

פרק ב'

ההתפתחויות במערכת הבנקאות

1. ההתפתחויות המקרו-כלכליות בעולם ובמשק הישראלי¹

א. המשק העולמי

בשנת 2011 הואט קצב ההתאוששות של המשק העולמי מהמשבר הכלכלי וגברה אי-הוודאות. המשקים המפותחים צמחו ב-2011 ב-1.6%, לאט יותר מאשר ב-2010, בעוד שהמשקים המתפתחים המשיכו לצמוח בקצב מהיר של 6.2%. הסחר העולמי גדל השנה ב-6.9%, פחות מאשר אשתקד.

ברביע הראשון של 2011 נמשכה מגמת ההתאוששות של העולם מהמשבר, והבנק המרכזי האירופי אף העלה את הריבית, אך ברביע השני הואטה הצמיחה, ונותרה חלשה גם בהמשך השנה, במיוחד באירופה. במחצית השנייה של השנה החמיר המשבר הפיננסי באירופה, בגלל חששות ליכולתן של חלק מהמדינות לפרוע את חובותיהן וחשש לפגיעה במגזרים הפיננסיים של מדינות אלו, שהממשלות יתקשו לתמוך בהם. קשרי הגומלין ההדוקים בין מוסדות פיננסיים באירופה מגבירים את החשש שהתממשות משבר חוב באחת המדינות תפגע משמעותית בפעילות המגזר הפיננסי ביבשת כולה. לנוכח הקשרים בין המוסדות הפיננסיים האירופיים למוסדות בעולם כולו הביאו החששות לגבי אירופה להורדת תחזיות הצמיחה לגבי שאר העולם. שיעורי הריבית במרבית המדינות המפותחות, בעיקר בגדולות שבהן, קרובים לאפס, וחלק מהבנקים המרכזיים, ביניהם אלה של ארצות הברית והאיחוד האירופי (ה-Fed וה-ECB), מפעילים במקביל לריבית אמצעי הרחבה מוניטריים נוספים, ומספקים לבנקים מקורות לטווח הבינוני והארוך. בשוקי האג"ח נוצרו פערי תשואות משמעותיים בין מדינות הנתפסות כמסוכנות לבין "שוקי העוגן" גרמניה, יפן וארצות הברית שבהם הריביות הארוכות נמצאות בשפל היסטורי; זאת למרות הורדות דירוגי האשראי של ארה"ב ויפן והתראת הדירוג לגרמניה.

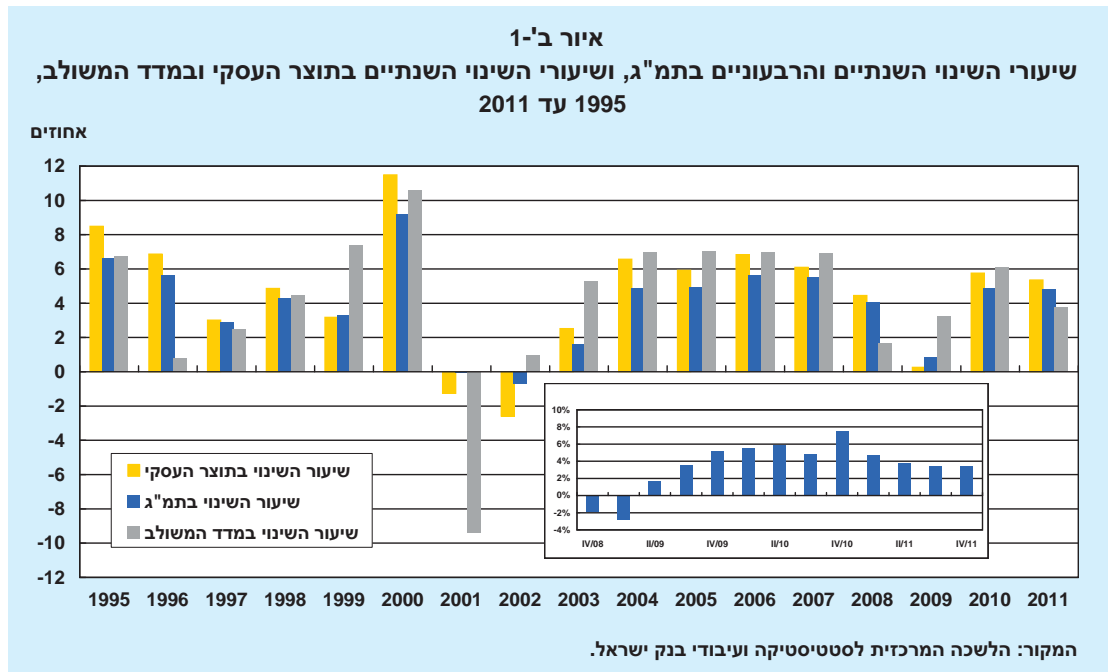
שערי המניות במדינות רבות בעולם ירדו תוך תנודתיות, לאחר מגמת עלייה בשנים 2009-2010. גם השנה, בדומה לתקופות קודמות, נרשמו פערים בעוצמות השינויים במדדי המניות בין המשקים המפותחים למתפתחים: מדד המניות MSCI למשקים המפותחים ירד ב-7.0%, ואילו מדד זה למשקים המתפתחים ירד ב-17.6%.

ב. המשק הישראלי

המשק הישראלי צמח בשנת 2011 ב-4.7%, בדומה לצמיחתו בשנה הקודמת מהר יותר מאשר משקי המדינות המפותחות (איור ב'-1). עם זאת, במחצית השנייה של השנה התמתן קצב הצמיחה, ומשבר החובות באירופה התבטא בהפחתה של תחזית הצמיחה לשנה הקרובה כמו בעולם בכלל. הצמיחה המהירה בישראל באה לידי ביטוי בשוק העבודה, שהתאפיין גם השנה בעליית הביקוש לעובדים ובירידה של שיעור האבטלה ל-5.6%², רמתו הנמוכה ביותר מאז 1983. ירידת האבטלה לוותה בעלייה של

¹ סעיף זה מתאר בקצרה את הסביבה המקרו-כלכלית שבה פעלה המערכת הבנקאית בשנה הנסקרת ואת הקשר של סביבה זו לתמורות שחלו במערכת במהלך השנה. לסקירה מקיפה יותר של ההתפתחויות המקרו-כלכליות בשנת 2011 בארץ ובעולם ראו דוח בנק ישראל לשנת 2011, בכתובת: <http://www.bankisrael.gov.il/deptdata/mehkar/doch11/heb/doch11h.htm>.

² החל מ-1.1.2012 שונתה שיטת האמידה. על פי שיטה זו שיעור האבטלה לשנת 2011 עמד על 6.9%.

4% בשכר הנומינלי למשרת שכיר. זו קווצה כמעט במלואה על ידי עליית המחירים, בעיקר בתחילת השנה, ולפיכך עלה השכר הריאלי בשיעור קטן בלבד. במחצית השנייה של השנה התמתן קצב עליית המחירים, ושיעור האינפלציה השנתי הגיע ל-2.2% קרוב לאמצע תחום היעד.

המדיניות המוניטרית במשך השנה הגיבה לשינויים בסביבת הפעילות והאינפלציה. בראשית השנה הועלתה הריבית ברציפות עד 3.25%, כדי להתמודד עם עלייתם של המחירים והציפיות לאינפלציה. עם התגברות החשש ממשבר באירופה וסימנים להאטה בפעילות יחד עם התמתנות האינפלציה והציפיות לה, עצר בנק ישראל את מגמת ההעלאה של הריבית, ומאוקטובר הוריד את הריבית עד לרמה של 2.5% בפברואר 2012. מגמת הייסוף של השקל, ששיקפה את הצמיחה המהירה בישראל יחסית למדינות המפותחות, נבלמה במחצית השנייה של השנה, ושערו הנומינלי האפקטיבי פוחת בשנת 2011 ב-3.6%. לפיחות במחצית השנייה של השנה גרמו, בין השאר, התמתנות היצוא והרעה בחשבון השוטר, וכן צמצום פעילותם של תושבי חוץ בשוק השקלי, על רקע צעדים רגולטוריים שנקטו בתחילת השנה⁴ ושינוי בהערכת הזרים את הסיכון הכרוך בהשקעה במשק הישראלי. ב-2011 הפחית בנק ישראל את רכישות מטבע החוץ, ומאז אוגוסט לא התערב בשוק מטבע החוץ.

לאחר שבע שנים של עודף בחשבון השוטר של מאזן התשלומים נסגר העודף השנה. המעבר לאיזון בחשבון השוטר שיקף את גידולו הכמותי המהיר של היבוא, גידול מתון יותר של היצוא והרעה משמעותית של תנאי הסחר, שנבעה בעיקר מעליית מחיריהם של חומרי הגלם בשוק העולמי. ההשקעה בנכסים קבועים התרחבה השנה בקצב של 16.2%. גידולה המהיר הקיף הן את ההשקעות בענפי המשק והן את הבנייה למגורים, אשר הגיבה לעלייה החדה של מחירי הדירות בשנים האחרונות ולצעדי המדיניות שנקטו לשם הרחבת הזמינות של הקרקעות לבנייה.

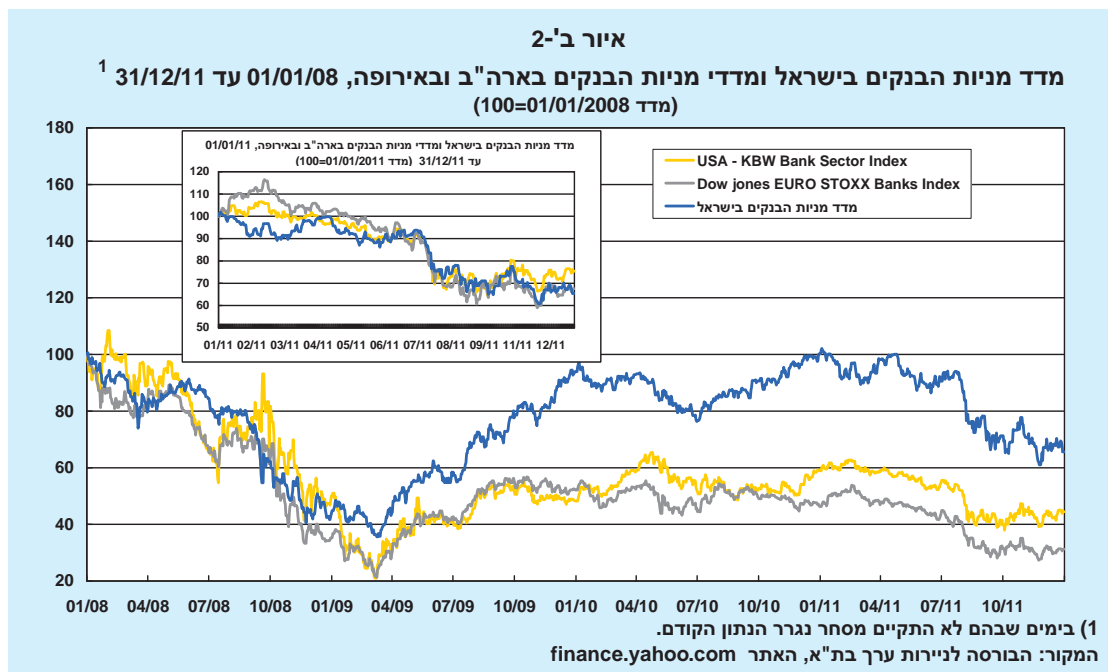
³ ממוצע דצמבר 2011 לעומת ממוצע דצמבר 2010.

⁴ חובת דיווח וחובת נזילות על עסקאות בנגזרי מטבע חוץ, וכן ביטול הפטור ממס לזרים על רווחים ממק"ם.

בנק ישראל נקט השנה גם צעדים מקרו-יציבותיים בשוק האשראי לדיור כדי לצמצם את הסיכון לפגיעה ביציבות המערכת הפיננסית, על רקע המשך העלייה המהירה של מחירי הדירות בראשית השנה והתרחבות היקף המשכנתאות. צעדים אלה, יחד עם צעדים שנקטה הממשלה, האטו במידה משמעותית את קצב עלייתם של מחירי הדירות, ובחודשים האחרונים של השנה מחיריהן אף ירדו לראשונה⁵ לאחר מגמת עלייה רצופה, שהחלה בסוף 2007, והסתכמה בכ-60%.

ההוצאה לצריכה הפרטית, שהיא המקור המרכזי לביקוש של משקי הבית לאשראי שלא לדיור, גדלה השנה ב-3.6%, תוך גידול של יותר מ-7% בצריכת מוצרים בני-קיימא וגידול של 3.2% בצריכה השוטפת. גידול הצריכה הפרטית נתמך ברמתה הנמוכה של הריבית הריאלית ובשיעור האבטלה הנמוך. עם זאת הואט קצב גידולה במידה ניכרת החל מהרביע השני של השנה, בהשפעת הירידות בשוק ההון, שהקטינו את הרכוש הפיננסי של הציבור.

במערכת הפיננסית המקומית, לאחר שנתיים של מגמות חיוביות, נרשמה ב-2011 הרעה, על רקע ההתפתחויות השליליות בסביבה העולמית ועליית הסיכונים הגיאו-פוליטיים באזור, ומדד המניות ת"א-100 ירד בכ-20% מרמות השיא שהגיע אליהן בתחילת השנה. גם מדד מניות הבנקים, המשקף את הערכות המשקיעים לגבי רווחיותם ואיתנותם של הבנקים בישראל, ירד במהלך שנת 2011, בדומה למדדים המקבילים לו בארה"ב ובאירופה (איור ב'-2).

הריבית הריאלית לטווח ארוך על איגרות החוב הממשלתיות, המשמשת סמן לעלויות המימון של המגזר העסקי, כמעט לא השתנתה בשנת 2011. עם זאת עלו עלויות המימון של המגזר העסקי בשוק הבנקאי והחוץ-בנקאי, בגלל עלייתה של פרמיית הסיכון כפי שמשקף בעלייתם של המירווח שבין הריבית הנגיבית על האשראי הבנקאי לריבית המשולמת על הפיקדונות בבנקים ושל המירווח על אג"ח החברות. מירווחי אג"ח החברות עלו,

⁵ להוציא ירידת מחירים מצטברת של 0.4 אחוז באוקטובר ובנובמבר 2008.

החל מהרביע השני של השנה, בכל הדירוגים ובכל הענפים, ובלטה עלייתם בענף הנדל"ן ובענפי ההשקעה וההחזקה, שאליהם משתייכות הקבוצות העסקיות. במקביל נתחדשה העלייה של מספר החברות שנדרשו להסדר חוב, כ-60% מהן בענף הנדל"ן. חלקן של הקבוצות העסקיות בסך החוב שנכנס להסדר הוא כ-40%. המגזר העסקי הלא פיננסי גייס בשנת 2011, באמצעות הנפקת איגרות חוב, כ-25 מיליארדי ש"ח, בדומה להיקף גיוסו ב-2010. היקף ההנפקות נטו (הנפקות בניכוי פירעונות) הסתכם ב-7.7 מיליארדים, לעומת כ-3.6 מיליארדים בלבד ב-2010. במחצית השנייה של השנה הואט קצב ההנפקות עד לעצירה מוחלטת בסופה. בשנת 2011 הייתה העדפה ברורה להנפקות של חברות מהשורה הראשונה (חברות בדירוג AA ומעלה), וחלקן של הנפקות אלה עלה משמעותית והגיע ל-62% מהיקף ההנפקות, לעומת 44% ב-2010. במקביל ירד חלקן של ההנפקות ללא דירוג והגיע ל-7% מהיקף ההנפקות. תמונה זו התחדדה במחצית השנייה של השנה, שבה חלקן של ההנפקות בדירוג AA ומעלה הגיע לכ-72%.

2. מבנה מערכת הבנקאות בישראל

א. תיאור המערכת

המערכת הבנקאית הישראלית מורכבת מחמש קבוצות בנקאיות מרכזיות ("לאומי", "הפועלים", "דיסקונט", "מזרחי-טפחות" ו"הבינלאומי הראשון"), המחזיקות בכ-93% מהיקף נכסיה, ושלושה בנקים קטנים עצמאיים ("אגוד", "ירושלים" ו"דקסיה"; איור ב'-3). כן פועלים בישראל ארבעה סניפים של בנקים זרים, שהם חלק מהמערכת, אך הואיל והיקף פעילותם זניח⁶, הם אינם בבחינת איום תחרותי על הבנקים הישראליים. התאגידים הבנקאיים מספקים את כל השירותים הבנקאיים ("בנקאות אוניברסלית") באמצעות בנקים מסחריים, בנקים למשכנתאות⁷ (שרובם ממוקמים בסניפי הבנקים המסחריים), שלוחות חו"ל של הבנקים הישראליים, חברות לכרטיסי אשראי, מוסדות כספיים וחברות שירותים משותפות (לוח ב'-1 ואיור ב'-3). בישראל פועלות גם נציגויות של מוסדות פיננסיים זרים, אך אלה אינן נחשבות לחלק מהמערכת הבנקאית, משום שהן אינן עוסקות במתן אשראי ובקבלת פיקדונות.

נוסף על פעילות התיווך הבנקאי הקלסי עוסקים התאגידים הבנקאיים, באמצעות חברות בנות, בתחומים המשלימים את פעילות הבנקאות המסחרית שלהם, כגון פעילות בכרטיסי אשראי, ההולכת וגדלה בשנים האחרונות, פעילות בשוק ההון (שמירת ניירות ערך, מתן ייעוץ פנסיוני וייעוץ השקעות, קנייה ומכירה של ניירות ערך בארץ ובחו"ל) וליסינג.

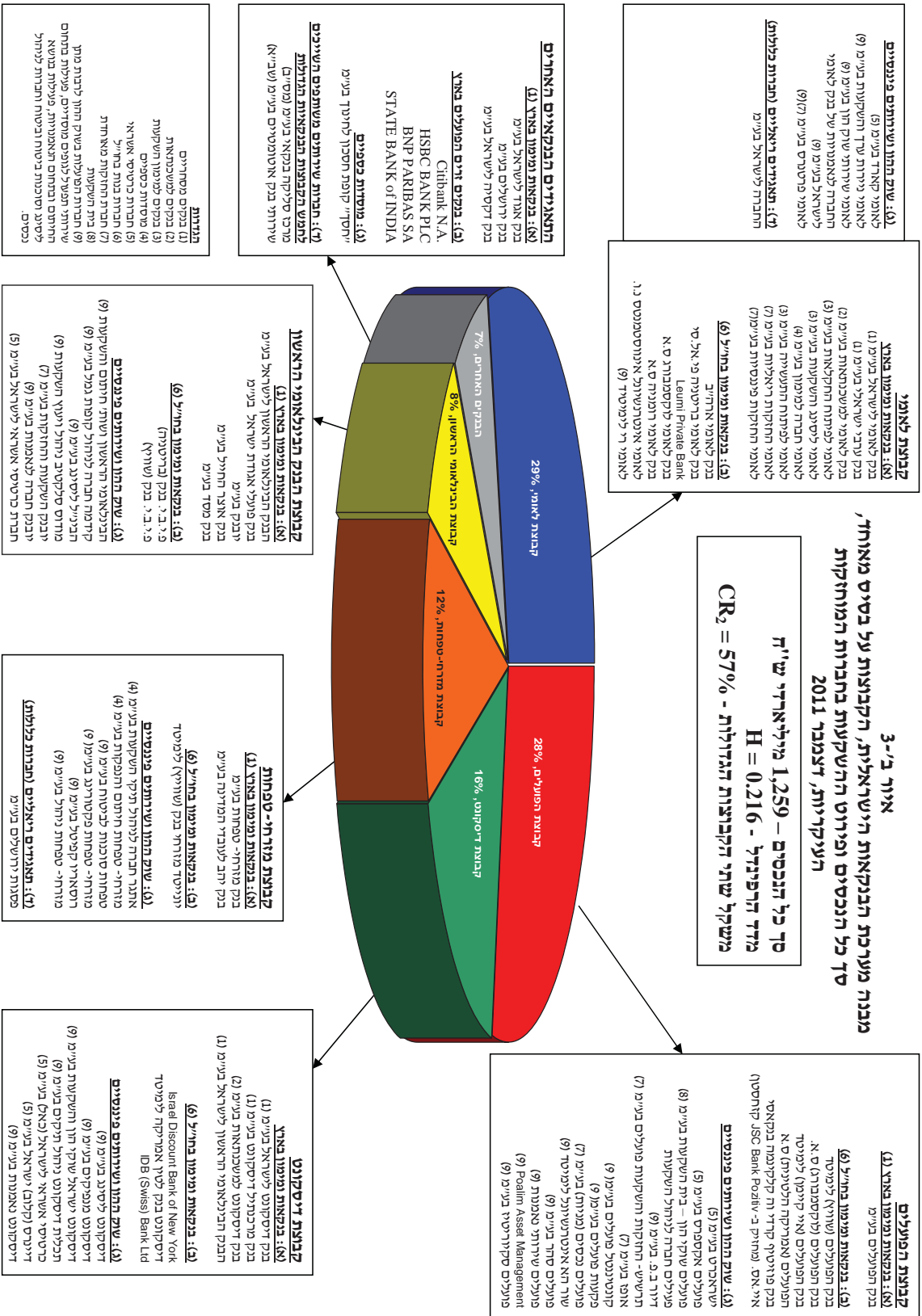
במהלך השנים האחרונות נדרשו הבנקים לצמצם את פעילותם בתחום קופות הגמל וקרנות ההשתלמות, כתוצאה משינויים רגולטוריים, ובראשם יישום ההמלצות של "ועדת בכר".

מערכת הבנקאות הישראלית המקומית מרוכזת אפוא בעיקרה במספר קטן מאוד של מוסדות בנקאיים גדולים, וזאת באמצעות פריסה ארצית נרחבת של 1,186 סניפים (לוח ב'-1). אלה, בסיועם של ערוצי תקשורת ושירותי אינטרנט מתקדמים ומאובטחים, מספקים את רוב השירותים הבנקאיים הן למגזר העסקי והן לציבור

⁶ ארבעה סניפים של בנקים זרים משתייכים לארבעה בנקים זרים: STATE BANK OF INDIA-1 Citibank, HSBC, BNP Paribas. פעילותם במתן אשראי מצומצמת הן אבסולוטית (כ-0.7% מסך פעילות המערכת) והן ביחס לסך נכסיהם כ-23%. בצד הפיקדונות פעילותם ערה יותר, והם מהווים כ-2% מסך פעילות המערכת. בנק BNP PARIBAS הודיע על כוונתו לסגור את הסניף שלו בישראל, ואילו "ברקליס" פתח סניף בישראל באוגוסט 2011.

⁷ בעשור האחרון מוזגו או נרכשו רוב הבנקים למשכנתאות, ופעילותם שולבה בפעילות הבנק המסחרי הממוזג או הרוכש. המניע העיקרי למיזוגים היה ניצול יתרונות סינרגטיים לצד חיסכון בהוצאות הנהלה, תקורה ואחרות. בנק דיסקונט הודיע כי בכוונתו למוזג לתוכו את פעילות "בנק דיסקונט למשכנתאות", התנאים למיזוג התקיימו והשלמת המיזוג צפויה עד לסוף יוני 2012. כן הודיע דירקטוריון "בנק לאומי", בינואר 2012, כי בכוונתו למוזג לתוכו את בנק "לאומי למשכנתאות", תהליך שיושלם עד סוף שנת 2012. עם מיזוג זה יסתיים תהליך מיזוגם של כל הבנקים למשכנתאות שפעלו בישראל.

פרק ב': ההתפתחויות במערכת הבנקאות

לוח ב'-1
מבנה מערכת הבנקאות ומשקל השקעותיה העיקריות בסך ההון העצמי, דצמבר 2011¹

מספר המשרות ³	מספר חסיגפים ²	השקעות		השקעות הבנקים		ההון העצמי		התפקודנות (מיליוני ש"ח)		המשקל		המשקל	
		השקעות הבנקים	השקעות חסודלים	השקעות חסודלים	השקעות חסודלים	ההון העצמי	ההון העצמי	המשקל בסך	המשקל בסך	המשקל בסך	המשקל בסך		
13,559	258	10	18	18	23,628	279,404	241,320	365,854	29.0	29.1	תמשקל		
13,827	310	0.5	10	6	24,127	256,417	246,495	356,688	29.6	28.3	תמשקל		
10,240	243	0.7	27	45	11,115	153,368	116,383	202,491	14.0	16.1	תמשקל		
5,405	158	0.2	3	6	8,054	119,236	119,328	150,246	14.3	11.9	תמשקל		
5,253	164	6	9	32	6,289	81,387	64,978	101,127	7.8	8.0	תמשקל		
48,284	1,133				73,213	889,812	788,504	1,176,406	94.8	93.4	תמשקל		
1,256	28	זגלח	אגן	אגן	1,986	31,158	22,868	38,915	2.7	3.1	תמשקל		
440	17	אגן	אגן	אגן	645	9,065	9,058	11,483	1.1	0.9	תמשקל		
44	1	אגן	אגן	אגן	641	3,591	5,722	8,130	0.7	0.6	תמשקל		
1,740	46				3,272	43,813	37,648	58,527	4.5	4.6	תמשקל		
	7				19,714	5,625	24,323	0.7	1.9			תמשקל	
50,024	1,186				76,485	953,340	831,778	1,259,256	100.0	100.0	תמשקל		

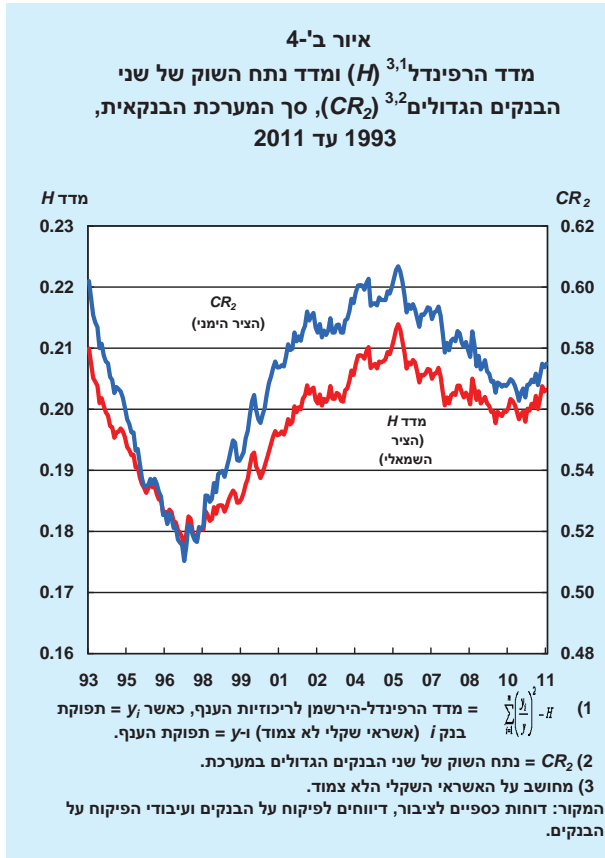
(1) התנוגים חספים (של הקבוצות הבנקאיות) מוצגים על בסיס מאוחד. ההשקעות בתבורת המוחזקות מוצגות על בסיס השווי המאוגד. נכללו השקעות עיקריות בלבד.
 (2) לא כולל בנקים למשכנתאות (כ-14 סניפים).
 (3) על בסיס ממוצע חודשי.
 (4) כולל השקעה בחברת מוחזקת (כולל) בנקאית גדולה (השקעה ב"בנק הבינלאומי הראשון").
 (5) בעבר "בנק אצור השליטון".

המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים למפקחים על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

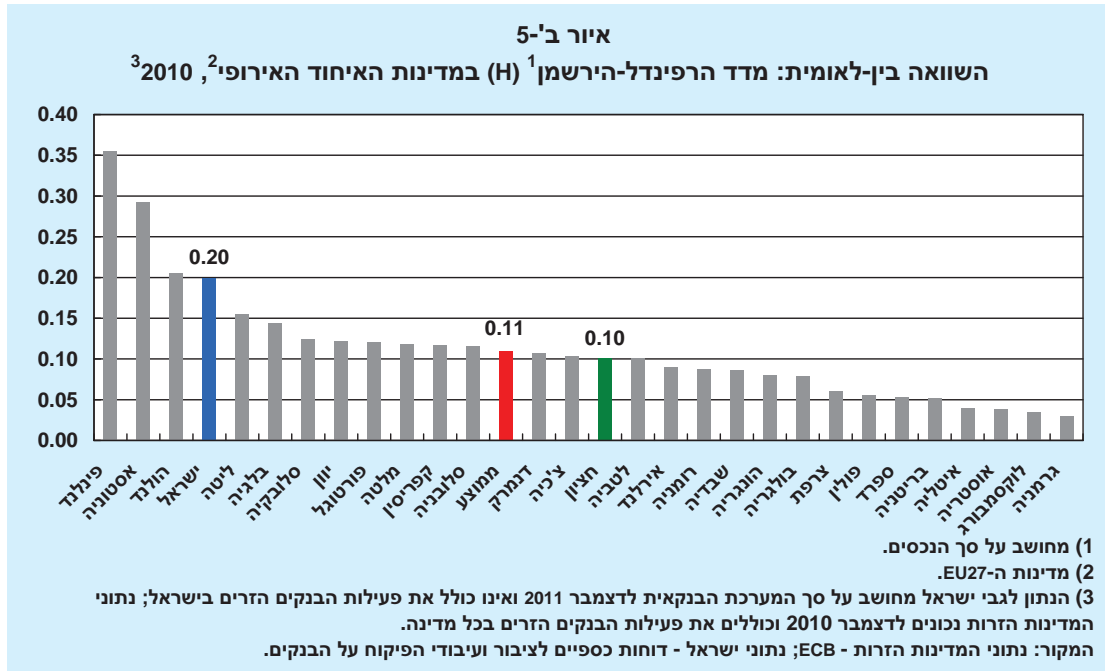
משקי הבית. לצד פריסת סניפים ארצית זו מוצבים כ-4,029 מכשירי בנק אוטומטיים למשיכת מזומנים וכ-2,240 מכשירים אחרים למסירת מידע ולביצוע עצמי של פעולות פיננסיות ומתן הוראות בנקאיות נוספות. במקביל מפעילים רוב הבנקים מוקדי טלפונים מאוישים, שבאמצעותם ניתן לבצע פעולות בנקאיות ברוב שעות היממה גם לאחר סיומו של יום הערך הבנקאי, כשסניפי הבנקים סגורים. הבנקים הישראליים הגדולים פועלים גם בחו"ל, וזאת באמצעות סניפים וחברות בנות (שלוחות)⁸, אולם הפעילות הבנקאית בחו"ל, על אף פריסתה הרחבה והיקפי ההשקעה הניכרים בה, לא הצליחה ליצור לבנקים מוקדי רווח משמעותיים ויציבים. ניסיונות חדירה של בנקים ישראליים בחו"ל לא צלחו במידה רבה, ושיעור נכסיהן של שלוחות חו"ל בכלל הנכסים של מערכת הבנקאות הולך ויורד.

ב. ריכוזיות המערכת

את הריכוזיות במערכת הבנקאות, שהיא אחד הגורמים המשפיעים על מידת התחרותיות בה, נהוג למדוד באמצעות שני מדדים: האחד, מדד הרפינדל-הירשמן (מדד H), מחושב כאן על האשראי הבנקאי הלא-צמוד, שהוא כשני שלישים מיתרת האשראי הבנקאי של הבנקים המסחריים. השני, CR₂, מודד את נתח השוק של שני הבנקים הגדולים ("לאומי" ו"הפועלים") בסך האשראי השקלי הלא-צמוד. הריכוזיות על פי מדד H עמדה בסוף 2011 על 0.20, ללא שינוי של ממש ביחס לסוף 2010, וירידה קלה והדרגתית מאז תחילת 2006. תמונה דומה, של יציבות בריכוזיות המערכת השנה, מתקבלת ממדד CR₂, שעמד ב-2011 על כ-56.5%, כמו בסוף 2009 (איור ב'-4). השוואה בין-לאומית לפי מדד הרפינדל על בסיס בנק מראה, כי הריכוזיות במערכת הבנקאות הישראלית גבוהה במידה ניכרת מהממוצע בקבוצת ההתייחסות (איור ב'-5).

⁸ שלוחות אלה ממוקמות בעיקר בבירות אירופה, סמוך למרכזים הפיננסיים החשובים בעולם. כן פרוסות מספר שלוחות במדינות מתפתחות.

3. ההתפתחויות העיקריות בפעילות המאזנית והחוץ-מאזנית

סך המאזן של התאגידיים הבנקאיים בישראל⁹ גדל במהלך השנה בכ-113 מיליארדי ש"ח והסתכם בסופה בכ-1,235 מיליארדי ש"ח שיעור גידול של 10%. עיקר העלייה במאזן נבע השנה משלוש התפתחויות: (א) גידול חד של יתרת המזומנים והפיקדונות בבנקים (כ-35%); (ב) גידול של סך האשראי לציבור, נטו (כ-7%); (ג) פחות השקל ביחס לדולר (לוח ב'-2).

השינויים שהתרחשו השנה לא שינו את מבנהו המוכר של מאזן המערכת הבנקאית הישראלית - מבנה המאפיין מאזן של בנקאות שמרנית, אשר נשענת ברובה על פעילות קלסית של מתן אשראי וקבלת פיקדונות. גם השנה נשמרו ערכם הגבוה יחסית של שיעור האשראי המאזני בסך הנכסים, שעמד השנה על כ-67%, וערכו הנמוך יחסית והיציב של האשראי המאזני לציבור בסך פיקדונות הציבור, שעמד השנה על כ-90% (איור ב'-6). ערך נמוך זה נבע מבסיס הפיקדונות הרחב והאיתן של התאגידיים הבנקאיים, המשמש מקור עיקרי למימון פעילותם, בשונה מהמצב בתאגידיים בנקאיים מקבילים בעולם, שבהם מקורות המימון מאופיינים בביזור רחב יותר.

יתרת המזומנים והפיקדונות בבנקים גדלה השנה בכ-47 מיליארדי ש"ח גידול של כ-35%. על אף השונות הגבוהה הקיף הגידול כמעט את כל התאגידיים הבנקאיים, ורוב הבנקים שבו והגדילו את עודפי הנוזליות לאחר הקטנתם אשתקד. זאת על רקע ההתפתחויות בשוקי העולם ובמשק המקומי המתאפיינות באי-ודאות הולכת וגוברת, וכן כחלק מהיערכותם ליישום דרישות ההון החדשות שבהנחיות באזל III. עיקר הגידול בסעיף זה נבע השנה מהגדלת המזומנים והפיקדונות בבנקים מרכזיים (כ-40.6%), והיתר מגידול הפיקדונות בתאגידיים בנקאיים מסחריים (כ-10.6%).

יתרת האשראי המאזני לציבור, נטו, גדלה השנה בכ-52 מיליארדי ש"ח (כ-7%). גידול האשראי נטו היה המשך ישיר להתפתחותו אשתקד, והוא הקיף את כל התאגידיים הבנקאיים, למעט קבוצת "בנק דיסקונט", שרשמה

⁹ כולל את חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות (לאומי, הפועלים, דיסקונט, הבינלאומי הראשון ומזרחי-טפחות) ואת שלושת הבנקים העצמאיים (אגוד, ירושלים ודקסיה).

פרק ב': ההתפתחויות במערכת הבנקאות

לוח ב'-2

המאזן של סך המערכת הבנקאית הישראלית¹, 2008 עד 2011

ההתפלגות				שיעור השינוי במהלך 2011 (אחוזים)	במחירים שוטפים				
2011	2010	2009	2008		2011	2010	2009	2008	
(אחוזים)				(אחוזים)	(מיליוני ש"ח)				
14.8	12.1	14.8	11.9	34.9	182,944	135,648	160,785	125,978	נכסים
									מזומנים ופיקדונות בבנקים
									מזה:
85.1	81.6	79.0	66.1	40.7	155,748	110,686	126,958	83,326	מזומנים ²
14.4	17.6	20.2	24.9	10.6	26,338	23,814	32,412	40,028	פיקדונות בבנקים מסחרים
12.5	13.8	13.9	12.9	0.1	154,528	154,358	150,871	137,475	ניירות ערך
									מזה:
8.8	8.7	-	-	1.1	13,538	13,388	-	-	ניירות ערך ששוועדו למלווים
30.0	20.6	-	-	45.7	46,291	31,781	-	-	בשווי ההוגן
0.2	0.3	0.3	0.1	-11.9	3,021	3,429	3,488	1,435	ניירות ערך שנשאלו או נרכשו בהסכמי מכר חוזר
68.0	-	-	-	-	839,237	809,217	757,501	765,808	אשראי לציבור ³
1.1	-	-	-	-	13,084	35,469	35,540	33,380	הפרשה להפסדי אשראי ³
66.9	69.0	66.3	68.9	6.8	826,152	773,748	721,960	732,428	אשראי לציבור, נטו
									מזה:
56.5	56.3	53.5	49.1	7.2	466,654	435,412	386,192	359,772	מט"י לא צמוד
23.6	24.1	24.7	25.8	4.7	195,068	186,375	178,120	189,136	מט"י צמוד למדד המחירים
19.8	19.5	21.7	25.0	8.5	163,668	150,904	156,804	183,024	צמוד למט"ח ונקוב במט"ח
70.3	68.8	66.0	68.6	10.9	115,133	103,856	103,459	125,597	מזה בדולרים
0.1	0.1	0.1	0.1	-27.8	763	1,057	844	496	פריטים לא כספיים
0.2	0.2	0.3	0.2	22.3	2,910	2,379	2,973	2,283	אשראי לממשלות
0.4	0.4	0.4	0.4	7.0	4,430	4,141	4,480	4,538	השקעות בחברות בנות ובחברות מסונפות
1.1	1.2	1.3	1.3	-0.6	13,783	13,862	13,856	13,554	בניינים וציוד
0.1	0.1	0.1	0.1	8.8	1,120	1,029	1,311	1,500	נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין
2.5	2.0	1.5	3.1	38.9	31,070	22,372	16,516	32,831	נכסים בגין מכשירים נגזרים
1.2	1.0	1.1	1.0	38.0	14,975	10,851	12,273	10,502	נכסים אחרים ⁴
100	100	100	100	10.1	1,234,933	1,121,817	1,088,513	1,062,524	סך כל הנכסים ⁴
									התחייבויות והון
75.6	75.5	76.9	77.2	10.2	933,625	847,077	836,803	820,401	פיקדונות הציבור
									מזה:
57.7	55.8	52.0	50.3	13.9	538,690	473,083	434,957	412,952	מט"י לא צמוד
10.2	11.2	11.9	12.3	0.4	95,417	95,056	99,822	101,302	מט"י צמוד למדד המחירים
32.0	32.8	36.0	37.2	7.5	298,639	277,826	301,215	305,572	צמוד למט"ח ונקוב במט"ח
74.3	73.4	70.7	73.3	8.8	222,005	204,048	212,810	223,853	מזה בדולרים
1.6	1.4	1.7	1.9	27.6	20,203	15,832	18,980	20,428	פיקדונות מבנקים
0.3	0.3	0.3	0.3	-5.7	3,236	3,431	3,649	3,536	פיקדונות מממשלות
0.7	0.8	0.8	0.8	-2.0	8,447	8,619	8,718	9,002	ניירות ערך שהושאלו או נמכרו בהסכמי רכש חוזר
8.1	7.9	7.2	6.3	12.6	100,061	88,862	78,710	66,725	איגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים
2.9	2.6	2.0	3.5	26.2	36,298	28,772	21,404	37,227	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
4.6	4.9	4.7	4.2	3.5	56,578	54,683	51,578	44,203	התחייבויות אחרות ⁴
									מזה:
0.1	0.1			84.2	1,445	784			הפרשה להפסדי אשראי בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים
93.8	93.4	93.7	94.3	10.6	1,158,448	1,047,275	1,019,842	1,001,522	סך כל ההתחייבויות ⁴
0.1	0.2	0.2	0.2	-3.6	1,696	1,759	1,837	1,759	זכויות שאינן מקנות שליטה
6.1	6.5	6.1	5.6	2.8	74,789	72,783	66,834	59,243	הון המיוחס לבעלי המניות של הבנק ⁴
100	100	100	100	10.1	1,234,933	1,121,817	1,088,513	1,062,524	סך כל ההתחייבויות והון ⁴

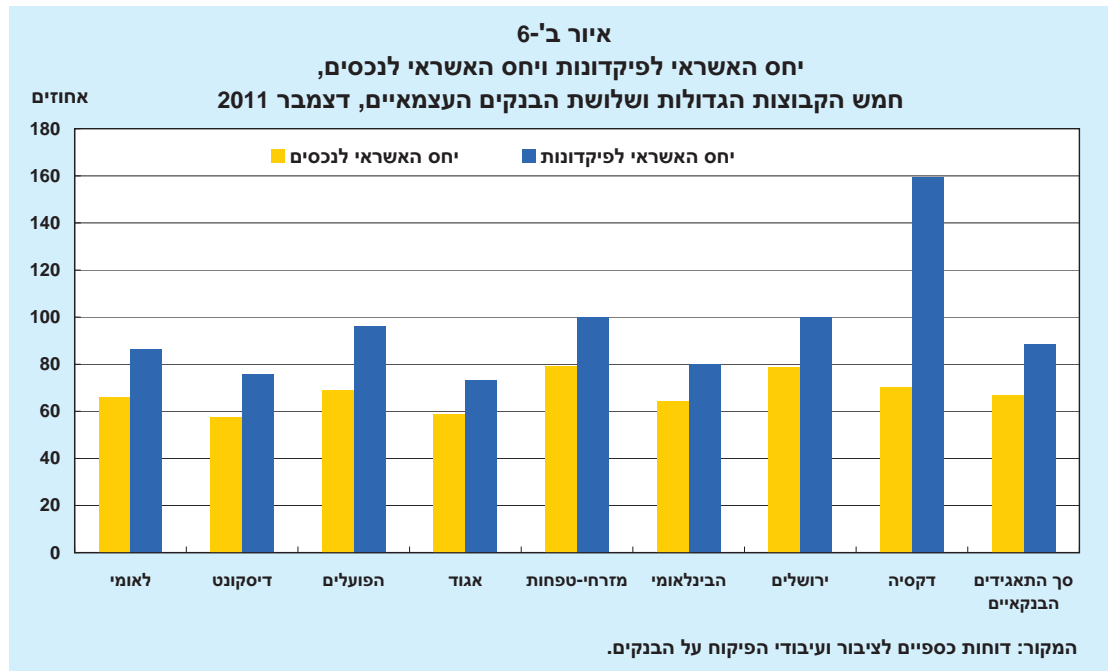
(1) על בסיס מאוחד. כולל את חמש קבוצות הבנקאיות הגדולות (לאומי, הפועלים, דיסקונט, הבינלאומי הראשון ומזרחי-טפחות), אגוד, ירושלים ודקסיה, אך אינו כולל את סניפי הבנקים הזרים הפועלים בארץ.

(2) כולל פיקדונות בבנק ישראל.

(3) בעקבות יישומה של הוראת הדיווח לציבור בנושא "מדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי" נתוני שנת 2011 אינם בני השוואה לנתוני השנים הקודמות.

(4) בעקבות יישומה של הנחיה המפקח החדשה בעניין "דיווח כספי בנושא זכויות עובדים", נתוני השנים 2010 ו-2011 אינם בני השוואה לנתוני השנים הקודמות.

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

ירידה של כ-1.9%. עיקר הגידול של האשראי נוצר השנה כנגד גידולה של יתרת פיקדונות הציבור, שהיוו את מקור המימון העיקרי להתרחבותו. התפתחות האשראי המאוזני על פני השנה התאפיינה בשיעורי גידול גבוהים יותר בשלושת הרביעים הראשונים ובשיעור גידול מתון יותר ברביע האחרון - פועל יוצא של צמיחת התוצר המהירה בתחילת השנה והתמתנות קצב הצמיחה בהמשכה. הן האשראי לענפי המשק העסקיים והן האשראי לאנשים פרטיים גדלו השנה בשיעורים נאים (כ-7% וכ-10%, בהתאמה). הגידול במגזר האנשים הפרטיים היה המשך למגמה של חמש השנים האחרונות, והוא הונע בעיקר על ידי התרחבות האשראי לדירה. בחינת התפלגות האשראי בין ענפי המשק השונים מצביעה על המשך הגידול של משקל האשראי לאנשים פרטיים, המהווה כ-40% מסך האשראי הבנקאי, ועל ירידה של משקל האשראי לענפי המשק העסקיים, המהווה כ-50%. מבחינת האשראי לפי מגזרי הצמדה עולה כי הגידול הקיף השנה את כולם, ובלטה במיוחד התרחבות האשראי השקלי הלא צמוד, בכ-29 מיליארדי ש"ח.

גורם נוסף שתורם השנה לגידול של מאזן התאגידים היה פחות השקל ביחס לדולר. התפתחות זו הייתה השנה משמעותית, שכן היקף פעילותם של התאגידים הבנקאיים במטבעות זרים רחב יחסית (כ-23% מסך נכסיהם), ובייחוד היקפי הפעילות במטבע האמריקאי המהווים כ-74% מסך הפעילות במטבע חוץ. בתיק ניירות הערך נשמרה השנה יציבות, והוא הסתכם בכ-155 מיליארדי ש"ח. זאת לאחר גידול יזום, אשתקד, של ההחזקות באגרות חוב ממשלתיות המוחזקות לפדיון והזמינות למכירה. השינוי בהרכב תיק ניירות הערך השנה - גידול משקלן של איגרות החוב הממשלתיות (מ-65% ל-71%) וירידת משקל איגרות החוב של מוסדות פיננסיים זרים (מ-13% ל-9%) מלמד כי התאגידים העדיפו נכסים שסיכונם נמוך יחסית. בצד ההתחייבויות בלטו גידול של יתרת פיקדונות הציבור (כ-10%), וכן של איגרות החוב וכתבי ההתחייבויות הנדחים (כ-13%). בפיקדונות נבע עיקר הגידול מהתרחבותם במגזר השקלי הלא-צמוד ובמגזר מטבע החוץ - המשכה של מגמה ארוכת טווח (במגזר הלא-צמוד על רקע רמות האינפלציה הנמוכות בישראל בעשור האחרון). בדומה לצד הנכסים ניכרה גם כאן השפעתו של פחות השקל ביחס למטבעות הזרים העיקריים (בייחוד ביחס לדולר), שהפיקדונות בהם מהווים כ-32% מסך הפיקדונות. הפיקדונות במטבע חוץ גדלו השנה, על רקע הפחות במטבע המקומי ועל אף יציבות מסוימת של היקפם בסניפים ובחברות הבנות בחו"ל. המשקל

של איגרות החוב וכתבי ההתחייבויות הנדחים בסך המאזן הוסיף לגדול גם השנה והסתכם בכ-8%, המשך למגמת העלייה במכשירי החוב, השוררת זו השנה הרביעית (לוח ב'-2). פעילותם החוץ-מאזנית של התאגידים הבנקאיים במכשירים נגזרים גדלה השנה בשיעור של כ-7.7% והסתכמה בכ-1.69 טריליוני ש"ח. בדומה לשנה הקודמת, גדל גם השנה היקף פעילותם של התאגידים הבנקאיים בחווי ריבית (כ-33.5%) בין היתר, לצורך גידור סיכוני הריבית הטבעיים בפעילותם (לוח ב'-3). גידול הפעילות בנגזרים משקף גידול של הסיכון התפעולי שמקורו במורכבות החוזים המשפטיים, בהישענות על תשתיות מחשוב ועוד. על אף הגידול של היקף הפעילות בנגזרים דיווחו הבנקים¹⁰ על ירידה של סך סיכון האשראי בגין מכשירים אלו. ירידה זו נבעה כולה מירידה של סך סיכון האשראי החוץ-מאזני בגין מכשירים אלו, כפי שהוא מחושב לצורך מגבלת החבות של לווה¹¹.

לוח נ' - ב'-3

מדדים לריכוזיות תיק האשראי לציבור¹ של חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, דצמבר 2006 עד דצמבר 2011

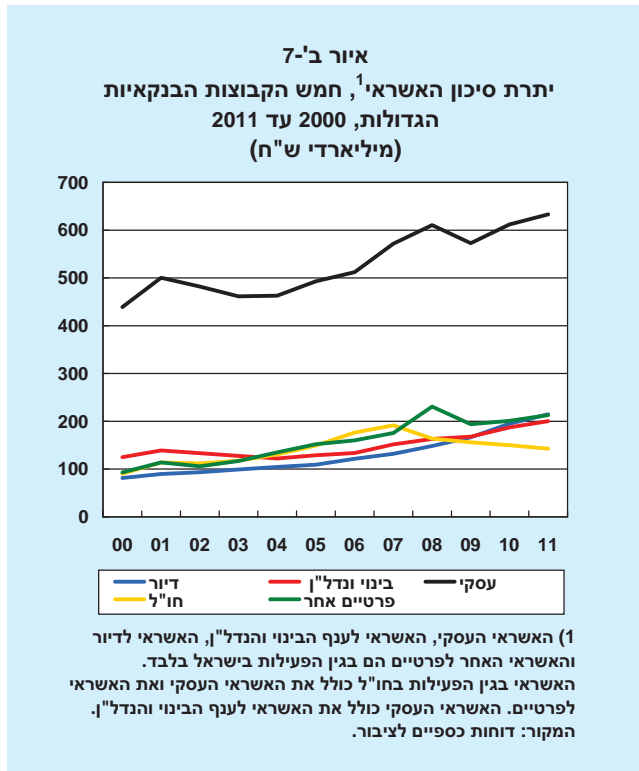
חמש							הריכוזיות לפי ענפי המשק
השנה	לאומי	הפועלים	דיסקונט	זרחי-טפחוו הבינלאומי	הקבוצות	המשק	
2006	0.089	0.086	0.103	0.053	0.098	0.083	מדד הרפינדל (H) לריכוזיות תיק האשראי הכולל למעט האשראי הניתן לאנשים פרטיים ^{2,3}
2007	0.090	0.095	0.104	0.060	0.103	0.087	
2008	0.092	0.073	0.090	0.045	0.067	0.074	
2009	0.093	0.080	0.088	0.039	0.070	0.076	
2010	0.093	0.079	0.086	0.041	0.070	0.076	
2011	0.090	0.080	0.081	0.037	0.057	0.073	
2006	0.175	0.167	0.162	0.216	0.178	0.169	מדד הרפינדל (H) לריכוזיות תיק האשראי העסקי ^{4,5}
2007	0.184	0.173	0.169	0.199	0.190	0.174	
2008	0.190	0.170	0.168	0.184	0.172	0.172	

¹⁰ דוחות כספיים לציבור, ביאור 18 התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות.

¹¹ סיכון האשראי החוץ-מאזני בגין נגזרים לצורך מגבלת החבות של לווה משקף את תפיסת הסיכון הגלום במכשירים אלו בהתאם להוראות באול II.

4. תיק האשראי וסיכון האשראי

א. התפתחויות מרכזיות בתיק האשראי הבנקאי¹²

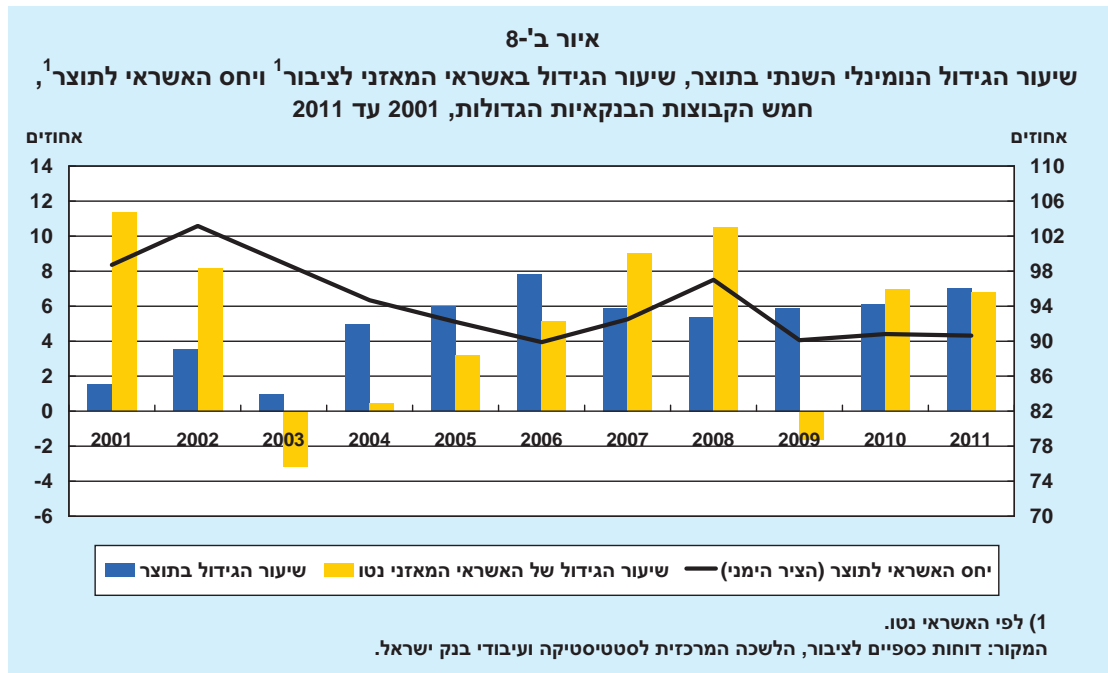
בשנת 2011 גדלה יתרת סיכון האשראי¹³ של חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות בשיעור של 3% בלבד והסתכמה בכ-1,200 מיליארדי ש"ח ברוטו. גידול זה מקורו בהתרחבות של יתרת סיכון האשראי לאנשים פרטיים (בפרט האשראי לדיור) ולענף הבינוי והנדל"ן ובהיחלשות השקל ביחס למטבעות אחרים (לוח ב'-4, איור ב'-7). במקביל פחתה משמעותית יתרת סיכון האשראי בגין לווים שעיקר פעילותם בחו"ל. גידולה של יתרת סיכון האשראי התבטא בעיקר בהתרחבות האשראי המאזני בקצב דומה לזה של הגידול הנומינלי בתוצר (70%), כך שיחס האשראי המאזני לתוצר לא השתנה מהותית ועמד בסוף השנה הנסקרת על 91% (איור ב'-8, לוח ב'-2).

יתרת סיכון האשראי הבנקאי העסקי גדלה השנה בקצב של 2% בלבד, בעקבות גידול האשראי לענף הבינוי והנדל"ן ולענף המסחר וירידה באשראי לענף השירותים הפיננסיים (לוח ב'-4). על רקע הירידות בשוקי ההון וההאטה בפעילות המקומית במחצית השנייה של השנה גדל סיכון החברות במשק, וכורשר ההחזר שלהן נפגע. עלייה זו של הסיכון מתבטאת, בין היתר,

בעליית המירווחים של האג"ח בכל הדירוגים ובגידול מספר החברות שנדרשו להסדר חוב של האג"ח שהנפיקו. עם זאת, רמת הסיכון של החברות נותרה נמוכה ביחס לרמה ששררה במהלך המשבר האחרון בשנת 2008. האשראי הממונף כולל עסקאות המאופיינות ברמת מינוף פיננסי העולה במידה משמעותית על הנורמות של התעשייה. עסקאות אלה כוללות, בין היתר, אשראי לרכישת אמצעי שליטה בתאגיד, שהיקפו הסתכם בסוף 2011 ב-24 מיליארדי ש"ח. רמת הסיכון של האשראי לרכישת אמצעי שליטה בתאגיד עלתה השנה, בעקבות הירידות במדדי המניות, שהביאו לפגיעה בשווי השוק של המניות המשמשות ביטחון כנגד האשראי. סוג נוסף של עסקאות אשראי ממונף הן חברות ההחזקה. על רקע ההתפתחויות השליליות בשוקי ההון התרחב פער התשוואות בין האג"ח הממשלתיות לאג"ח של ענפי ההשקעה וההחזקה, שאליהן משתייכות החברות העסקיות.

¹² ההתפתחויות בתיק האשראי הבנקאי בחלק זה כוללות את יתרת האשראי המאזני לציבור, את ההשקעה באג"ח של הציבור, נכסים אחרים בגין מכשירים נגזרים ואת סיכון האשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים, כפי שהוא חושב לצורך מגבלות החבות של לווה. הניתוח מתבסס על הנתונים של סך חמש הקבוצות הבנקאיות. בעקבות יישום ההוראה בנושא "מדדיה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי" החל מיום 1 בינואר 2011 יתרות האשראי בסעיף זה מוצגות לפי האשראי ברוטו, אולם השינויים בהיקף האשראי ביחס לתקופה המקבילה אשתקד חושבו לפי האשראי נטו. באופן זה נוטרלה השפעת המחיקות החשבונאיות שבוצעו ב-1.1.11 בגין חובות שלגביהם נרשמה בעבר הפרשה.

¹³ יתרת סיכון האשראי כוללת את יתרת האשראי המאזני לציבור, את ההשקעה באג"ח של הציבור, נכסים אחרים בגין מכשירים נגזרים ואת סיכון האשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים, כפי שהוא חושב לצורך מגבלות החבות של לווה.

תופעה זו מצביעה על עלייה בהערכת הסיכון ליכולתן של חברות אלה לפרוע את חובן בשוק ההון ומקשה עליהן לגייס חוב חדש התפתחות המובילה בעקיפין להגדלת הסיכון הכרוך בחשיפה של הבנקים לחברות אלה. חשיפתם של הבנקים לענף הבינוי והנדל"ן היא הגבוהה ביותר בין ענפי המשק כ-32% מהאשראי העסקי הבנקאי. בשנת 2011 התרחבה יתרת סיכון האשראי לענף בכ-5%, אולם קצב גידולו הואט במהלך השנה (לוח ב'-4). החשיפה הגבוהה של מערכת הבנקאות לענף הבינוי והנדל"ן מתבטאת בקרבתם של רוב הבנקים למגבלת החבות הענפית, 20%, שמעבר לה החבות נחשבת לחריגה. רמת הסיכון של החברות בענף גבוהה, והיא אף עלתה השנה: יחס ההוצאה השנתית להפסדי אשראי בסך האשראי לענף עלה מהותית מ-0.6% בדצמבר 2010 ל-1.4% בדצמבר 2011 בעוד שבכלל המגזר העסקי עמד יחס זה על 0.5% בלבד (איור ב'-9). כמו כן רמת הדירוג הפנימי של סיכון האשראי ללווים הגדולים בענף¹⁴ נותרה בממוצע גבוהה מאשר בענפים האחרים (איור ב'-10). לפירוט על האשראי לענף הבינוי והנדל"ן ראו תיבה ב'-1.

כמחצית מהיצע האשראי למגזר העסקי מקורו באשראי חוץ-בנקאי, שהסתכם בדצמבר 2011 בכ-348 מיליארדי ש"ח (איור ב'-11). במהלך השנה גייס המגזר העסקי באמצעות הנפקות של אג"ח בשוק המקומי סכום נטו של 7.6 מיליארדים. סכום נוסף בהיקף דומה גייס המגזר העסקי באמצעות הלוואות פרטיות הניתנות לפירמות על ידי גופים מוסדיים. החל מהרביע השני של השנה עלו המירווחים של האג"ח בכל הדירוגים. עם עליית המירווחים ירד היקף ההנפקות ירידה תלולה עד לעצירה מוחלטת בסוף השנה, ובמקביל עלה מספרן של החברות שנדרשו להסדר חוב של האג"ח שהנפיקו, כתוצאה מאי יכולתן להחזיר את חובן. קשיי המימון של החברות דרך הערוץ החוץ-בנקאי במחצית השנייה של השנה מדגישים את חשיבותה של המערכת הבנקאית כספק מרכזי של אשראי למגזר העסקי, התומך בהמשך הפעילות הכלכלית והצמיחה במשק. זאת ועוד, בשל

¹⁴ התאגידים הבנקאיים מדרגים את סיכון האשראי של חברות שיתרת חבותן גבוהה מ-20 מיליוני ש"ח במסגרת דיווחים לפיקוח על הבנקים. מאחר שסולמות הדירוג המדווחים על ידי הבנקים נבדלים ביניהם, בנינו, לצורך סקירה זו, סולם דירוג אחיד לכל חמשת הבנקים הגדולים, שערכיו נעים בין 0 ל-100. (דירוגי האשראי 0-36 מציינים סיכון נמוך, 37-57 מציינים סיכון בינוני, ו-58-100 סיכון גבוה). ככל שהערך המדווח נמוך יותר, איכות האשראי של החברה גבוהה יותר.

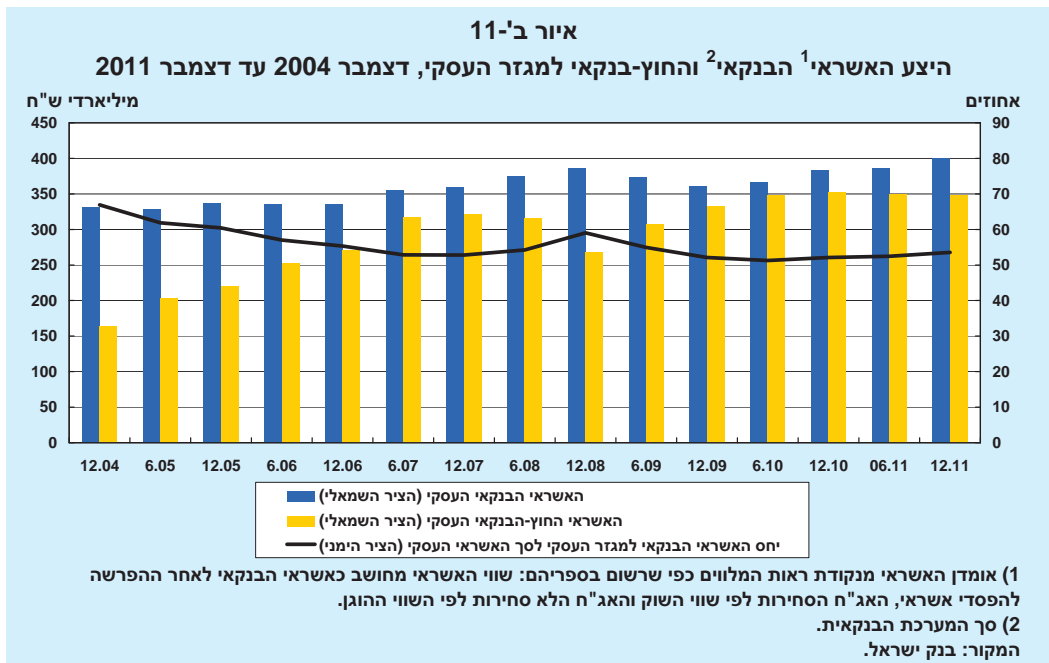
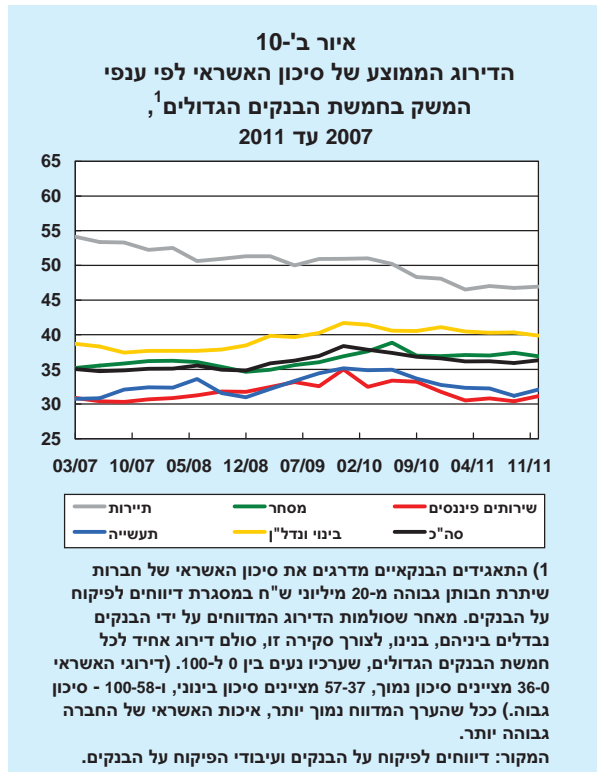
לוח ב' / 4

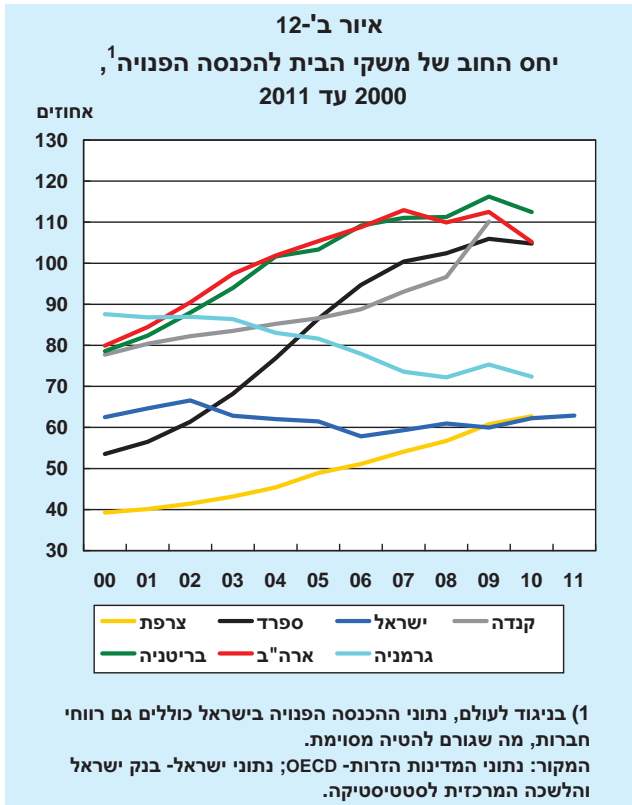
התפלגות יתרת האשראי לציבור לפי ענפי המשק, חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, דצמבר 2010 ודצמבר 2011

ענפי המשק	יתרת סיכון האשראי לציבור ¹		יתרת סיכון האשראי המאוזן ²		יתרת סיכון האשראי הנגזרים ³		יתרת סיכון האשראי הנגזרים נגזרים ואת סיכון האשראי הנכשלים ⁴		יתרת סיכון האשראי הנכשלים נגזרים ⁵		יתרת סיכון האשראי הנכשלים נגזרים ⁶			
	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010		
עסקי	4.3	4.7	4.7	4.2	49.4	406,950	398,985	381,131	2.2	52.6	52.8	633,065	625,100	611,750
תקלאות	0.20	0.29	7.7	0.7	0.7	6,128	6,023	5,592	5.5	0.6	0.6	7,573	7,468	7,082
תעשייה	0.52	4.7	9.0	8.7	8.4	72,119	70,270	64,488	0.1	9.8	10.0	117,629	115,780	115,626
בנייה ונדל"ן	0.63	5.9	2.5	13.5	13.8	112,010	108,875	106,188	5.3	16.6	16.2	200,192	197,057	187,216
מנהל: קבוצות רכישת	0.00	0.0	19.8	0.4	0.3	3,225	3,216	2,685	22.1	0.9	0.8	10,760	10,751	8,804
חשמל ומים	0.13	0.07	0.9	0.8	0.8	6,999	6,948	5,970	33.3	1.2	0.9	13,929	13,878	10,411
מסחר	0.50	0.59	2.7	7.0	6.7	58,191	57,302	51,372	10.0	6.4	6.0	77,431	76,542	69,605
תחירות ⁶	-0.53	-0.66	11.7	1.5	1.5	12,724	12,484	11,743	3.6	1.2	1.2	14,584	14,344	13,848
תחבורה ואחסנה	0.06	-0.63	1.4	1.9	1.9	15,379	15,251	14,422	0.6	1.6	1.7	19,611	19,483	19,362
תקשורת ושירותי מחשב	-0.88	-0.26	2.0	2.2	2.3	18,214	18,010	18,099	6.0	2.3	2.2	27,277	27,073	25,530
שירותים פיננסיים	0.31	0.49	4.4	7.5	7.9	62,351	61,535	61,058	-8.6	8.2	9.2	98,579	97,763	106,928
שירותים עסקיים אחרים	0.70	0.57	1.6	3.2	3.3	26,270	25,851	25,431	-0.6	2.9	3.0	35,300	34,881	35,097
שירותים ציבוריים וקהילתיים	0.27	0.10	2.2	2.0	2.2	16,565	16,436	16,768	-1.0	1.7	1.8	20,960	20,831	21,045
אנשים פרטיים	0.18	0.29	0.4	8.9	38.5	318,717	314,542	288,869	7.0	35.5	34.2	427,883	423,708	396,151
תלואות לדייר	0.02	-0.03	0.0	11.7	24.9	206,180	204,088	182,761	9.0	17.8	16.8	214,712	212,620	195,088
תלוואות שלא לדייר	0.48	0.84	1.2	4.1	13.6	112,537	110,454	106,108	5.0	17.7	17.4	213,171	211,088	201,063
פעילות הלויים בחו"ל	0.51	0.75	4.7	-1.4	12.3	102,152	100,332	101,718	-6.0	11.9	13.0	142,841	141,021	150,102
סך הכול	0.38	0.41	2.9	5.5	100.0	827,819	813,859	771,718	2.7	100.0	100.0	1,203,789	1,189,829	1,158,003

1) כולל את יתרת האשראי לציבור, את השקעות הבנקים בא"י שיונפקו על ידי חברות ציבוריות, נכסים אחרים בגין מכשירים נגזרים ואת סיכון האשראי הנכשלים נגזרים פיננסיים חוץ-מאזניים, כפי שחושב לצורך מובילת החבות של לווה.
 2) כולל השקעות באגרות החוב של הציבור.
 3) היתרת נטו לדצמבר 2011 מחושבת על-ידי חיבור יתרת התפרשה לחפסי אשראי מיתרת האשראי ברוטו.
 4) בדצמבר 2011 ההתפלגות היא מאזרואר ברוטו.
 5) השינויים ביתרת האשראי מבוססים על האשראי נטו.
 6) בתי מלון, שירותי אוכל והארוחה.
 המקור: דוחות נכשלים לציבור ועבריי תפיקות על הנכלים.

ריכוזיות האשראי במשק, וכיוון שהלווים הגדולים בבנקים הם גם הלווים הגדולים בשוק האשראי החוץ-בנקאי, העלייה בסיכון האשראי החוץ-בנקאי של החברות מובילה בעקיפין להגדלת הסיכון הכרוך בחשיפה של הבנקים לחברות אלה.

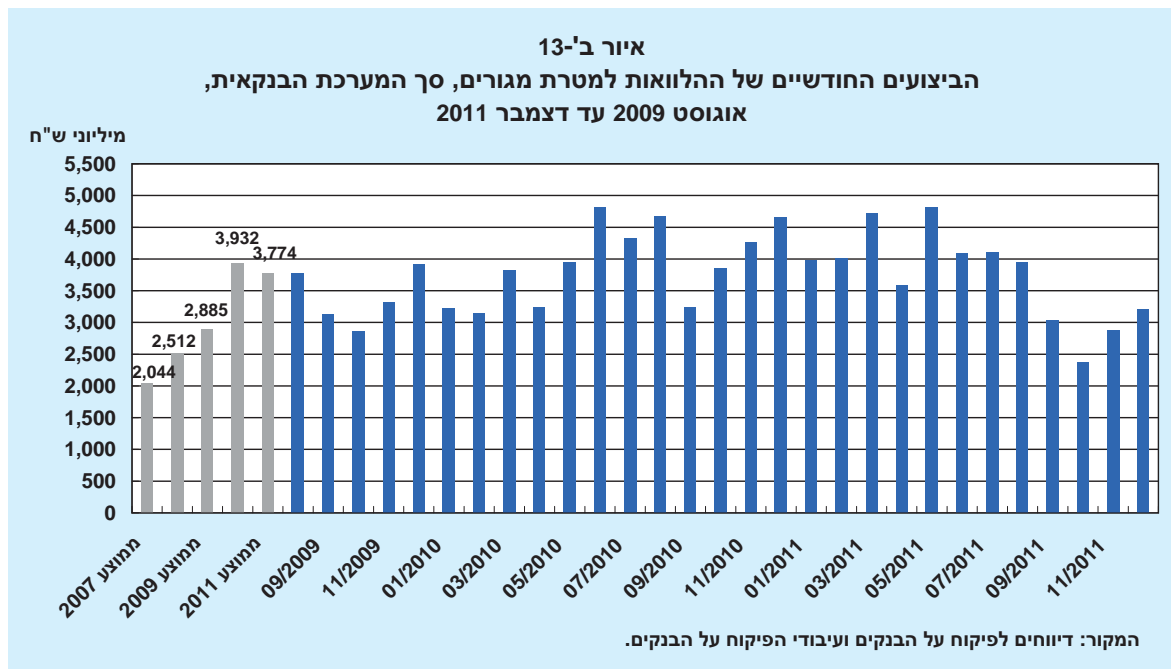

יתרת סיכון האשראי לאנשים פרטיים גדלה בשנת 2011 ב-7%, ומשקלה בסך יתרת סיכון האשראי הגיע בדצמבר 2011 ל-36% (לוח ב'-4). התפתחות האשראי למשקי הבית לאורך השנה לא הייתה אחידה: במחצית הראשונה נמשך הגידול המהיר של השנים האחרונות, ואילו במחצית השנייה הואט קצב הגידול במידה משמעותית. על אף ההתרחבות המואצת של האשראי למשקי הבית בשנים האחרונות, לא השתנה משמעותית נטל החוב, המשמש מדד לכושר הפירעון של הלווים, ומשתקף ביחס שבין האשראי הניתן לאנשים פרטיים לבין ההכנסה הפנויה, והוא נותר נמוך ביחס למדינות מערביות אחרות (איור ב'-12).

כמחצית מהאשראי למשקי הבית מקורו באשראי צרכני (אשראי שלא לדוור). במהלך השנה גדלה יתרה זו בשיעור של 5%, בדומה לגידולה אשתקד, אולם התמתנות הצריכה של משקי הבית במחצית השנייה של השנה הביאה לירידה בקצב צמיחתה של יתרה זו (לוח ב'-4).

יתרת סיכון האשראי לדוור גדלה בשנת 2011 בשיעור של 9% והסתכמה בכ-215 מיליארדי ש"ח

ברוטו (לוח ב'-4, איור ב'-7). במחצית הראשונה של השנה נמשך הגידול החד של היקף המשכנתאות החדשות שניתנו, אולם במחצית השנייה ירד משמעותית הן מספרן והן היקפן הכספי (איור ב'-13 ונספח נ'-ב'-2). הירידה

בהיקף המשכנתאות היא תוצאת ירידה בביקוש לדירות, על רקע המשך המעורבות הרגולטורית. כך, למשל, במאי 2011 פרסם המפקח על הבנקים הוראה המגבילה ל-33.3% את חלק ההלוואה לדיור בריבית משתנה¹⁵ בסך ההלוואה לדיור שמעמיד תאגיד בנקאי.

בישראל שיעורי המימון הממוצעים ושיעורי ההחזר הממוצעים נמוכים מן המקובל במדינות מערביות אחרות. כך בהלוואות למטרת מגורים שניתנו החל מאפריל עד דצמבר 2012¹⁶ שיעור המימון הממוצע מתוך ערך הנכס (LTV) היה כ-55%, ושיעור ההחזר הממוצע מתוך הכנסת הלווים היה כ-33%. יתר על כן, כ-5% בלבד, בממוצע, מסכום ההלוואות למטרת מגורים שניתנו במהלך תקופה זו היו בשיעור מימון שמעל 60% וביחס החזר שמעל 50% מהכנסת הלווים. יחד עם זאת שוק המשכנתאות טומן בחובו סיכונים נוספים, בעיקר על רקע הגידול המהיר של תיק המשכנתאות בשנים האחרונות.

תיבה ב'-1: האשראי לענף הבינוי והנדל"ן

ענף הבינוי והנדל"ן הוא אחד הענפים הבולטים והמשפיעים ביותר על הפעילות הריאלית והפיננסית במשק הישראלי. בראשית 2008 החלה מגמת עלייה של מחירי הדירות (בשיעור נומינלי מצטבר של 60% עד לסוף 2011) תוצאה מעליית הביקוש לרכישת דירות והתאמה איטית של ההיצע. אלו הניעו צעדי מדיניות פיסקלית ומוניטרית, שהביאו ברביע האחרון של 2011 לירידה מסוימת של מחירי הדירות, לראשונה מזה תקופה ארוכה.

בתגובה לעליית מחירי הדירות בשנים האחרונות נרשמה גאות בפעילות ענף הבנייה, ובשנת 2011 התרחב תוצרו בשיעור שנתי של 9%. התרחבות זו הביאה לעלייה מצטברת של כ-30% בחשיפתם של הבנקים לענף הבינוי והנדל"ן בארבע השנים האחרונות, התפתחות שהתבטאה בעליית חלקה של החשיפה ביתרת סיכון האשראי העסקי מ-27% בדצמבר 2007 ל-32% בדצמבר 2011. במחצית השנייה של השנה, בעקבות ירידת הביקוש לדירות, פחת קצב גידולו של האשראי לענף, ובדצמבר 2011 היקף החשיפה של הבנקים לענף הסתכם בכ-200 מיליארדי ש"ח (איור ב'-7).

הניסיון בעולם מלמד כי משברים במערכת הבנקאית מתפתחים פעמים רבות כתוצאה של חשיפת התאגידים הבנקאיים לענף הנדל"ן ולאשראי לדיור. זאת בעיקר על רקע התרחבות של היקפי משכנתאות, וכן על רקע קבלת נכסי נדל"ן כבטוחות להלוואות שאינן דווקא למטרת מגורים. נוסף על כך נמצא מיתאם חיובי בין המשכנתאות לבין האשראי לענף הנדל"ן. עוד עולה מהניסיון הבין-לאומי כי הערכת הסיכונים הגלומים בחשיפה לענף הבינוי והנדל"ן והסיכון הגלום בריכוזיות של ענף זה לוקה בחסר. בישראל הסיכון הכרוך באשראי לענף הבינוי והנדל"ן גבוה, מפני משקלם הגבוה של האשראי לענף זה ושל האשראי לדיור, המרכזים יחד כשליש מסך תיק האשראי הבנקאי, והגידול החד של אשראים אלו בשנים האחרונות.

במסגרת ההתמודדות של הפיקוח על הבנקים עם סיכון הריכוזיות הענפית נקבעה מגבלה, שלפיה כאשר סך כל החבויות של ענף לתאגיד בנקאי עולה על 20% מסך כל חבויות הציבור לאותו תאגיד (מגבלת החבות הענפית), החבות שמעל למגבלה נחשבת לחבות חריגה. החשיפה הגבוהה של מערכת הבנקאות לענף הבינוי והנדל"ן מתבטאת בקרבתם של רוב הבנקים למגבלת החבות הענפית. מבדיקת סיכון האשראי לענף הבינוי והנדל"ן עולה כי יחס ההוצאה להפסדי אשראי בסך האשראי המאזני לענף היה בעשור האחרון, בממוצע, 1.2%, לעומת שיעור ממוצע של 0.9% בכלל המגזר העסקי (איור

¹⁵ הלוואות שהריבית המשולמת עליהן עלולה להשתנות בתוך חמש שנים ממועד אישורה.

¹⁶ מבוסס על נתונים המדווחים לפיקוח על הבנקים החל מאפריל 2011.

ב'9). עדות נוספת לרמת הסיכון הגבוהה בענף ניתן למצוא בדירוג הפנימי הגבוה של סיכון האשראי של הלווים ביחס לענפים אחרים¹ (איור ב'10). בשנים האחרונות חלק מהלווים במערכת הבנקאית המשתייכים לענף והפעילים בתחום הנדל"ן, ניצלו את שוק האשראי החוץ-בנקאי כדי לגייס מקורות בהיקפים גדולים, ובכך הצליחו להגדיל את מינוף החברות במידה מהותית. כיום חברות אלו מרכזות כ-18% מסך האשראי הבנקאי לענף, ומרביתן נמנות עם החברות הגדולות במשק. יתר על כן, רמת התשואות של איגרות החוב שלהן גבוהה בהשוואה לענפים אחרים, ואלה אף עלו במחצית השנייה של השנה. כ-5 מיליארדי ש"ח מסך יתרת סיכון האשראי הבנקאי לענף ניתן ללווים שאיגרות החוב שלהם נסחרו בדצמבר 2011 בשיעורי תשואה גבוהים מ-12% נתון המעיד אף הוא על רמת הסיכון הגבוהה של חלק מהלווים.

¹ ראו הערה 14 לעיל.

ב. איכות תיק האשראי

(1) ההתפתחות באיכות תיק האשראי בשנת 2011

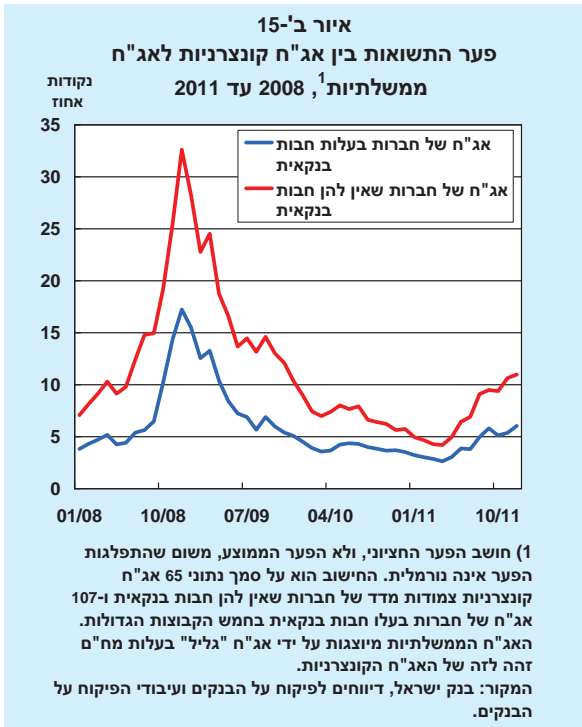

החרפת המשבר הכלכלי באירופה ואי הוודאות במשק האמריקאי במחצית השנייה של 2011 העיבו על השווקים הפיננסיים והגבירו את אי-הוודאות הכלכלית והפיננסית בעולם. התפתחויות אלה, ועמן המצב הגיאוגרפי-פוליטי במזרח התיכון, באו לידי ביטוי בעליית הסיכון של החברות במשק הישראלי, כפי שמשקף בעליית ה-EDF של החברות העסקיות¹⁷ ובעליית פער התשואות בין האג"ח הקונצרניות לממשלתיות. עם זאת רמת הסיכון נותרה נמוכה משמעותית מאשר בתקופת המשבר, בשנת 2008 (איורים ב'14 וב'15). התפתחויות שליליות אלה לא באו לידי ביטוי בדירוג הפנימי של סיכון האשראי של הלווים הגדולים במשק¹⁸ (איור ב'10) וביחס ההוצאה להפסדי אשראי בסך האשראי המאוני לציבור (ברוטו); זה עמד בשנת 2011 על 0.39% בלבד¹⁹. רמה נמוכה בראייה היסטורית (לוח ב'5). בהקשר זה חשוב לציין כי ההפרשות להפסדי אשראי, המשמשות אינדיקציה לאיכות תיק האשראי, צריכות לשקף באופן נאות את כל הפסדי

¹⁷ ה-EDF (Expected Default Frequency) מבטא את ההסתברות הצפויה לכשל. חברת Moody's מחשבת הסתברות זו בהתבסס על מודל Merton התיאורטי בשילוב עם התאמות על פי אירועי פשיטת רגל אמיתיים.

¹⁸ ראו הערה 14 לעיל.

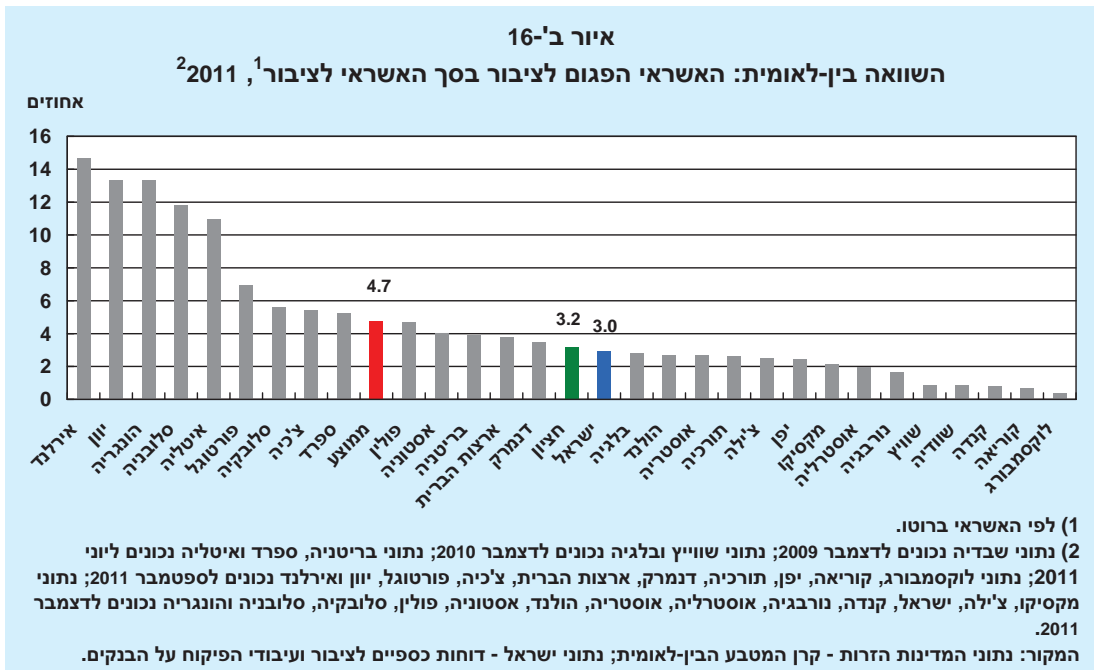
¹⁹ יש לציין שעקב יישום ההוראה בנושא "מדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי" החל מיום 1 בינואר 2011, נתוני ההוצאה בגין הפסדי אשראי אינם בני השוואה במלואם לנתוני תקופות קודמות.

האשראי הצפויים בתיק האשראי, גם את אלה שטרם זוהו, באמצעות מנגנון ההפרשה הקבוצתית. השנה ירד היחס שבין סך רכיבי הסיכון לסך הרכיבים²⁰ בעקבות שינוי בתמהיל הנכסים של חמש הקבוצות הגדולות עליית חלקם של המזומנים והפיקדונות בבנקים, המאופיינים בסיכון נמוך, וירידת חלקו של האשראי לציבור, המאופיין בסיכון גבוה²¹ (לוח ב'-5).

(2) יישום הוראת חובות פגומים בשנת 2011

ב-1 בינואר 2011 החלו התאגידים הבנקאיים ביישום ההוראה בנושא "מדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי" (להלן: "ההוראה"). בעקבות יישום ההוראה רשמו התאגידים הבנקאיים בראשית 2011 הוצאות בגין הפסדי אשראי בהיקף של 5.5 מיליארדי ש"ח, שנוקפו להון העצמי. אלו הביאו לירידה של כ-4% בהון העצמי. נוסף על כך ביצעו התאגידים הבנקאיים מחיקות חשבונאיות משמעותיות של חובות, שבגין חלקם נרשמה בעבר הפרשה, בסכום של 24 מיליארדי ש"ח.

²⁰ סך רכיבי הסיכון הם סך הנכסים (המאזוניים והחוץ-מאזוניים), המשוקללים במשקלות הסיכון. סך הרכיבים הוא סך הנכסים (המאזוניים והחוץ-מאזוניים), ללא שקלול הסיכון.

²¹ להרחבה על התפתחות המאזן ראו סעיף 3.

לוח ב'-5

מדדים לאיכות תיק האשראי של חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, דצמבר 2005 עד דצמבר 2011

(אחוזים)

חמש הקבוצות	הבינלאומי	מזרחי-טפחות	דיסקונט	הפועלים	לאומי	השנה	
67.3	61.4	67.3	60.0	71.9	67.9	2005	היחס שבין סך רכיבי הסיכון לסך הרכיבים ¹
66.9	61.3	66.6	59.8	72.2	67.0	2006	
68.0	58.8	68.2	61.9	72.8	69.0	2007	
68.3	59.1	66.9	64.8	72.3	69.5	2008	
64.1	54.4	67.1	60.6	67.9	64.2	2009 ²	
65.2	56.2	59.6	63.3	69.2	67.0	2009 ³	
66.4	61.0	58.7	67.2	68.7	68.3	2010	
64.6	60.0	58.3	60.4	67.3	67.7	2011	
0.69	0.62	0.45	0.79	0.66	0.79	2005	יחס ההוצאה השנתית להפסדי האשראי
0.52	0.42	0.44	0.63	0.53	0.51	2006	בסך האשראי המאזני לציבור ⁴
0.28	0.33	0.31	0.44	0.25	0.21	2007	
0.72	0.39	0.44	0.67	0.68	1.01	2008	
0.75	0.44	0.39	0.87	0.93	0.74	2009	
0.39	0.17	0.43	0.66	0.44	0.25	2010	
0.39	0.14	0.28	0.66	0.48	0.30	2011 ⁵	
0.71	0.15	0.44	0.72	0.84	0.84	2011	יחס המחיקות נטו לסך האשראי המאזני לציבור ברוטו
2.0	1.3	1.6	1.7	2.1	2.3	2010 ⁶	היחס שבין יתרת ההפרשה להפסדי אשראי
1.6	1.3	1.4	1.7	1.6	1.6	2011	בגין הציבור לסך האשראי לציבור ברוטו
3.7	1.9	1.5	4.7	4.7	3.8	2010 ⁶	משקל האשראי הפגום לציבור ברוטו
3.0	1.6	1.3	4.7	3.4	2.8	2011	בסך האשראי המאזני לציבור ברוטו
44.8	62.6	52.1	31.2	41.7	53.5	2010 ⁶	היחס שבין יתרת ההפרשה להפסדי אשראי
44.2	74.5	48.1	31.1	43.1	50.9	2011	בגין הציבור ⁷ לבין האשראי הפגום לציבור
30.2	14.3	17.6	48.3	35.9	24.2	2010 ⁶	היחס שבין האשראי הפגום לציבור נטו
26.4	11.4	17.5	46.6	29.0	21.4	2011	בסך ההון העצמי

(1) סך רכיבי הסיכון, הם סך הנכסים (מאזניים וחוף-מאזניים), המשוקללים במשקולות הסיכון. סך הרכיבים הוא סך הנכסים (מאזניים וחוף-מאזניים), ללא שקלול הסיכון.
 (2) היחס מחושב בהתאם לכללי באזל I.
 (3) רכיבי הסיכון מחושבים לאחר הפחתת סיכון האשראי (CRM).
 (4) עד דצמבר 2010 נלקח האשראי לציבור נטו, ומשנת 2011 - האשראי לציבור ברוטו.
 (5) עקב יישום הוראת חובת פגומים החל מיום 1 בינואר 2011, הנתונים לדצמבר 2011 אינם בני השוואה במלואם לנתוני תקופות קודמות.
 (6) הנתונים מחושבים ליום 1.1.2011 (לאחר יישום הוראת חובת פגומים).
 (7) בניכוי יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין הלוואות לדיוור שחובה לחשב בגיין הפרשה להפסדי אשראי - לפי עומק הפיגור.
המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

במסגרת ההוראה נקבעו כללים חשבונאיים לביצוע הפרשות על בסיס פרטני ועל בסיס קבוצתי. כך, יחס ההוצאה להפסדי אשראי שבוצעה על בסיס פרטני לסך האשראי המאוזני עמד בדצמבר 2011 על 0.21%, ויחס ההוצאה להפסדי אשראי על בסיס קבוצתי על 0.18%. כן שונו ההגדרות והסיווגים של החובות הבעייתיים. בדצמבר 2011 הסתכם סך סיכון האשראי הבעייתי (המאוזני והחוץ-מאוזני) של חמש הקבוצות הבנקאיות ב-42 מיליארדי ש"ח, וחלקן של החוב הפגום בסך סיכון האשראי הבעייתי עמד על כ-60%. בעקבות ההוראה החל הפיקוח על הבנקים בתהליך של בחינת מדדים חדשים לניתוח איכות תיק האשראי, בהתאם להגדרות החדשות ולמקובל בעולם (לוח ב'-5). כך, למשל, שיעור האשראי הפגום בסך האשראי המאוזני לציבור, המייצג את חלק האשראי המסוכן ביותר, עמד בדצמבר 2011 על 3%, שיעור דומה לחציון של מדינות OECD (איור ב'-16), והיחס שבין יתרת ההפרשה להפסדי אשראי לבין האשראי הפגום לציבור²² עמד על 45%. יחס זה מבטא את הערכת הבנק לגבי הפסדי האשראי הצפויים לו (על פי דוח הרווח וההפסד בעבר ובהווה) יחסית להיקף תיק האשראי שסווג על ידו כפגום; יחס גבוה משקף פוטנציאל נמוך של הפסדים עתידיים נוספים מתיק האשראי הפגום של הבנק (לוח ב'-5).

ג. ריכוזיות תיק האשראי

תיק האשראי העסקי של הבנקים מאופיין בריכוזיות לווים גבוהה יחסית, בגלל המבנה הריכוזי של הבעלות והשליטה במשק הישראלי (נספחים נ'-ב'-3 ונ'-ב'-4). סיכון זה קיבל ביטוי מהותי במבחני רגישות שערך הפיקוח על הבנקים במהלך השנה, ולפיהם יש להתממשות השלכות ניכרות על הון התאגידים הבנקאיים²³. במהלך שנת 2011 נקט הפיקוח על הבנקים צעדים שנועדו לצמצם את סיכון הריכוזיות הפוטנציאלי בתיק האשראי הבנקאי באמצעות החמרת המגבלות החלות על חבות לווה וקבוצת לווים והחלתן גם על חשיפה לתאגידים בנקאיים: מדצמבר 2011 הבנקים עומדים במגבלת החבות של קבוצת לווים בשיעור שלא יעלה על 25% מהון התאגיד הבנקאי (במקום שיעור של 30% שחל עד כה), ומשקלה של קבוצת הלווים הגדולה ביותר נע בין 18% בקבוצת "דיסקונט" ל-27% בקבוצת "הפועלים"²⁴. נוסף על כך, הבנקים מיישמים מגבלה חדשה, שלפיה סכום חבויותיהם של כל הלווים הגדולים, קבוצות הלווים וקבוצות הלווים הבנקאיות שחבותם מעל 10% מהון התאגיד הבנקאי לא יעלה על 120% מהון הבנק. נכון לדצמבר 2011, כל הבנקים עומדים במגבלה זו. הלווים הגדולים במערכת הבנקאית הם על פי רוב הלווים הגדולים גם בשוק האשראי החוץ-בנקאי. הלווים הגדולים במערכת הבנקאית שלוו גם בשוק ההון מרכזים כ-15% מיתרת סיכון האשראי הבנקאי העסקי. יותר ממחצית המימון של לווים אלה מקורה בשוק ההון, ולכן הבנקים חשופים ללווים הגדולים גם בעקיפין, דרך שוק איגרות החוב הקונצרניות²⁵. מהרביע השני של 2011 גדל הסיכון בשוק איגרות החוב הקונצרניות, ומספר החברות שנדרשו להסדר חוב עלה משמעותית. התפתחויות אלה משקפות עלייה בסיכון ההדבקה של מערכת הבנקאות מהשוק החוץ-בנקאי.

²² יתרת ההפרשה להפסדי אשראי היא בניכוי יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין הלוואות לדיוור שחובה לחשב בגינת הפרשה להפסדי אשראי לפי עומק הפיגור.

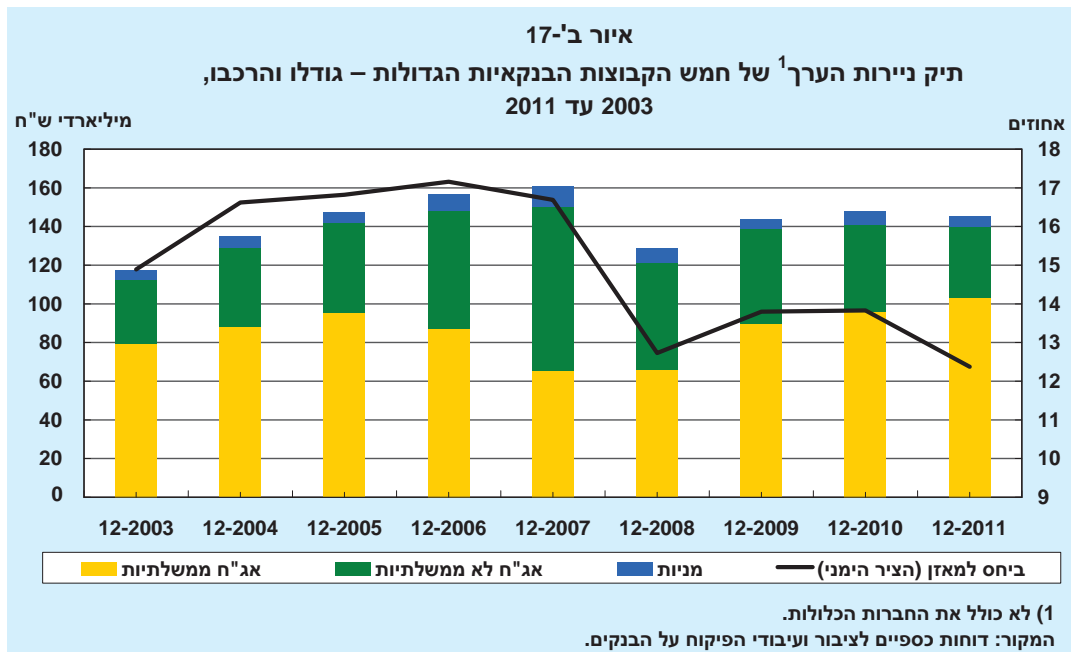
²³ להרחבה ראו תיבה ב'-3.

²⁴ בקבוצת "הפועלים" ישנה קבוצת לווים אחת ששיעור חבותה לבנק עולה על 25%. הפיקוח על הבנקים הורה לבנק להפחית חריגה זו בשיעורים שווים, במשך שמונה רביעים, החל מיום 31 בדצמבר 2011.

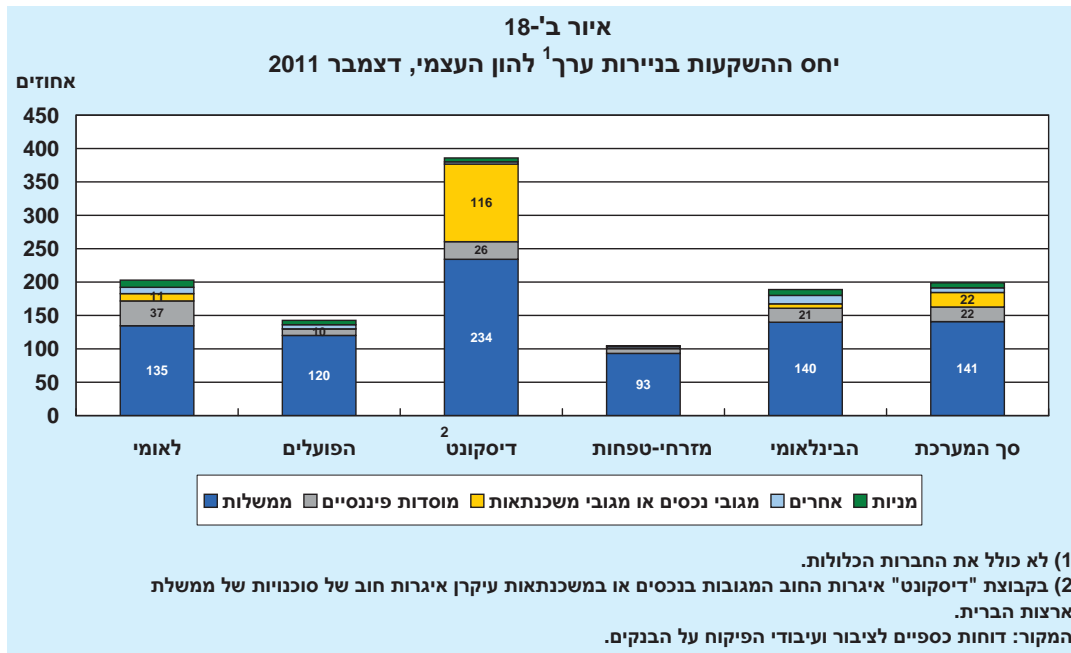
²⁵ כ-10 מיליארדי ש"ח מיתרת סיכון האשראי הבנקאי מקורם בלווים שאיגרות החוב שלהם נסחרו בדצמבר 2011 בשיעורי תשואה שמעל 12%.

5. תיק ניירות הערך

תיק ניירות הערך של סך חמש הקבוצות הבנקאיות הסתכם בסוף שנת 2011 ב-146 מיליארדי ש"ח, שהם 12% מסך הנכסים (נספח נ-ב' 5). הרכבו של התיק השתנה במהלך השנה: משקלן של איגרות החוב הממשלתיות עלה מ-65% ל-71%, ובמקביל ירד משקל איגרות החוב של מוסדות פיננסיים זרים מ-13% ל-9%, בעקבות מימוש איגרות חוב שנועד, בין היתר, לצמצם את חשיפת הבנקים לסיכונים בתיק הנוסטרו (איור ב'-17). רמת הסיכון של הבנקים הנובעת מהשקעות בניירות ערך מושפעת הן מסיכון התיק והן מחלקו בסך הנכסים. תוצאות תרחישי קיצון, שהפיקוח על הבנקים ערך השנה, הדגישו את הפגיעות של הבנקים בשל החשיפה לתיק ניירות הערך, פגיעות שבאה לידי ביטוי ברווחיות וביחס הלימות ההון.

השונות בין חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות בולטת בהרכבו ובהיקפו של התיק, ומבטאת את "התיאבון לסיכון" ואת אסטרטגיית ההשקעה של הקבוצות. נכון לסוף שנת 2011, הקבוצות "מזרחי-טפחות" ו"הפועלים" מאופיינות בהיקף נמוך של התיק ובמשקל גבוה של איגרות חוב ממשלתיות ביחס ליתר הקבוצות מצב המבטא סיכון נמוך. קבוצת "לאומי" מאופיינת בחשיפה גבוהה יותר לאיגרות חוב של מוסדות פיננסיים זרים, וקבוצת "דיסקונט" מאופיינת בהיקף גבוה של תיק ניירות הערך (איור ב'-18).

6. סיכון המדינה

היקף החשיפה המאוזנת של חמש הקבוצות הבנקאיות למדינות זרות הסתכם בדצמבר 2011 ב-139 מיליארדי ש"ח, שהם 12% מסך הנכסים (לוח ב'-6). כשליש מחשיפה זו מקורו בחשיפה למוסדות פיננסיים זרים, שהיקפה כ-50 מיליארדי ש"ח (לוח ב'-7). סיכון זה עלה בעטיו של משבר החובות באירופה. עומס חוב, התדרדרות של הצמיחה בחלק ממדינות אירופה וחשש לפגיעה במגזר הפיננסי הביאו גם לעליית הסיכון של מוסדות פיננסיים גדולים השייכים למדינות עם דירוג גבוה גרמניה, אנגליה, הולנד וצרפת. על רקע התפתחויות אלה בחן הפיקוח על הבנקים את השפעתם של תרחישים שונים על הפסדי הבנקים בישראל בגין חשיפתם למוסדות פיננסיים זרים תרחיש שכלל פגיעה חמורה באיגרות החוב של ממשלות בעלות סיכון גבוה באירופה²⁶, שתפגע באיתנותם וביציבותם של מוסדות פיננסיים זרים ביבשת, ותרחיש שהניח עלייה ברמת הסיכון של מוסדות פיננסיים זרים באירופה ומחוץ לה. מתוצאות מבחני הקיצון עולה שהחשיפה הישירה של חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות למוסדות פיננסיים זרים אינה זניחה, אך אינה מסכנת את יציבותה של המערכת הבנקאית. בולטת שונות בין חמש הקבוצות הבנקאיות בחשיפתן למוסדות פיננסיים זרים; קבוצת "לאומי" מאופיינת בחשיפה גבוהה ביחס ליתר הקבוצות הבנקאיות.

השנה נמשכה מגמת צמצום החשיפה ללווים שעיקר פעילותם בחו"ל, מגמה שהחלה ב-2008, וחלקם של לוויים אלו ביתרת סיכון האשראי ירד מ-18% בסוף שנת 2008 ל-12% בסוף שנת 2011.

²⁶ פורטוגל, אירלנד, איטליה, יוון, ספרד, בלגיה וקפריסין.

לוח ב'-6

החשיפה למדינות זרות, חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, דצמבר 2011

(מיליוני ש"ח)

סך החשיפה החוץ-מאזנית ³	סך כל החשיפה המאזנית לכספים (אחוזים)	סך כל החשיפה המאזנית להון העצמי (אחוזים)	סך כל החשיפה המאזנית	החשיפה המאזנית של שלוחות התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים ¹	החשיפה המאזנית מעבר לגבול			
					לאחרים	לבנקים	לממשלות ²	
24,117	5.20	83.54	61,159	32,394	14,394	9,522	4,849	ארה"ב
8,709	1.89	30.35	22,221	6,695	6,368	9,158	-	בריטניה
1,299	0.50	8.00	5,856	1	2,343	3,338	174	גרמניה
1,604	0.44	7.01	5,135	-	1,282	3,853	-	צרפת
1,318	0.71	11.36	8,320	6,027	1,316	977	-	שווייץ
32	0.05	0.76	554	-	132	422	-	בלגיה
1,049	0.27	4.29	3,138	3,012	44	82	-	תורכיה
176	0.22	3.55	2,600	-	1,339	1,257	4	הולנד
49	0.05	0.82	602	-	139	382	81	איטליה
157	0.02	0.36	262	-	40	143	79	ספרד
-	0.00	0.00	1	-	1	-	-	פורטוגל
195	0.01	0.16	117	-	104	13	-	אירלנד
1	0.00	0.00	1	-	1	-	-	יוון
9,059	2.46	39.59	28,986	1,724	16,285	9,768	1,209	מדינות אחרות
47,765	11.81	189.79	138,952	49,853	43,788	38,915	6,396	סך כל החשיפות למדינות זרות
101	0.05	0.78	574	-	186	388	-	החשיפות לאירלנד יוון פורטוגל וספרד שלא נכללו לעיל
3,738	0.76	12.20	8,933	4,094	2,997	1,549	293	מזה: סך החשיפות למדינות LDC
14,690	4.20	67.45	49,381	15,735	13,295	20,013	338	סך כל החשיפות למדינות אירופה
454	0.08	1.30	955	-	332	544	79	מזה: סך כל החשיפות לפורטוגל, אירלנד, יוון וספרד

1) חשיפה מאזנית נטו לאחר ניכוי התחייבויות מקומיות.
 2) ממשלות, מוסדות רשמיים ובנקים מרכזיים.
 3) סיכון האשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות החבות של לוח.
 המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

לוח ב'-7

חשיפת האשראי הנוכחית למוסדות פיננסיים זרים^{2,1}, חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, דצמבר 2011

(מיליוני ש"ח)

חמש הקבוצות		הבינלאומי		מזרח-טפחות		דיסקונט		הפועלים		לאומי		דירוג האשראי ³
מזה: סיכון האשראי המאזני	סיכון האשראי הכולל	מזה: סיכון האשראי המאזני	סיכון האשראי הכולל	מזה: סיכון האשראי המאזני	סיכון האשראי הכולל	מזה: סיכון האשראי המאזני	סיכון האשראי הכולל	מזה: סיכון האשראי המאזני	סיכון האשראי הכולל	מזה: סיכון האשראי המאזני	סיכון האשראי הכולל	
21,261	24,552	849	890	1,929	2,053	3,788	3,984	2,278	4,559	12,417	13,066	AAA עד AA-
23,313	24,791	2,320	2,373	859	993	2,526	3,009	9,999	10,684	7,609	7,732	A+ עד A-
847	881	3	4	5	5	484	484	128	161	227	227	BBB+ עד BBB-
674	703	16	16	2	8	413	413	189	205	54	61	BB+ עד B-
56	109	-	-	-	-	-	-	56	56	-	53	פחות מ-B
3,795	4,042	38	53	7	7	204	261	517	569	3,029	3,152	ללא דירוג
49,946	55,078	3,226	3,336	2,802	3,066	7,415	8,151	13,167	16,234	23,336	24,291	סך כל חשיפות האשראי למוסדות פיננסיים זרים
465	465	-	-	4	4	52	52	85	85	324	324	יתרת חובות בעייתיים שיעור החשיפה מהנכסים (אחוזים)
0.04		0.03		0.02		0.04		0.04		0.06		שיעור החשיפה מההון העצמי (אחוזים)
0.68	0.75	0.51	0.53	0.35	0.38	0.67	0.73	0.55	0.67	0.99	1.03	

1) המוסדות הפיננסיים הזרים הם: בנקים להשקעות, ברוקרים/דילרים, חברות ביטוח, גופים מוסדיים וגופים שבשליטת הגופים האלה. מובהר כי חשיפות האשראי אינן כוללות חשיפות למוסדות פיננסיים שיש להם ערבות מפורשת ומלאה של ממשלות, ואינן כוללות השקעה בניירות ערך מגובי נכסים.
 2) סיכון האשראי המאזני - פיקדונות בבנקים, אשראי לציבור, השקעות באג"ח, ני"ע שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר ונכסים אחרים בגין מכשירים. סיכון אשראי חוץ-מאזני - בעיקר ערבויות והתחייבויות למתן אשראי לרבות ערבויות להבטחת חבות של צד ג'.
 3) דירוג האשראי החיצוני הוא לפי דירוג סוכנויות הדירוג Moody's & S-P, FITCH ו-Moody's.
 המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

7. סיכוני השוק

א. סיכוני הריבית

סך החשיפה של חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות לסיכון הריבית נותר בסוף שנת 2011 ללא שינוי ניכר לעומת סוף שנת 2010. עם זאת, השונות בין הקבוצות ברמות החשיפה לריבית גבוהה. כך, ההפסד הפוטנציאלי

לוח ב'-8
החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית, חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, 2010 עד 2011
(מיליוני ש"ח)

חמש הקבוצות		הבינלאומי		מזרחי-טפחות		דיסקונט		הפועלים		לאומי		
2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	
41,354	46,996	3,567	3,698	1,526	3,545	3,087	6,197	15,662	16,178	17,512	17,378	המגזר הלא-צמוד
												הפוזיציה נטו במגזר ¹
												השינוי בשווי ההונג של הפוזיציה נטו במגזר כתוצאה משינוי בשיעורי הריבית ²
												עלייה של נקודת אחוז
												ירידה של נקודת אחוז
												השינוי המרבי בשיעורי הריבית ³ (נקודות אחוז)
												השינוי בשווי ההונג של הפוזיציה נטו במגזר כתוצאה מהשינוי המרבי בשיעורי הריבית ⁴
												עליית הריבית
												ירידת הריבית
												המגזר הצמוד
												הפוזיציה נטו במגזר ¹
												השינוי בשווי ההונג של הפוזיציה נטו במגזר כתוצאה משינוי בשיעורי הריבית ²
												עלייה של נקודת אחוז
												ירידה של נקודת אחוז
												השינוי המרבי בשיעורי הריבית ³ (נקודות אחוז)
												השינוי בשווי ההונג של הפוזיציה נטו במגזר כתוצאה מהשינוי המרבי בשיעורי הריבית ⁴
												עליית הריבית
												ירידת הריבית
												מגזר מטבע החוץ
												הפוזיציה נטו במגזר ¹
												השינוי בשווי ההונג של הפוזיציה נטו במגזר כתוצאה משינוי בשיעורי הריבית ²
												עלייה של נקודת אחוז
												ירידה של נקודת אחוז
												השינוי המרבי בשיעורי הריבית ³ (נקודות אחוז)
												השינוי בשווי ההונג של הפוזיציה נטו במגזר כתוצאה משינוי מרבי בשיעורי הריבית ⁴
												עליית הריבית
												ירידת הריבית
												סך המגזרים
												סך השווי ההונג של הון הבנק
												השינוי בשווי ההונג של הון הבנק כתוצאה מהשינוי בשיעורי הריבית ²
												עלייה של נקודת אחוז
												ירידה של נקודת אחוז
												השינוי בשווי ההונג של הון הבנק כתוצאה מהשינוי המרבי בשיעורי הריבית ³
												עליית הריבית
												ירידת הריבית
												באחוזים מהשווי ההונג של הון הבנק
												עליית הריבית
												ירידת הריבית

(1) ההפרש בין הערך הנוכחי של הנכסים ובין הערך הנוכחי של ההתחייבויות, כולל ההשפעה של עסקאות עתידיות. הערך הנוכחי של הנכסים וההתחייבויות מתקבל על ידי היוון של התזרים העתידים (קרן וריבית) בריבית השוק בהתאם למבנה העתי של שיעורי הריבית הרלוונטיים לכל מגזר.

(2) מבוסס על הדוחות הכספיים לציבור - דוח הדייקטוריון.

(3) השינוי המרבי בתשואה-לפדיון על מק"ם לחודש במגזר הלא-צמוד על איגרות חוב צמודות ל-5 שנים במגזר הצמוד ועל הליבד ל-3 חודשים במגזר המט"ח נגזר מהשינויים החלים בהם בכל עשרה ימי עסקים נעים לאורך 7 השנים האחרונות, בהנחת התפלגות נורמלית, ברמת מובהקות של 99%.

(4) מבוסס על הדוחות הכספיים לציבור - דוח הדייקטוריון, ועל האומדן של הפיקוח על הבנקים לשינוי המרבי בריבית. חישוב זה הוא קירוב, שכן הוא מניח התנהגות ליניארית של סיכון הריבית.

(5) כולל המגזר הצמוד למטבע-החוץ.

מקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

כתוצאה מהעלייה המרבית²⁷ של שיעורי ריבית הוא בין 7% ל-3.0% מהשווי ההוגן של הון הקבוצה הבנקאית²⁸, וההפסד הפוטנציאלי מהירידה המרבית של שיעורי הריבית הוא בין 0.9% ל-1.7% מהשווי ההוגן של הונה (לוח ב'-8). חלק מהתממשות סיכון הריבית מתבטא בהפסדים מיידיים, בשל שינויים לא צפויים במחירי השוק, ומכאן החשיבות שבניהול מיטבי של הסיכונים והבקורות בתחום זה.

במגזר הלא-צמוד, שהפוזיציה נטו בו, בחמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, היא כ-85% מסך ההון העצמי של הקבוצות, עיקר הפעילות הוא בריבית נידת צמודה לפריים, והטווח לפירעון של הנכסים וההתחייבויות הוא קצר. מכאן שרגישותם של הנכסים וההתחייבויות במגזר זה לשינויים בשיעורי הריבית קטנה יותר מאשר במגזרי התיווך האחרים. עם זאת, התנדויות של שיעורי הריבית, המתואמים בדרך כלל עם שיעורי התשואה לפדיון במק"ם, גבוהה במגזר זה יותר מאשר במגזרי התיווך האחרים. סיכון הריבית במגזר הלא צמוד ירד מעט השנה במרבית הקבוצות הבנקאיות הגדולות, על רקע ירידה מסוימת בתנדויות של תשואות המק"ם והצמצמות של הפוזיציה נטו במגזר.

במגזר הצמוד למדר הרגישות של הנכסים וההתחייבויות לשינויים בשיעורי הריבית גבוהה יותר מאשר במגזרי התיווך האחרים, שכן מרבית הנכסים וההתחייבויות הם בריבית קבועה ולטווחים בינוניים וארוכים. לעומת זאת שיעורי הריבית במגזר זה, המתואמים בדרך כלל עם שיעורי התשואה לפדיון באיגרות חוב צמודות למדד, מאופיינים בתנדויות נמוכה יחסית. במרבית הקבוצות הבנקאיות הגדולות נמשכה השנה הירידה של סיכון הריבית במגזר זה, תוך המשך הירידה במח"ם של ההון המתוקן.

במגזר המט"ח סיכון הריבית של הבנקים היה בשנת 2011 נמוך במרבית המערכת הבנקאית, ביחס לסיכון במגזר השקלי. זאת בעיקר מפני שהבנקים נקטו מדיניות של שמירה על פוזיציות נמוכות, בשל החששות מהשלכות המשבר העולמי, ומפני התנדויות הנמוכה המאפיינת את השינויים בשיעורי הריבית במגזר זה.

ב. סיכונים בסיס ההצמדה

סך החשיפה לסיכון בסיסי ההצמדה עלתה מעט השנה בחמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, וההפסד המרבי כתוצאה מסיכון שער החליפין והאינפלציה עמד בסוף 2011 על 495 מיליוני ש"ח כאחוז מסך ההון של חמש הקבוצות (לוח ב'-9).

בסוף שנת 2011, בדומה לתחילתה, התאפיינו חמש הקבוצות הבנקאיות בעודף נכסים על התחייבויות במגזר הצמוד למדד, ובכך הן היו חשופות לירידת מחירים בלתי צפויה. מדד המחירים לצרכן עלה בשנת 2011 ב-2.2% שיעור נמוך במקצת מהציפיות לאינפלציה הנגזרות משוק ההון, שעמדו בתחילת השנה על 2.9%. בסוף 2011, בדומה לסוף 2010, נחשפו כל הקבוצות, פרט לקבוצת "מזרחי-טפחות", לפיחות בשער השקל, בשל פוזיציה שלילית במגזר²⁹. במהלך 2011 נרשם פיחות בשער של השקל מול הדולר בשיעור של כ-7.7%, לאחר מגמת ייסוף במהלך השנים האחרונות, שינוי שפעל להקטנת הרווחים במגזר המט"ח במרבית הקבוצות הבנקאיות.

²⁷ השינוי המרבי בשיעורי ריבית נגזר מהשינויים בכל עשרה ימי עסקים נעים לאורך שבע השנים האחרונות, בהנחת התפלגות נורמלית וברמת מובהקות של 99%.

²⁸ החישוב מבוסס על הדוחות הכספיים לציבור דוחות הדירקטוריונים של הקבוצות הבנקאיות, ועל עיבודי היחידה הכלכלית בפיקוח על הבנקים.

²⁹ חישוב החשיפה של התאגידים הבנקאיים למט"ח בסקירה זו מבוסס על הפוזיציות המתקבלות מביאור 16 בדוח הכספי הפוזיציות המוצגות להלן אינן מביאות בחשבון השפעות מיסוי, שהתאגידים הבנקאיים עשויים להתחשב בהן בניהול חשיפתם. לשינויים בשער החליפין יש השפעה על שיעור המס האפקטיבי, משום שהפרשי שער בגין השקעות בחו"ל אינם מובאים בחשבון בבסיס ההכנסה לצורך חישוב ההפרשה למס, ואילו הפרשי השער בגין מקורות המימון מובאים בחשבון זה, ולכן נוצר חוסר סימטריה בגין הפרשי השער. בהתחשב בהיקף ההשקעות בחו"ל עשויה להיות לשינויים אלו השפעה מהותית על ההפרשה למס. הבנקים מבצעים חיסוי כנגד חשיפת המס בגין השקעות בחו"ל.

פרק ב': ההתפתחויות במערכת הבנקאות

לוח ב' 9
 החשיפה לשינויים במודד המחיריים לצרכן ובשער החליפין, חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, דצמבר 2010 ודצמבר 2011
 (מיליוני ש"ח)

חמש הקבוצות	תחילת הקבוצות		הבילאומי		מזרחי-ספרות		דיסקונט		המעייל		לאומי	
	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010
המגזר הלא-צמוד	660,927	589,845	67,891	62,936	80,612	70,574	109,574	92,884	203,203	192,488	199,647	170,963
סך הונכסים (ללא העסקאות העתידיות והאופציות)	587,186	522,790	56,739	55,421	80,216	69,834	99,833	85,824	185,628	164,683	164,770	147,028
סך ההתחייבויות (ללא העסקאות העתידיות והאופציות)	-32,057	-24,981	-7,571	-4,434	809	2,141	-6,902	-1,498	-3,073	-14,410	-15,320	-6,780
הפרשי שווי הונכסים לחתוייבויות בתוספת העסקאות העתידיות והאופציות	41,684	42,074	3,581	3,081	1,205	2,881	2,839	5,562	14,502	13,395	19,557	17,155
סך רון הבנק ^{1,2}	49,719	46,472	3,630	3,004	6,599	6,037	5,619	5,657	18,663	16,639	15,208	15,135
המגזר הצמוד	209,709	200,904	15,872	16,050	45,856	41,271	26,211	27,743	60,607	56,185	61,163	59,655
סך הונכסים (ללא העסקאות העתידיות והאופציות)	176,876	168,177	15,014	15,536	34,859	33,277	21,539	22,654	48,970	43,811	56,494	52,899
סך ההתחייבויות (ללא העסקאות העתידיות והאופציות)	-17,087	-20,556	-327	136	-5,754	-4,871	-1,700	-2,667	-4,834	-7,280	-4,472	-5,874
השפעת העסקאות העתידיות והאופציות	15,746	12,171	531	650	5,243	3,123	2,972	2,422	6,803	5,094	197	882
השינוי המרבי בשער החליפין ³ (אחוזים)	-0.8	-0.8	-0.8	-0.8	-0.8	-0.8	-0.8	-0.8	-0.8	-0.8	-0.8	-0.8
הפסד כתוצאה משינוי מרבי במדד המחירים לצרכן ⁵	124	97	4	5	41	25	23	19	54	41	2	7
מגזר מטבע החוץ	278,919	248,831	13,900	17,432	21,976	19,741	60,653	58,827	86,716	65,388	95,674	87,443
סך הונכסים (ללא העסקאות העתידיות (לא כולל פריטים לא כספיים) - על פי ביאור 16 בדוחות הכספיים לצמוד)	335,797	302,127	22,280	22,457	26,795	22,427	69,445	65,316	97,265	88,928	120,012	102,999
סך ההתחייבויות (ללא העסקאות העתידיות והאופציות)	49,167	45,523	7,898	4,298	4,970	2,719	8,600	4,162	7,907	21,690	19,792	12,654
השפעת העסקאות העתידיות והאופציות	-7,711	-7,773	-482	-727	151	33	-192	-2,327	-2,642	-1,850	-4,546	-2,902
השינוי המרבי בשער החליפין ³ (אחוזים)	-4.6	-4.4	-4.6	-4.4	4.5	4.2	-4.6	-4.4	-4.6	-4.4	-4.6	-4.4
הפסד כתוצאה משינוי מרבי בשער החליפין ⁶	371	345	22	32	7	1	9	103	122	82	210	128
סך המפסד המרבי להון הבנק כתוצאה משינוי בשיעור הצמוד⁹	495	442	27	37	48	26	32	122	176	122	212	135
באחוזים מסך הון הבנק	1.0	1.0	0.7	1.2	0.7	0.4	0.6	2.2	0.9	0.7	1.4	0.9

(1) הפרשי שווי הונכסים ובין ההתחייבויות בכל המגזרים כולל את ההשפעה של העסקאות העתידיות (לא כולל פריטים לא כספיים) - על פי ביאור 16 בדוחות הכספיים לצמוד.
 (2) הון הבנק משויך (על פי הגדרה) כולו למגזר הלא-צמוד, כך שהשפעה התמונלית לכספיים הצמודה מהדוחות במגזר הצמוד ובמגזר המט"ח.
 (3) הפרשי שווי הונכסים ובין ההתחייבויות במגזר כולל את השפעתם של העסקאות העתידיות.
 (4) השינוי המרבי במודד המחירים לצרכן נגזר משינויים בחליים בלתי צמודים לשיעור שווי הונכסים לצרכן.
 (5) השינוי שיחול במבצע של הבנק כתוצאה משינוי מרבי במודד המחירים לצרכן.
 (6) כולל למדד למט"ח, חישוב החשיפה של החתומים בעת ניתוח החשיפה.
 (7) השינוי המרבי בשער החליפין התמונלי של השקל כנגד הדולר נגזר משינויים בחליים בשער החליפין בכל שיעור החליפין.
 (8) השינוי שיחול במבצע של הבנק כתוצאה משינוי מרבי בשער החליפין של השקל לעומת הדולר.
 (9) סך ההפסד המרבי משינוי הונכסים מתקבל על ידי חיבור פשוט של הפסדים המרביים מסכנו במגזר הצמוד והמגזר המט"ח, בהנחה שיתרחש שינוי המרבי, מבחינת הבנק, בשיעור המגזרים.
המקור: 'זוהרות כספיים לצבור', חתום הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ולימודי הפיקוח על הבנקים.

8. הסיכון התפעולי

הסיכון התפעולי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או מכשל של תהליכים פנימיים, אנשים ומערכות, או כתוצאה מאירועים חיצוניים. הסיכון התפעולי גלום בכל המוצרים, התהליכים, המערכות והפעילויות של התאגידים הבנקאיים, לרבות בהקשר של ההמשכיות העסקית והמוכנות לשעת חירום. לנוכח ההתפתחות הטכנולוגית המואצת בשנים האחרונות והסיכונים הגלומים בפעילות זו נערכים הן הפיקוח על הבנקים והן התאגידים הבנקאיים לטיפול בנושא, ובכלל זה ב-cyber crime. בשנת 2011 הקצתה מערכת הבנקאות בישראל בגין הסיכון התפעולי הון בהיקף של כ-68 מיליארדי ש"ח (לוח ב'-12).

תיבה ב'-2: סיכונים קיברנטיים

לניסיונות תקיפה קיברנטיים מהותיים (להלן: "התקפות קיברנטיות") על מערך טכנולוגיית המידע ועל תשתיות תומכות אחרות של התאגידים הבנקאיים עלולות להיות השלכות מהותיות על תפקודו התקין של התאגיד הבנקאי ועל השלמות, המהימנות וחיסיון המידע שלהם ושל לקוחותיהם. במקרים קיצוניים התקפות קיברנטיות עלולות להשבית את פעילותו של התאגיד הבנקאי המותקף, ואף לפגוע ביציבותו. הסיכונים הגלומים בהתממשות התקפות קיברנטיות (להלן: "הסיכונים הקיברנטיים") נגזרים מהמאפיינים הייחודיים שלהם ביניהם שיטות התקיפה וכליה (שחלקם ידועים וזמינים ברשת האינטרנט), מהירות התקיפה, אנונימיות התוקף, המרחב הגדול של התקיפה, היקף הנזק הפוטנציאלי ועוד. בתקופה האחרונה גדל היקף ההתקפות הקיברנטיות בחו"ל, חלקן על ארגונים גדולים, לרבות חברות אבטחה. התקפות אלו התאפיינו, בין היתר, בנזקים העצומים שנגרמו לארגון שהותקף (ובמקרים מסוימים, גם לארגונים אחרים הקשורים אליו), בהיקף רחב של המשאבים ששימשו לביצוע את ההתקפה, ולעתים גם בתחכום רב. גם בישראל ניכר גידול בניסיונות להתקפות קיברנטיות על ארגונים שונים. הפיקוח על הבנקים מודע לסיכונים הקיברנטיים ולהשלכות של התממשותם על התאגידים הבנקאיים, ולפיכך הוא מגבש תפיסה פיקוחית לטיפול בסיכונים אלו; זאת לצורך הסדרת המנגנונים והתהליכים שיחזקו את עמידות מערך האבטחה וההגנה, ובכללם אמצעי המניעה, הזהוי, הניטור והתגובה של התאגידים הבנקאיים, וכדי להיערך לסיוע לתאגידים בנקאיים במקרה של התקפה קיברנטית.

9. סיכון הנזילות

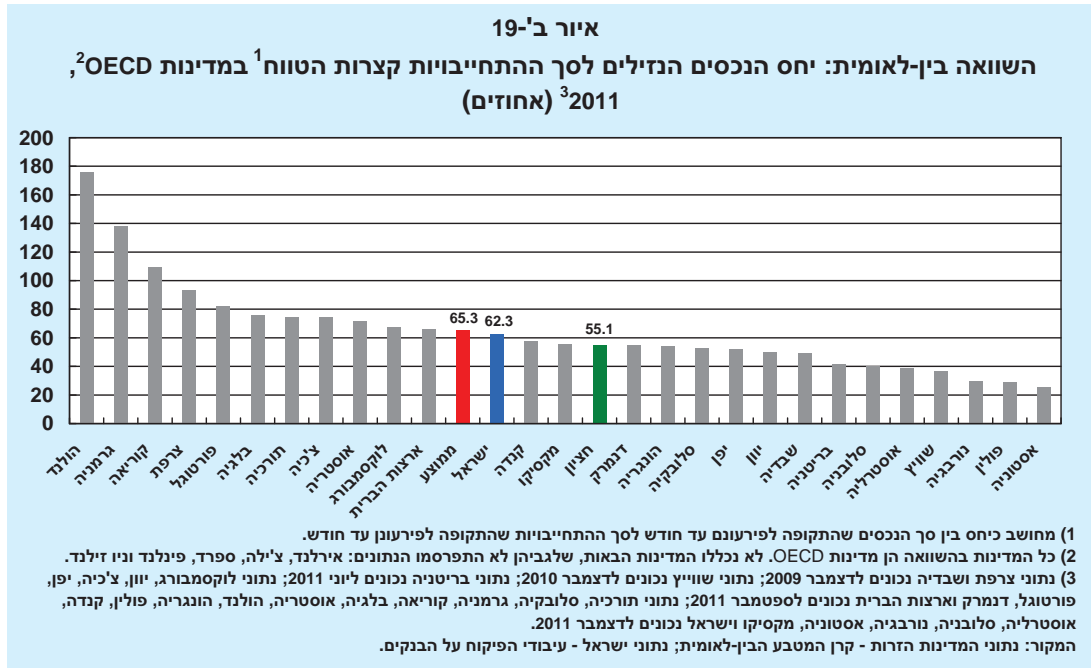
במהלך שנת 2011 המשיכה המערכת הבנקאית לשמור על נזילות גבוהה יחסית, ורמת הנזילות אף עלתה לעומת השנה הקודמת. רוב הבנקים הגדילו השנה את יתרת הנכסים הנזילים שבידיהם תוך צמצום נכסי הסיכון, על רקע המשך אי-הוודאות במצב הכלכלי והפיננסי בעולם, וכן כחלק מהיערכותם ליישום הנחיות באזל III לגבי דרישות ההון וסיכון הנזילות.

מערכת הבנקאות בישראל נבדלת ממערכות בנקאות אחרות בעולם במבנה מקורותיה: הבנקים בישראל כמעט אינם נסמכים על שווקים בין-בנקאיים ועל שווקים פיננסיים בארץ ובחו"ל, אלא נשענים על פיקדונות

לוח ב'-10
מדדי נזילות נבחרים, חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות,
2007 עד 2011

שנה	לאומי	הפועלים	דיסקונט	מזרחי- טפחות	הבינלאומי	חמש הקבוצות
2007	0.31	0.24	0.35	0.24	0.33	0.29
2008	0.31	0.23	0.32	0.18	0.33	0.27
2009	0.39	0.37	0.41	0.24	0.42	0.38
2010	0.33	0.38	0.32	0.20	0.33	0.32
2011	0.38	0.38	0.41	0.27	0.37	0.37
2007	0.17	0.15	0.20	0.13	0.23	0.17
2008	0.17	0.15	0.17	0.10	0.23	0.16
2009	0.23	0.23	0.24	0.13	0.29	0.23
2010	0.19	0.23	0.21	0.12	0.24	0.20
2011	0.22	0.23	0.27	0.15	0.26	0.23
2007	0.83	0.88	0.78	0.99	0.73	0.85
2008	0.87	0.98	0.84	0.97	0.77	0.90
2009	0.82	0.93	0.81	1.00	0.73	0.86
2010	0.90	0.96	0.86	1.01	0.79	0.91
2011	0.86	0.96	0.76	1.00	0.80	0.89

(1) הנכסים הנזילים כוללים מזומנים ופקדונות בבנק ישראל ובבנקים שזמן פרעונם המקורי הוא עד 3 חודשים ואיגרות חוב ממשלתיות.
(2) ההתחייבויות הנזילות כוללות את סך הפקדונות שזמן פרעונם המקורי הוא עד 3 חודשים.
המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

הציבור כמקור העיקרי שלהם. כך, יחס האשראי לפיקדונות בחמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות עמד בשנת 2011 על 89%, והוא יציב בין הקבוצות ולאורך זמן (לוח ב'-10). מבנה מקורות זה יציב יותר ומשקף סיכון נזילות נמוך של הבנקים בישראל בהשוואה בין-לאומית. מבחינת יחס הנכסים הנזילים לסך ההתחייבויות קצרות הטווח של חמשת הבנקים הגדולים בהשוואה למדינות OECD (איור ב'-19) עולה כי מדד זה בישראל גבוה מהיחס החציוני של מדינות OECD, מה שמעיד על יכולת טובה של הבנקים בישראל לעמוד בצורכי הנזילות של הטווח הקצר.

בחינת רמת הנזילות של הבנקים לפי מטבע הפעילות מעלה כי במטבע המקומי (שבו מתנהלים כשני שלישים מסך הפעילות) גדלה הנזילות במידה ניכרת במרבית הבנקים, וחזרה לרמה שאפיינה אותה בשנת 2009; על כך מצביעים מדדי הנזילות השונים (לוחות ב'-10 וב'-11). עלייתה של רמת הנזילות נבעה מגידול של 30%, בממוצע בין הבנקים, בהיקף המזומנים והפיקדונות בבנק ישראל העומדים לפירעון בתוך חודש, ומגידול באיגרות החוב של ממשלת ישראל. גם רמת הנזילות של מערכת הבנקאית במט"ח עלתה השנה, לעומת קודמתה, אך רמתה עדיין נמוכה במקצת ביחס לנזילות במטבע המקומי. כן מאופיינת הנזילות במט"ח בשונות גבוהה בין הבנקים, הן ברמתה והן במגמות על פני זמן. ככלי משלים למדדי הנזילות המאזניים ערך הפיקוח על הבנקים מבחני לחץ לבחינת עמידותם של הבנקים בצורכי הנזילות הנדרשים לאופק של חודש בתרחישי קיצון חמורים. מתוצאות המבחנים עולה כי בפוזיציות במטבע מקומי כל הבנקים שומרים על רמה מספקת של נכסים נזילים במצבי רגישות חמורים; באשר לנזילות של פוזיציות מט"ח חלק מהבנקים לא הצליחו לשמר עודף של נכסים נזילים במט"ח על ההתחייבויות במט"ח (תיבה ב'-3).

ריכוזיות הפיקדונות במערכת הבנקאית בסוף 2011, דומה לריכוזיות בשנה הקודמת, והיא מאופיינת בשונות מסוימת בין הבנקים (לוח ב'-11). שיעור הפיקדונות עד 1 מיליון ש"ח מסך פיקדונות הציבור הוא 35% בסך המערכת הבנקאית, ושיעורם של הפיקדונות הגדולים, שמעל 50 מיליון ש"ח, הוא 26%.

לוח ב'-11

מדדי סיכון הנזילות - סך המערכת הבנקאית¹ והערך הגבוה והנמוך מבין חמשת הבנקים הגדולים²
דצמבר 2010 ודצמבר 2011

הערך הגבוה מבין חמשת הבנקים		הערך הנמוך מבין חמשת הבנקים		סך המערכת		
2011	2010	2011	2010	2011	2010	
2.05	1.67	1.46	1.21	1.67	1.42	יחס המודל הפיקוחי ³ (מט"ח ומט"ח)
2.28	1.72	1.27	1.04	1.69	1.49	מט"ח
2.34	1.77	1.01	1.00	1.67	1.36	מט"ח
הריכוזיות והיציבות של הפיקדונות						
0.45	0.43	0.29	0.31	0.35	0.35	שיעור הפיקדונות עד 1 מיליון ש"ח בסך הפיקדונות
0.37	0.36	0.12	0.17	0.26	0.28	שיעור הפיקדונות מעל 50 מיליון ש"ח בסך הפיקדונות
0.25	0.21	0.07	0.07	0.12	0.14	יחס 20 המפקידים הגדולים לתקופות שעד חודש לסך פיקדונות הציבור לתקופות שעד חודש

(1) סך המערכת כוללת את חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות (לאומי, הפועלים, דיסקונט, הבינלאומי הראשון ומזרחי-טפחות) ואת שלושת הבנקים העצמאיים (אגוד, ירושלים ודקסיה).

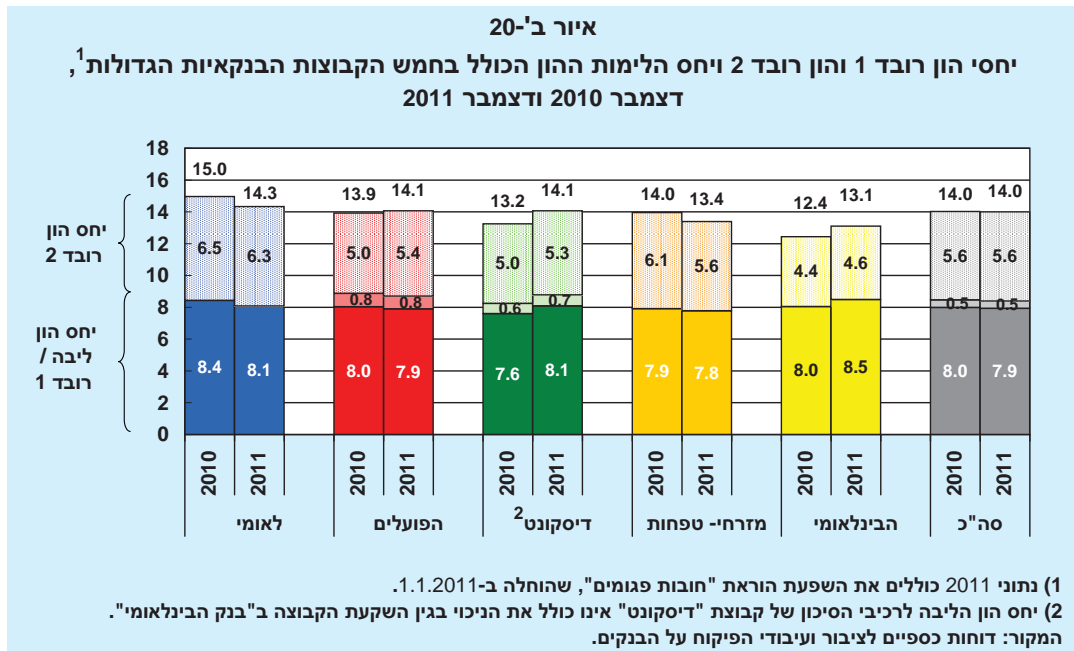
(2) חמשת הבנקים הגדולים הם: לאומי, הפועלים, דיסקונט, הבינלאומי הראשון ומזרחי-טפחות.

(3) המודל הפיקוחי מחושב כיחס של נכסים נזילים להתחייבויות נזילות לתקופה של עד חודש, על פי השיטה שפותחה בפיקוח על הבנקים, ומשמש לבחינת מגמות ברמת הנזילות של התאגידים הבנקאיים ומאפשר השוואה רוחבית. היחס של 1 הוא המינימום הנדרש כדי להבטיח עמידה בצורכי הנזילות.

המקור: דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

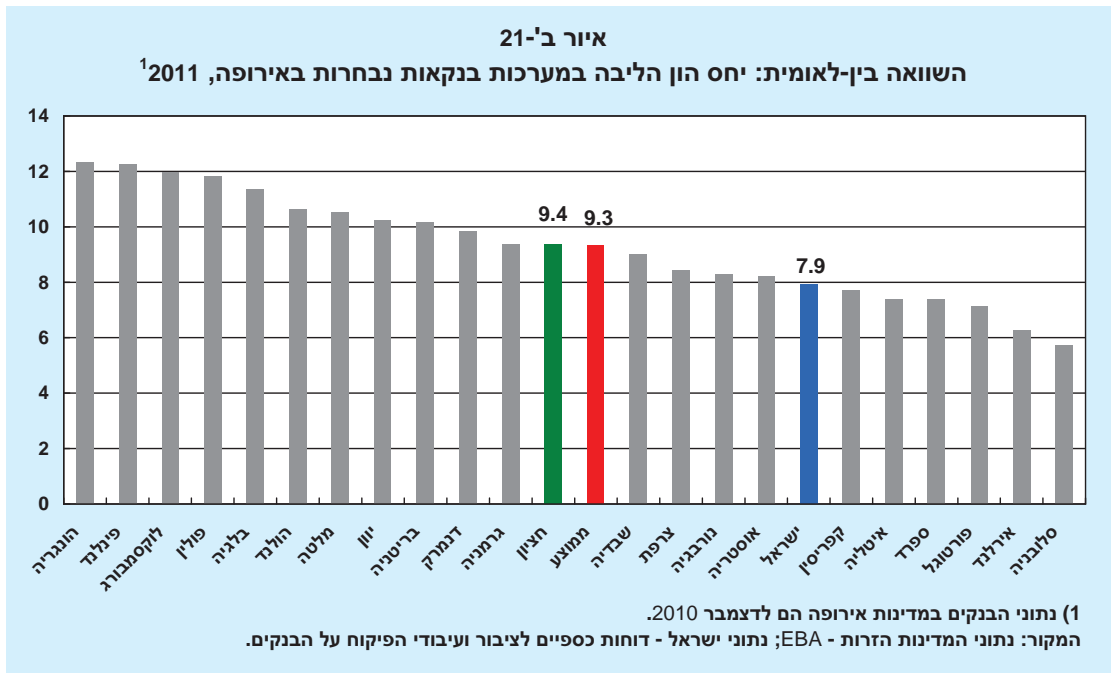
10. הלימות ההון

יחס הון הליבה של סך חמש הקבוצות הגדולות נותר השנה ללא שינוי מהותי, ובדצמבר 2011 הוא עמד על 7.9%. התפתחותו של יחס הון הליבה נבעה מהתרחבות ההון העצמי של הקבוצות ב-4% (כ-1.9 מיליארדי ש"ח), הודות לרווחים שהבנקים צברו במהלך השנה התרחבות שקוזה חלקית על ידי רישום הפסדי אשראי עקב יישום הוראת חובות פגומים ומעלייה של 5% בנכסי הסיכון, תוצאה מהתרחבות האשראי ומהיחלשות השקל ביחס למטבעות אחרים. הפסדי האשראי שנרשמו בעקבות יישום ההוראה, הביאו לירידה של כ-4% בהון העצמי ולירידה של 0.35 נקודת בסיס ביחס הון הליבה (לוח ב'-12). מהשוואה בין-לאומית עולה כי יחסי הון הליבה של הבנקים בישראל נמוכים מהממוצע במדינות אירופה (איור ב'-21). אשר ליחס הלימות ההון היחס של סך חמש הקבוצות הגדולות עמד בדצמבר 2011 על 14.0% (לוח ב'-12 ואיור ב'-20).

כחלק מלקחי המשבר העולמי, שהחל בשלהי 2007, גדלה חשיבותו של הון הליבה כרכיב העיקרי הסופג הפסדים גם במהלך העסקים הרגיל. בדצמבר 2010 פרסמה ועדת באזל (להלן: "הוועדה") מסגרת עבודה מעודכנת לדרישות הון ("באזל III")³⁰, ובמרכזה דרישה להגדלת ההון ולשיפור איכותו, בעיקר באמצעות הגדלת חלקו של הון הליבה. כן התייחסה הוועדה לצורך בטיפול מיוחד במוסדות פיננסיים בעלי השפעה מערכתית משמעותית. בעקבות אלה ניכרת בעולם מגמה של חיזוק דרישות ההון, דרך הגדלת בסיס ההון, שיפור מבנהו ועיבוי הון הליבה. גם בפיקוח על הבנקים ובמערכת הבנקאות בישראל החלו להיערך לקראת תהליכים דומים. ביוני 2011 הצהיר המפקח על הבנקים כי המערכת הבנקאית בישראל תאמץ את המלצות באזל III. בהתאם לכך הוקמו צוותי עבודה, שהוטל עליהם להגיש המלצות לגבי אופן האימוץ; זאת, בין השאר, בהתבסס על סקר

³⁰ Basel III: "A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems", "Basel Committee on banking supervision," December 2010 (rev June 2011).

השפעה כמותית (QIS³¹), שהבנקים עורכים במהלך 2012, על פי הנחיית הפיקוח. במאס 2012 פרסם המפקח על הבנקים הנחיות מעודכנות לגבי יחסי הון ליבה מינימליים. על פי הנחיות אלה נדרשים כל התאגידים הבנקאיים לעמוד ביחס הון ליבה מינימלי של 9% עד ליום 1.1.2015.³² נוסף על כך קובעת ההוראה כי תאגידים בנקאיים ששיעור נכסיהם בסך הנכסים המאזניים של המערכת הבנקאית גבוה מ-20%, נדרשים להגדיל את יחס הון הליבה המזערי בנקודת אחוז אחת ולהגיע עד ליום 1.1.2017 ליחס של 10%. הוראה נוספת זו חלה על הבנקים "לאומי" ו"הפועלים", המהווים יחד כ-60% מהמערכת הבנקאית. ההמלצות לקביעת יעדי ההון התבססו על ההוראות שנקבעו בבאזל III, תוך התאמתן למשק הישראלי. כמו כן, הן נתמכו בתרחישים שונים שבחנו את השפעתן על גידול נכסי הסיכון הבנקאיים. תוצאות התרחישים בהנחות לגבי הרווחיות, חלוקת הדיווידנדים, שער החליפין, השפעת באזל III ועוד³³ העלו כי האשראי הבנקאי יוכל לצמוח בשנים הקרובות בשיעור שבין 3% ל-3.5%.

³¹ QIS (Quantitative Impact Study).

³² יחס זה כולל כרית לשימור הון בשיעור של 2.5% כמשמעותה בבאזל III וכפי שתאומץ בהוראות המפקח.

³³ התפתחות האשראי בפועל תלויה בגורמים רבים שקשה להעריך במדויק את התנהגותם, בעיקר בתקופה הנוכחית של אי-ודאות רבה. בין הגורמים הללו נציין את השפעת צמיחת התמ"ג, התפתחויות באשראי החוץ-בנקאי, בביקוש לאשראי, במחירים במשק, במדיניות הפיסקלית ועוד.

תיבה ב'-3: מבחני הקיצון על המערכת הבנקאית שבוצעו על ידי הפיקוח על הבנקים במסגרת ביקורת ה-FSAP¹ של קרן המטבע הבין-לאומית

מבחני הקיצון הפכו בשנים האחרונות לכלי משמעותי נוסף במערך ניהול הסיכונים של התאגידים הבנקאיים, ולאחד הכלים החשובים שבידי רשויות פיקוח וגופי פיקוח בין-לאומיים; זאת לצורך זיהוי והערכה של רגישות המוסדות הפיננסיים והמערכות הפיננסיות לגורמי סיכון שונים והערכת יציבותם הפיננסית.

צוות FSAP (Financial Sector Assessment Program), שמשותפים בו נציגים מקרן המטבע הבין-לאומית, ערך במהלך החודשים ספטמבר-נובמבר 2011 ביקורת תקופתית על המגזר הפיננסי במדינת ישראל. כחלק מהביקורת נדרשו רשויות הפיקוח בישראל לבצע מבחני קיצון למוסדות פיננסיים עיקריים בנקים וחברות ביטוח ובאמצעותם לבדוק את יציבותם.

הפיקוח על הבנקים עורך מבחני קיצון למערכת הבנקאית הן על בסיס קבוע והן אד-הוק לצרכים ספציפיים ומערכתיים, לשם גילוי נקודות תורפה בבנקים וכן לשם קביעת רמת הלימות ההון הדרושה במערכת הבנקאית; זאת בהדגשת סיכון האשראי העסקי, סיכון הריכוזיות וסיכונים מערכתיים שעל פיהם נקבעת מדיניות מקרו-יציבותית (macro prudential). דוחות ה-FSAP שהתפרסמו בחודש אפריל 2012 ("Israel: Financial System Stability Assessment", "Israel: Technical Note on Stress Test of the Israel Banking, Insurance and Pension Sectors") ציינו לטובה את ההתקדמות המשמעותית שהייתה בשנים האחרונות בבנק ישראל ובפיקוח על הבנקים בכל הקשור למבחני קיצון, לרבות פיתוח מודלי לוויין ושיטות לניתוח מוקדי סיכון.

במסגרת ה-FSAP ערך הפיקוח על הבנקים שלושה סוגים של מבחני קיצון לכל אחת מחמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות ולכולן יחד²: מבחן קיצון מאזני מקרו-כלכלי, ניתוחי רגישות לגורמי סיכון שונים ומבחני רגישות לסיכון הנזילות.

א. מבחן קיצון מאזני מקרו-כלכלי

הפיקוח על הבנקים, בשיתוף חטיבת המחקר בבנק ישראל, ביצע מבחן קיצון מאזני מקרו-כלכלי לעמידותם של התאגידים הבנקאיים והמערכת הבנקאית. במסגרת זו נבחנו ההשפעות של שינויים בגורמי סיכון על רמת הרווחיות ועל יחסי הלימות ההון (יחס ההון הכולל ויחס הון הליבה) של כל אחד מהתאגידים הבנקאיים ושל המערכת הבנקאית בכללותה.

מבחן הקיצון המאזני המקרו-כלכלי למערכת הבנקאית התבסס על שלושה תרחישים, המשקפים את עיקרי הסיכונים המקרו-כלכליים והפיננסיים שהמערכת הבנקאית חשופה להם. בבניית התרחישים הושם דגש בהאטה משמעותית במשק הישראלי ופגיעה פוטנציאלית של החרפת המשבר האירופי וההאטה בארה"ב במשק ובבנקים הישראליים:

- תרחיש הבסיס התבסס על התחזיות של בנק ישראל ומשקף את התיב הצפוי של הכלכלה.
- תחזיות אלה מסתמכות על מודל ה-DSGE (Dynamic Stochastic General Equilibrium) של בנק ישראל בלויית שיקול דעת.
- תרחיש 1 הוא מיתון מקומי, הנגרם בגלל חששות גיאופוליטיים המובילים לאי יציבות כלכלית,

¹ FSAP (Financial Sector Assessment Program).

² נוסף על כך ערכה חטיבת המחקר מבחן קיצון בשיטת CCA (Contingent Claims Analysis). לפירוט ראו "Israel: Technical Note on Stress Test of the Israel Banking, Insurance and Pension Sectors" אפריל 2012.

ירידה בביקושים, גידול של האבטלה ועלייה של פרמיות הסיכון.

- תרחיש 2 משקף מיתון גלובלי וקשיים באירופה, המשפיעים באופן דרמטי על כלכלת ישראל. התמ"ג יורד בכ- 2.5 סטיות תקן ביחס לקו המגמה ארוך הטווח.

תרחישי המקרו כוללים תחזיות לתמ"ג, לאינפלציה, לשיעורי הריבית, לשוק ההון ולמחירי האג"ח. מבחן הקיצון בוצע לכל אחת מחמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות ("לאומי", "הפועלים", "דיסקונט", "מזרחי-טפחות" ו"הבינלאומי הראשון"), שהיקף נכסיהן הוא כ-95% מנכסי המערכת הבנקאית. נקודת הפתיחה, כאמור, התבססה על נתוני הדוחות הכספיים לסוף יוני 2011, ותקופת התחזית היא עד סוף 2014, עם פירוט של התוצאות לסופי שנים.

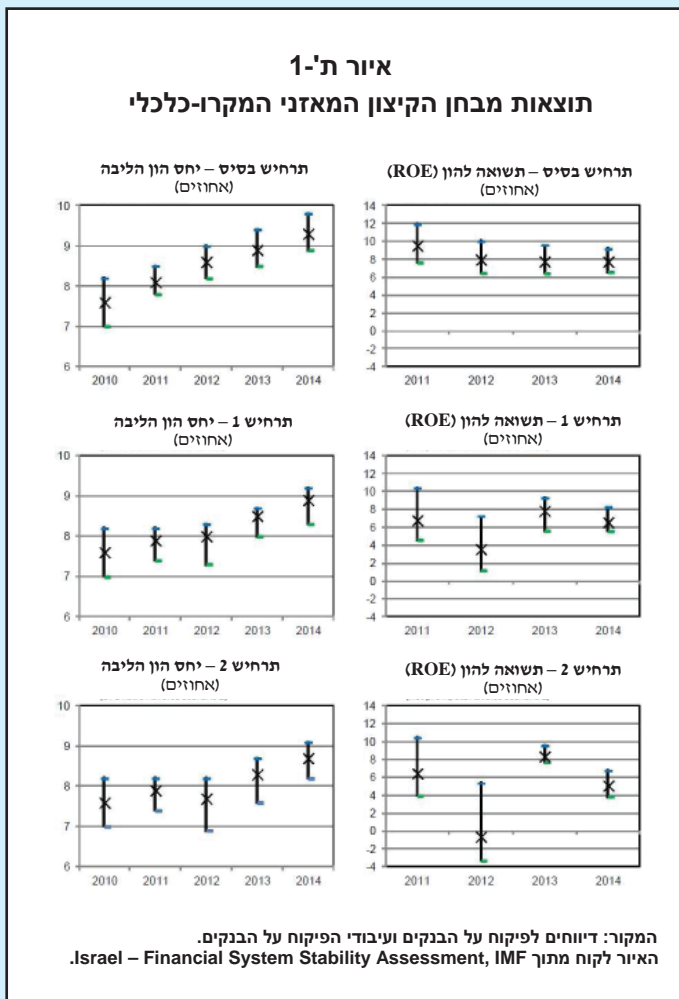
מבחן הקיצון המאזני המקרו-כלכלי נערך בשיטת Top-Down³ והתבסס על נתוני הפיקוח על הבנקים ועל שיטות שפותחו בפיקוח על הבנקים, ביניהן 6 מודלי לוויין המקשרים בין המשתנים המקרו-כלכליים ובין משתני הסיכון והרווחיות של הבנקים: מודל לאשראי העסקי, מודל לאשראי לאנשים פרטיים שלא לדיור ומודל לאשראי לדיור.

נוסף על כך פיתח הפיקוח על הבנקים מודלי לוויין המקשרים בין משתני המקרו לבין רווחיות הבנקים: מודל לרווח מפעולות מימון לפני הוצאות בגין הפסדי אשראי, מודל להכנסות התפעוליות והאחרות ומודל להוצאות התפעוליות והאחרות.

כמו כן פיתח הפיקוח על הבנקים שיטה לקביעת המדיניות של חלוקת הדיבידנדים, בהנחות התרחיש ושיטה לקביעת "תספורת" של איגרות חוב ממשלתיות ואיגרות חוב של מוסדות פיננסים זרים. המודל הניח צמיחה אפסית של המאזן, וכן קבע את השינויים בנכסי הסיכון בהתאם לגישה הסטנדרטית, תוך הבאה בחשבון של השפעות שינויים בשער החליפין על נכסי הסיכון.

לצורך תרחישי הקיצון המערכתיים נקבעו, כמינימום נדרש, יחס הון כולל של 9% ויחס הון ליבה של 5%, בהתאם ליחסים שנקבעו לצורך מבחנים דומים במדינות אחרות.

תוצאות מבחן הקיצון המאזני המקרו-כלכלי (המוצגות בפירוט באיור ת'1-1) מלמדות כי יחס הלימות ההון

³ מבחן קיצון הנערך בשיטת Top-Down מתבצע באופן שבו רשויות הפיקוח מגדירה את תרחיש הקיצון ואומדת את השפעתו על תיק הבנק הבודד או על תיק בנק מצרפי של כלל הבנקים, ומנתחת את השפעתו על המערכת הבנקאית.

בכל אחת מחמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות נותר מעל למינימום הנדרש בכל התרחישים. יחד עם זאת, בחלק מהבנקים נוצרו הפסדים, ובבנק אחד יחס הון הליבה ירד לשיעור של 6.9%. עם הגורמים התורמים לעמידות המערכת הבנקאית בתרחישי הקיצון נמנים הנתונים הנוחים בנקודת הפתיחה של התרחישים, ובכלל זה רמות ההון והרווחיות הטובות יחסית, רמתן הנמוכה של ההפרשות להפסדי האשראי, לרבות באשראי לדיור, וכן חשיפות זניחות לחובות של מדינות אירופיות המצויות במשבר.

ב. ניתוחי רגישות של גורמי סיכון

הפיקוח על הבנקים ערך ניתוחי רגישות שבחנו את ההשפעות של גורם סיכון אחד על כל אחד מחמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות במונחי הון הליבה. ניתוחי רגישות אלה נועדו להעריך מוקדי סיכון שונים, בהם סיכוני שוק (ריבית, שער החליפין וזעזועים בשוק ההון) וזעזועי אשראי ייחודיים הנובעים מחשיפות אשראי לקבוצות לווים גדולות ולשלושת הלווים הגדולים ביותר בכל קבוצה בנקאית. להלן תוצאות מבחני הרגישות שביצע הפיקוח על הבנקים:

- נפילת קבוצת הלווים הגדולה ביותר בכל קבוצה בנקאית הפסד של 8.5% עד 12.6% מהון הליבה;
- נפילת שלושת הלווים הגדולים בכל קבוצה בנקאית הפסד של 4.3% עד 6.6% מהון הליבה;
- ירידה של 25 אחוז בשוק המניות הפסד של 0.3% עד 3.8% מהון הליבה;
- פיחות של 15 אחוז בשע"ח הפסד של 0.2% עד 3.1% מהון הליבה;
- עליית ריבית של 200 נקודות בסיס שינוי שבין 5.0% ל-5.0% בהון הליבה;
- ירידת ריבית של 200 נקודות בסיס שינוי שבין 4.8% ל-4.7% בהון הליבה;
- חשיפה למדינות PIIGS⁴ הפסד של 0.4% עד 1.4% מהון הליבה;

על פי תוצאות מבחני הרגישות סיכון הריכוזיות הוא בעל פוטנציאל ההשפעה הגבוה ביותר על הון הבנקים. ההשפעות הגדולות ביותר על הון הבנקים היו של נפילת קבוצת הלווים הגדולה בכל קבוצה בנקאית. לגבי חלק מהקבוצות הבנקאיות גם ההשפעה של נפילת שלושת הלווים הגדולים שלהם הייתה מהותית. תוצאות אלו מחזקות את החשש שסיכון ריכוזיות תיק האשראי הוא משמעותי. לחשיפות הישירות של הבנקים לממשלות באירופה יש השפעה אפסית.

ג. מבחני רגישות לסיכון הנזילות

הפיקוח על הבנקים ערך מבחני רגישות לסיכון הנזילות המתמקדים בשינויים בנכסים ובהתחייבויות לטווח הקצר והמבוססים על מודל של הפיקוח על הבנקים. הפיקוח על הבנקים ביצע ארבעה מבחנים כאלה על סך כל הפעילות ועל סך הפעילות במט"ח בנפרד; זאת במטרה לבדוק אם הבנקים מחזיקים נכסים איכותיים נזילים מעל לצורכי הנזילות הנדרשים באופן של חודש, בתרחישי רגישות חמורים. תוצאות מבחני הקיצון לסיכון הנזילות מעידות שכל הבנקים יכולים לשמור על רמה מספקת של נכסים נזילים גם במצבי רגישות חמורים. (לפירוט התוצאות ראו לוח ת-1). יחד עם זאת, באשר לנזילות של פוזיציות מט"ח בלבד ניכר כי חלק מהבנקים לא הצליחו לשמור עודף של נכסים נזילים במט"ח על ההתחייבויות במט"ח. מהתרחישים שנבחנו עולה כי משיכות של פיקדונות הן גורם הסיכון העיקרי לשמירה על רמת נזילות נאותה.

⁴ פורטוגל, אירלנד, איטליה, יוון, ספרד ובלגיה.

לוח ת'1
תוצאות מבחני קיצון של מערכת הבנקאות בישראל לסיכון הנזילות

נקודות אחוז

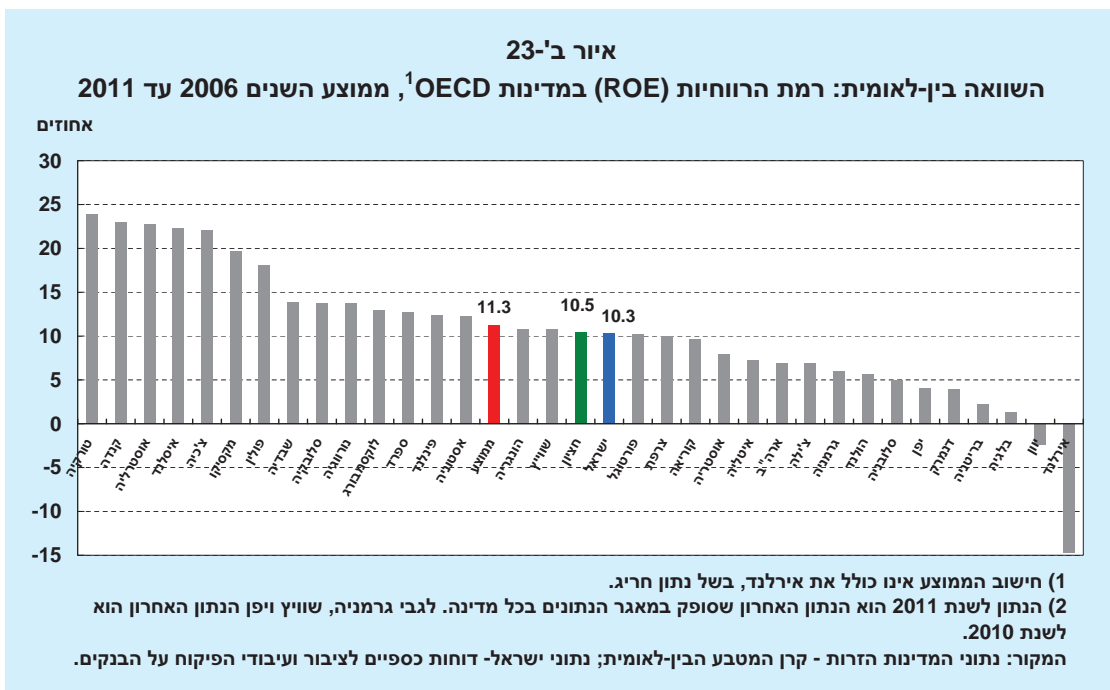
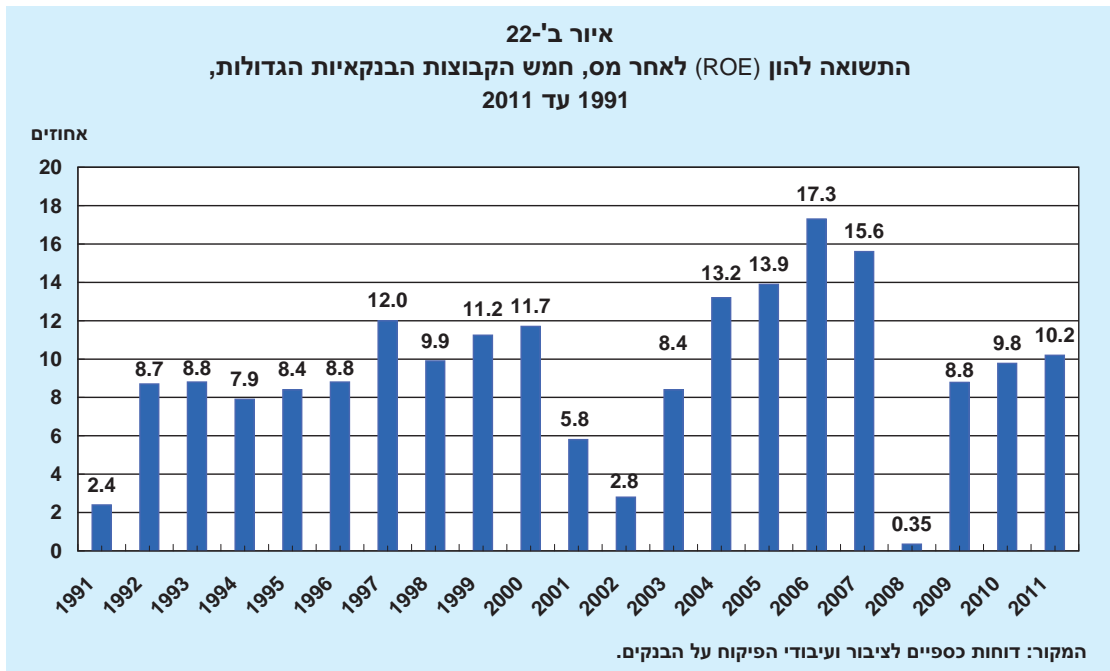
מגזר המט"ח	סך הפעילות	
1.59	1.63	תרחיש בסיס (סוף דצמבר 2011)
1.49	1.62	הערך הממוצע של היחס הפיקוחי
1.04	1.48	הערך המזערי של היחס הפיקוחי
1.25	1.28	תרחיש 1: פדיון מיידי של 10% מסך פיקדונות הציבור לטווח קצר
0.33	0.35	השינוי הממוצע בערך הבסיס ¹
0.50	0.36	השינוי המרבי מערך הבסיס ²
1.30	1.53	תרחיש 2: פדיון מיידי של 20% מסך הפיקדונות של תושבי חוץ
0.27	0.09	השינוי הממוצע בערך הבסיס ¹
0.50	0.12	השינוי המרבי מערך הבסיס ²
1.52	1.61	תרחיש 3: חוסר נזילות של הפיקדון הבין-בנקאי הגדול ביותר (בכל בנק)
0.10	0.02	השינוי הממוצע בערך הבסיס ¹
0.16	0.04	השינוי המרבי מערך הבסיס ²
1.38	1.57	תרחיש 4: חוסר נזילות של איגרות חוב לטווח קצר (לא כולל מק"ם)
0.18	0.05	השינוי הממוצע בערך הבסיס ¹
0.38	0.10	השינוי המרבי מערך הבסיס ²
		שונות:
40.26	33.32	סך הנכסים הנזילים ביחס לסך הנכסים (סוף דצמבר 2011, אחוזים)
22.72	...	סך נכסי המט"ח הנזילים ביחס לסך הנכסים הנזילים (סוף דצמבר 2011, אחוזים)

(1) ממוצע הפערים בין ערך המדד בתרחיש הבסיס לערכו לאחר יישום התרחיש בכל אחד מחמשת הבנקים הגדולים במערכת.
(2) ערכו המרבי של הפער בין ערך המדד בתרחיש הבסיס לערכו לאחר יישום התרחיש.
המקור: דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי היחידה הכלכלית בפיקוח על הבנקים.

11. התוצאות העסקיות

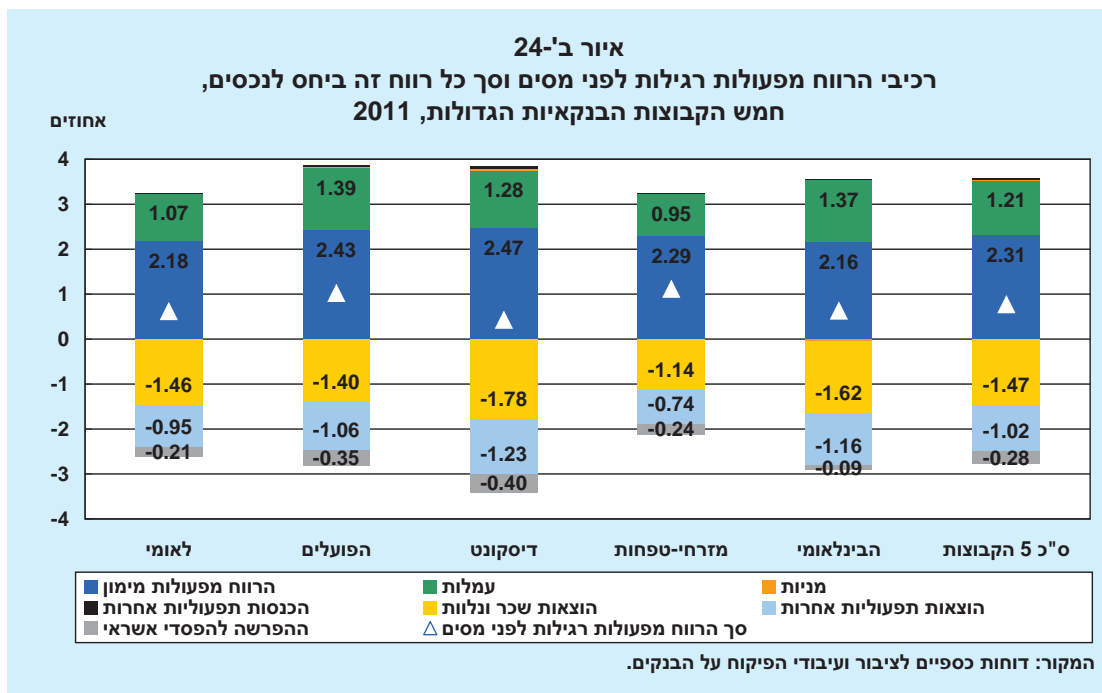
א. הרווח והרווחיות

הרווח הנקי של חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות עלה במהלך שנת 2011 ב-7.6% לעומת שנת 2010, והסתכם בכ-7 מיליארד ש"ח (לוח ב'-13). התשואה על ההון הגיעה לרמה של 10.2%, בדומה לתשואה הממוצעת במהלך העשור האחרון, כ-9.6% (איור ב'-22). בחינת רווחיותה של מערכת הבנקאות הישראלית בהשוואה למדינות OECD על פני זמן מעלה כי רווחיותה אינה חריגה בהשוואה למקובל בעולם (איור ב'-23).

הכנסות המימון רשמו עלייה, אף כי התאפיינו בשונות גבוהה יחסית בין הקבוצות הבנקאיות. התפתחות חיובית זו שיקפה את יכולתן של הקבוצות להמשיך ולהגדיל את היקפי הפעילות ומתן האשראי למרות ההרעה המסוימת בסביבה המקרו-כלכלית. לעומת זאת הצטמצם השנה הרווח הנובע מפעילותן של הקבוצות בשוק ההון, פועל יוצא של הירידות החדות במדדי המניות ושל העלייה במירווחי האג"ח.

הכנסות הקבוצות הבנקאיות מעמלות שמרו השנה על יציבות. יעילותן התפעולית של הקבוצות רשמה השנה הרעה מסוימת, וזאת לפי שני מדדים מקובלים יחס הכיסוי התפעולי ויחס היעילות (לוח ב'-18). הרעה זו נבעה מירידה בהכנסות התפעוליות והאחרות, בעיקר בשל הירידות בשוק ההון, לצד עלייה בהוצאות התפעוליות, המיוחסת ברובה לעלייה של הוצאות השכר וההוצאות הנלוות. מבחינת ההשפעה על הרווח הנקי עולה כי השנה, בגין שינויים בחוקי המיסוי, רשמו הקבוצות הבנקאיות ירידה משמעותית של הוצאות המס³⁴. ירידה זו תרמה תרומה ניכרת לרווח הנקי, ובלטה במיוחד על רקע ירידתו של הרווח מפעולות רגילות לפני מס. השינוי במס תרם להגדלת הרווחיות של הקבוצות כ-2 נקודות אחוז. הרווח הנקי ירד במחצית השנייה של השנה ברוב הקבוצות הבנקאיות בהשוואה למחצית הראשונה. גידול הרווח במהלך המחצית הראשונה נבע מן השיפור בסביבה הכלכלית, שהתבטא בין היתר במגמת הצמיחה החזקה יחסית, בירידת שיעור האבטלה וכן בשינוי סביבת הריבית. ירידת הרווח הנקי במחצית השנייה, שהתבטאה בחלק מהקבוצות הבנקאיות גם בירידה של הרווחיות, באה על רקע ההאטה בצמיחה, הורדתה של ריבית בנק ישראל וההרעה בשווקים הפיננסיים.

ב. התפתחות הרווח המימוני

הרווח מפעולות מימון (לפני הפרשה להפסדי אשראי) הסתכם השנה ב-26 מיליארדי ש"ח - עלייה של 3% לעומת שנת 2010 - והתאפיין, כאמור, בשונות גבוהה בין הקבוצות הבנקאיות. סך ההכנסות מכל מגזרי הצמדה עלו ב-12.5%, ל-23 מיליארד ש"ח (לוח ב'-14) תוצאה של עליית ריבית בנק ישראל (גורם המחיר) ושל גידול היקפי הפעילות (גורם הכמות), בעיקר במהלך המחצית הראשונה של השנה, ובפרט במגזרים השקליים. ההכנסות ממגזר המט"ח ירדו ב-17% והסתכמו בכ-4.3 מיליארדי ש"ח בין היתר בשל עודף ההתחייבויות במגזר זה ופיחות השקל ביחס לרוב המטבעות. ההתאמות של מכשירים פיננסיים נגזרים לשווי ההוגן והתרחבות נפח הפעילות

³⁴ שיעור המס האפקטיבי הנמוך שרשמו הקבוצות הבנקאיות בדוח הרווח וההפסד נובע מביטול מיתווה ההפחתה של מס החברות, שהביא לגידול נכסי המס כנגד הפחתה בהוצאות המסים הנדחים.

לוח ב'-14

פירוט הרווח מפעולות מימון לפני ההוצאות בגין הפסדי אשראי לפי מגזרי הצמדה, חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, 2009 עד 2011

השינוי לעומת 2010		2011	2010	2009	
באחוזים	בש"ח	במחירים שוטפים			(מיליוני ש"ח)
ההכנסות נטו¹ לפי מגזרי הצמדה (כולל נגזרים)					
17.0	2,509	17,246	14,737	12,105	השקלי הלא-צמוד
168.1	943	1,504	561	104	השקלי הצמוד למדד
-17.0	-884	4,320	5,204	6,411	המט"ח
12.5	2,568	23,070	20,502	18,620	ס"כ ההכנסות נטו ממגזרי הצמדה (1)
הכנסות מימון אחרות					
9.5	100	1,156	1,056	992	עמלות מעסקי מימון
-49.4	-1,639	1,677	3,316	2,890	הכנסות מימון אחרות נטו
-82.0	-1,147	252	1,399	1,029	מזה: הכנסות ריבית בגין חובות בעייתיים שלא נרשמו בעבר ²
-41.6	-534	751	1,285	1,241	מזה: רווחים ממכירה ושערוך של אג"ח ³
-35.2	-1,539	2,833	4,372	3,882	ס"כ הכנסות המימון האחרות (2)
-73.8	-242	86	328	545	אופציות ומכשירים נגזרים (3)
3.1	787	25,989	25,202	23,047	הרווח מפעולות מימון לפני ההפרשה להפסדי אשראי (1+2+3)

(1) נטו: ההכנסות מנכסים פחות ההוצאות על ההתחייבויות.
 (2) כתוצאה מיישום ההוראה בנושא "מדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי", נרשמות רוב הגביות, החל מ-1/1/2011, תחילה כהקטנה בסעיף ההוצאות בגין הפסדי אשראי, שלא כמו בעבר, אז הן נרשמו תחילה כהכנסה מימונית.
 (3) כולל רווחים/הפסדים משערוך ומכירה של אג"ח למסחר ומכירה של אג"ח זמינות למכירה ואג"ח המוחזקות עד לפדיון.
 המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

לוח ב'-15

שיעורי סך ההכנסה וההוצאה ופער הריביות בגין נכסים והתחייבויות (כולל נגזרים) בחמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, 2000 עד 2011

שנה	ההתחייבויות ²			הנכסים ¹		
	פער הריביות הכולל (משוקלל) 7 = (3) - (6)	שיעור הוצאה מהתחייבויות (6) = (4)/(5)	יתרה שנתית ממוצעת (5)	שיעור הכנסה מנכסים (3) = (1)/(2)	יתרה שנתית ממוצעת (2)	הכנסות מימון (1)
2000	1.86	4.55	611,738	6.41	643,242	41,231
2001	1.75	6.72	707,636	8.47	741,081	62,776
2002	1.82	3.29	748,774	5.10	781,626	39,899
2003	1.45	1.76	998,100	3.21	1,031,814	33,141
2004	1.53	3.20	1,005,842	4.73	1,041,018	49,271
2005	1.51	4.88	1,061,141	6.39	1,101,418	70,350
2006	1.50	1.13	1,196,037	2.63	1,239,314	32,555
2007	1.43	1.17	1,353,639	2.60	1,397,993	36,334
2008	1.34	2.47	1,475,013	3.81	1,521,408	57,974
2009	1.05	2.77	1,578,744	3.82	1,630,264	62,320
2010	1.20	-0.63	1,685,903	0.57	1,742,119	9,903
2011	1.00	5.25	1,855,693	6.25	1,926,753	120,412

(1) הנכסים כוללים: אשראי לציבור, אג"ח מוחזקות לפדיון, אג"ח זמינות למכירה, אג"ח למסחר, אשראי ממשלה, מזומנים ופיקדונות בבנק ישראל, פיקדונות בבנקים ואחרים.
 (2) ההתחייבויות כוללות: פיקדונות הציבור, פיקדונות הממשלה, פקדונות מבנקים ואחרות.
 המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

במכשירים אלו ברוב מגזרי ההצמדה - פעילות המבוצעת ברובה במירווחים נמוכים מאלה של הפעילות המאזנית - השפיעו לשלילה על פערי הריבית וההכנסות, וקיצו חלקית את עליית ההכנסות מהפעילות הקלסית. ניתוח של סך השינויים בהיקפי הפעילות ובפער הריביות הכולל משנת 2000 (לוח ב'-15) מעלה כי במקביל לירידה של פער הריבית הכולל, מרמה של 1.86% לרמה של 1% בדצמבר 2011, ירידה שהביאה לשחיקת הרווח המימוני, נרשם לאורך השנים גידול חד של היקפי הפעילות.

סך הכנסות המימון האחרות ירדו השנה בכ-1.5 מיליארד ש"ח בעיקר כתוצאה מיישום ההוראה בנושא מדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי, וכן מעלייה של מירווחי האג"ח (לוח ב'-14).

ג. ההוצאות בגין הפסדי אשראי

השנה, לראשונה, יושמו ההוראות החדשות בדבר מדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי. בהוראה נקבעו כללים לחישוב ההפרשה להפסדי אשראי, תוך הבחנה בין הפרשה על בסיס פרטני לבין הפרשה על בסיס קבוצתי. בעקבות יישומן של ההוראות החדשות רשמו הקבוצות הבנקאיות ב-1/1/2011 הוצאות חד-פעמיות בגין הפסדי אשראי בהיקף של כ-5.5 מיליארדי ש"ח, שנזקפו להון העצמי, ומחיקות חשבונאיות נטו חד-פעמיות בהיקף של כ-24 מיליארד ש"ח³⁵.

במהלך 2011 הסתכמו ההוצאות של חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות בגין הפסדי אשראי בכ-3.1 מיליארד ש"ח, עלייה קלה ביחס להוצאה בשנת 2010, 3.0 מיליארד ש"ח. עם זאת נציין כי נתוני ההוצאות בגין הפסדי אשראי בשנת 2011 אינם בני השוואה לנתוני שנים קודמות, מפני יישום ההוראות החדשות בשנה זו. אחת הסיבות לעלייתן היא שהחל מ-2011, על פי ההוראות החדשות, גביות של חובות בעייתיים נרשמות תחילה כהקטנה של ההוצאות בגין הפסדי אשראי - שלא כמו בעבר, אז הן נרשמו כהכנסה מימונית. בחינת ההפרשות במגזר העסקי מעלה כי עיקרן נובע מפעילותן של הקבוצות הבנקאיות בענף הבינוי והנדל"ן. ההוצאות בגין ענף זה, המהוות השנה כ-80% מסך ההוצאות במגזר העסקי, הסתכמו בכ-1.5 מיליארד ש"ח, עלייה ניכרת לעומת השנה הקודמת³⁶.

ההפרשה על בסיס קבוצתי, המיוחסת לקבוצות גדולות של חובות קטנים והומוגניים ולחובות מסחריים גדולים שנבדקו על בסיס פרטני ולא זוהו כפגומים, היא כמחצית מסך ההוצאות להפסדי אשראי. ההפרשה הקבוצתית מחושבת על סמך שיעורי הפסדי האשראי ההיסטוריים בכל קבוצה, תוך התאמה לתנאים הכלכליים ולהתפתחויות באשראי.

ד. ההכנסות וההוצאות התפעוליות

ההכנסות התפעוליות

סך כל ההכנסות התפעוליות והאחרות של חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות ירדו השנה בשיעור של כ-4.5%, והסתכמו בכ-14 מיליארדי ש"ח (לוח ב'-16). ירידת ההכנסות בסעיף זה השנה היא המשך לירידתן אשתקד (כ-7.8%) וכמו אז, מקורה בירידת ההכנסות מפעילות בשוק ההון, שקוזה מעט על ידי גידול סך ההכנסות ממערך השירותים הבנקאיים, כפי שיתואר בהמשך.

סך כל ההכנסות ממערך השירותים הבנקאיים שמרו השנה על מידה מסוימת של יציבות והסתכמו בכ-9.75 מיליארדי ש"ח - גידול קל של כאחוז אחד (לוח ב'-16) - וזאת על אף ירידה קלה של ההכנסות מדמי ניהול חשבון (0.9%). רוב הגידול נבע מעליית ההכנסות מפעילות בכרטיסי אשראי (4.5%), עם גידול מספרם של כרטיסי האשראי (כ-7%) וגידולו של מחזור העסקאות (כ-7.4%) השנה. בחינת משקלן של ההכנסות ממערך השירותים הבנקאיים, שהן למעשה כל ההכנסות מעמלות תפעוליות שאינן נגזרות משוק ההון, מעלה כי אלו היוו השנה כ-70% מסך כל ההכנסות התפעוליות והאחרות, לעומת כ-66% אשתקד וכ-59% בשנת 2009 (לוח ב'-16).

³⁵ להרחבה ראו סעיף 4.ב.

³⁶ להרחבה ראו סעיף 4.א.

פרק ב': ההתפתחויות במערכת הבנקאות

ההכנסות התפעוליות של הקבוצות מפעילותן בשוק ההון הן שהביאו השנה לירידתן של סך ההכנסות התפעוליות. הכנסות אלו ירדו השנה בשיעור מצטבר של כ-15%, ופרט להכנסות מהפצת מוצרים פיננסיים (כ-4.6%), שגדלו, רשמו כל הסעיפים בחלק זה ירידות חדות בשיעורים דו-ספרתיים. ההתפתחויות השליליות בהכנסות הנגזרות מפעילות בשוק ההון אפיינו הן את ההכנסות הנגזרות מפעילות ישירה³⁷ בשוק והן את אלה

לוח ב'-16

ההכנסות וההוצאות התפעוליות של חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, 2009 עד 2011

השניים לעומת השנה הקודמת		ההתפלגות			הסכומים			
2011	2010	2011	2010	2009	2011	2010	2009	
(אחוזים)		(אחוזים)			(מיליוני ₪, במחירים שוטפים)			
1. ההכנסות התפעוליות								
ההכנסות ממערך השירותים הבנקאיים								
-0.9	-0.9	21.8	21.0	19.6	3,057	3,085	3,112	דמי ניהול חשבון
4.5	2.4	25.5	23.3	21.0	3,569	3,415	3,334	הכנסות מכרטיסי אשראי
1.8	23.5	8.7	8.2	6.1	1,224	1,202	973	טיפול באשראי ובעריכת חוזים
0.8	10.5	2.7	2.6	2.2	381	378	342	פעולות סחר חוץ ושירותים מיוחדים
-3.4	-5.0	10.8	10.7	10.4	1,515	1,568	1,650	עמלות אחרות ¹
1.0	2.5	69.5	65.8	59.2	9,746	9,648	9,411	סך כל ההכנסות ממערך השירותים (1)
ההכנסות מפעילות בשוק ההון								
-10.7	2.0	20.4	21.9	19.8	2,863	3,206	3,142	מפעילות בניירות ערך (2)
4.6	28.9	5.0	4.6	3.3	704	673	522	עמלות הפצת מוצרים פיננסיים ³
-12.2	7.2	2.2	2.3	2.0	302	344	321	דמי ניהול, תפעול ונאמנות לגופים מוסדיים (4)
-69.6	-79.4	0.7	2.3	10.3	102	336	1,633	רווחים/הפסדים מהשקעות במניות, נטו
-77.5	-74.9	0.2	1.0	3.8	34	151	601	רווחים מקופות פיצויים
-15.0	-24.3	28.6	32.1	39.1	4,005	4,710	6,219	סך כל ההכנסות מפעילות בשוק ההון
-16.5	14.6	1.9	2.2	1.7	263	315	275	הכנסות אחרות ³
-1.9	3.6	97.2	94.5	84.2	13,615	13,871	13,396	סך כל ההכנסות מהעמלות התפעוליות ⁴ (1+2+3+4)
-4.5	-7.8	100.0	100.0	100.0	14,014	14,673	15,905	סך כל ההכנסות התפעוליות והאחרות
2. ההוצאות התפעוליות								
5.9	11.3	59.0	57.3	56.2	16,530	15,606	14,018	משכורות והוצאות נלוות ⁵
4.0	7.0	38.3	37.9	38.7	10,722	10,313	9,640	מזה: משכורות
3.1	6.0	19.5	19.4	20.0	5,457	5,291	4,990	אחזקה ופחת בגין בניינים וציוד
-53.7	31.7	0.7	1.6	1.3	198	428	325	הפחתות וירידת ערך של נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין
-1.3	5.6	20.8	21.7	22.5	5,837	5,916	5,605	הוצאות אחרות
1.2	20.7	3.2	3.3	3.0	909	898	744	מזה: שיווק ופרסום
1.8	-6.0	3.1	3.1	3.7	871	856	911	מחשב
-0.5	-1.5	2.3	2.4	2.6	638	641	651	תקשורת
-7.3	-1.4	0.5	0.5	0.6	127	137	139	ביטוח
0.0	2.9	1.3	1.3	1.4	351	351	341	משרדיות
9.1	4.1	3.2	3.0	3.1	884	810	778	שירותים מקצועיים
2.9	9.2	100	100	100	28,022	27,241	24,938	סך כל ההוצאות התפעוליות
					50.0	53.9	63.8	שיעור הכיסוי ⁶ (אחוזים)

(1) כולל בעיקר מירוח ופעולות גבייה על אשראי מהאוצר, הפרשי המרה ואחרות.
 (2) כחלק מ"רפורמת בכר" החלו הבנקים לגבות "עמלת הפצה"; תקרת עמלת הפצה בתחום קרנות הנאמנות עומדת על: 0.25% מיתרת הנכסים בקרנות המשקיעות בעיקר השקעות קצרות טווח בסיכון נמוך, 0.80% מיתרת הנכסים בקרנות מנייתיות ו-0.40% מיתרת הנכסים ביתר הקרנות; בתחום קופות הגמל וקרנות הפנסיה עומדת תקרת העמלה על שיעור של 0.25% מיתרת הנכסים בקופה או בקרן.
 (3) כולל רווח ממימוש נכסים שנתקבלו בגין סילוק אשראים, דמי ניהול מחברות קשורות והכנסות אחרות.
 (4) כולל סך כל ההכנסות ממערך השירותים, מפעילות בניירות ערך, עמלות הפצת מוצרים פיננסיים, דמי ניהול, תפעול ונאמנות לגופים המוסדיים.
 (5) לרבות מס שכר, פיצויים, תגמולים, פנסיה וביטוח לאומי.
 (6) היחס בין ההכנסות התפעוליות והאחרות להוצאות התפעוליות והאחרות.
המקור: דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

³⁷ הכנסות אלו כוללות את הפעילות בניירות ערך, עמלות הפצת מוצרים פיננסיים ודמי ניהול, תפעול ונאמנות לגופים המוסדיים.

לוח ב'-17

הוצאות של חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות בגין עובדים, 1998 עד 2011

(הסכומים המדווחים¹, במחירים שוטפים)

השנה	מספר המשורות הממוצע ²		המשכורות		ההוצאות הנלוות בגין עובדים ³		המשכורות וההוצאות הנלוות	
	למשרה	סך הכול (מיליוני ש"ח)	למשרה	סך הכול (מיליוני ש"ח)	למשרה	סך הכול (מיליוני ש"ח)	למשרה	סך הכול (מיליוני ש"ח)
1998	166	6,341	77	2,955	243	9,296	243	9,296
1999	173	6,607	80	3,063	253	9,669	253	9,669
2000	184	7,220	91	3,557	275	10,777	275	10,777
2001	182	7,231	90	3,560	271	10,791	271	10,791
2002	172	6,819	101	3,976	273	10,795	273	10,795
2003	189	7,260	93	3,566	282	10,826	282	10,826
2004	207	7,898	96	3,681	303	11,579	303	11,579
2005	215	8,595	107	4,283	322	12,878	322	12,878
2006	227	9,561	127	5,354	353	14,915	353	14,915
2007	221	9,798	107	4,718	328	14,516	328	14,516
2008	193	9,015	122	5,705	316	14,720	316	14,720
2009	205	9,640	93	4,378	298	14,018	298	14,018
2010	216	10,313	111	5,293	326	15,606	326	15,606
2011	222	10,722	120	5,808	342	16,530	342	16,530
השינוי לעומת השנה הקודמת (אחוזים)								
1999	4.2	4.1	3.6	3.6	4.0	4.0	4.0	4.0
2000	9.3	6.5	16.1	16.1	8.6	11.5	8.6	11.5
2001	0.1	-1.1	0.1	0.1	-1.1	0.1	-1.1	0.1
2002	-5.7	-5.2	11.7	11.7	0.6	0.0	0.6	0.0
2003	6.5	9.5	-10.3	-10.3	3.2	0.3	3.2	0.3
2004	8.8	9.5	3.2	3.2	7.7	7.0	7.7	7.0
2005	8.8	3.8	16.4	16.4	6.1	11.2	6.1	11.2
2006	11.2	5.5	25.0	25.0	9.9	15.8	9.9	15.8
2007	2.5	-2.3	-11.9	-11.9	-7.3	-2.7	-7.3	-2.7
2008	-8.0	-12.6	20.9	20.9	-3.7	1.4	-3.7	1.4
2009	6.9	5.9	-23.3	-23.3	-5.7	-4.8	-5.7	-4.8
2010	7.0	5.4	20.9	20.9	9.6	11.3	9.6	11.3
2011	4.0	3.0	9.7	9.7	4.9	5.9	4.9	5.9

1) עד שנת 2002 - סכומים מתואמים להשפעת האינפלציה לפי מדד דצמבר 2003.

2) מספר המשורות כולל משורות בחברות בנות בחו"ל ובחברות מאוחדות, תרגום של עלות השעות הנוספות ותקציבי כוח האדם החיצוני שנדרשו לויסות כוח האדם השוטף ולהטמעת פרויקטים.

3) סעיף זה כולל בעיקר פיצויים, תגמולים, קרן השלמות, פנסיה, חופשה, ביטוח לאומי ומס שכר, הוצאות נלוות אחרות, הוצאות פרישה מרצון וכן הטבה עקב הקצאת אופציות לעובדים.

המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

הנגזרות מפעילות עקיפה³⁸ בו. הפעילות הישירה הושפעה בעיקר מירידת ההכנסות מעמלות בגין פעילות בניירות ערך של לקוחות, והפעילות העקיפה הושפעה בעיקר מירידת הרווחים מהשקעות במניות ומירידת הרווחים מקופות הפיצויים. הגורם לירידת ההכנסות (הן הישירות והן העקיפות) היה השנה ההתפתחויות בשוק ההון, שהתאפיינו בתנודתיות גבוהה של שערי המניות, בירידת שערים חדה ביחס לאשתקד (כ-20% במדד תל אביב 100) ובירידה כללית של היקפי הפעילות.

ההוצאות התפעוליות

ההוצאות התפעוליות של חמש הקבוצות הבנקאיות הסתכמו השנה ב-28 מיליארדי ש"ח, עלייה של 3% לעומת שנת 2010. גידולן של הוצאות אלו נרשם בכל הקבוצות, ונבע ברובו מגידול של רכיב המשכורות וההוצאות הנלוות; אלה הסתכמו השנה בכ-16.5 מיליארדי ש"ח, עלייה של 6% לעומת שנת 2010. השכר וההוצאות הנלוות הן הרכיב הגדול ביותר של ההוצאות התפעוליות, ושיעורו בסך הוצאות אלו עמד השנה על 60%,

³⁸ הכנסות אלו כוללות את פעילותו של הבנק לעצמו בשוק ההון: רווחים/הפסדים מהשקעות במניות ורווחים מקופות פיצויים.

לוח ב'-18

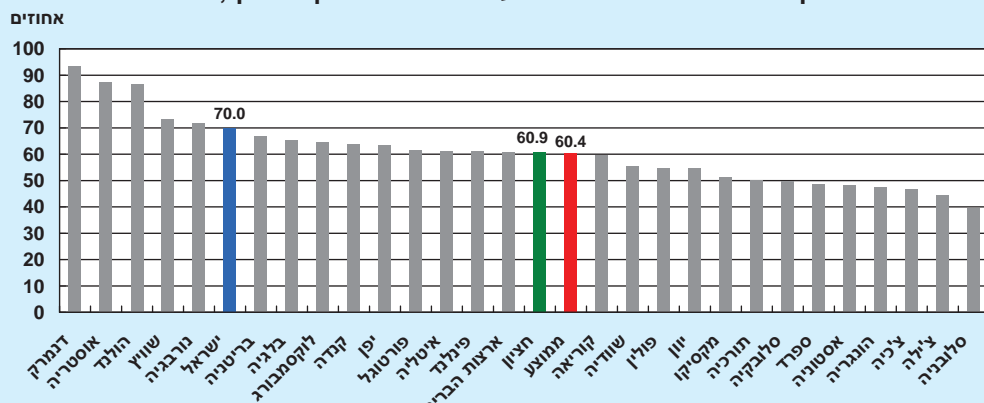
יחס הכיסוי התפעולי¹ ויחס היעילות² בחמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, 2009 עד 2011

הבנק	2009		2010		2011	
	יחס הכיסוי התפעולי	יחס היעילות	יחס הכיסוי התפעולי	יחס היעילות	יחס הכיסוי התפעולי	יחס היעילות ³
לאומי	0.67	1.71	0.52	1.45	0.45	1.35
הפועלים	0.68	1.58	0.61	1.55	0.58	1.56
דיסקונט	0.57	1.44	0.47	1.32	0.46	1.28
מזרחי-טפחות	0.58	1.53	0.53	1.69	0.51	1.73
הבינלאומי	0.64	1.43	0.54	1.33	0.49	1.27
ממוצע חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות	0.64	1.56	0.54	1.46	0.50	1.43

(1) היחס שבין ההכנסות התפעוליות והאחרות לסך ההוצאות התפעוליות והאחרות.
 (2) מחושב כיחס בין סך ההכנסות התפעוליות והרווח מפעולות מימון לסך ההוצאות התפעוליות והאחרות. נקרא בספרות Efficiency Ratio. לעתים הוא מוצג כהופכי של היחס שחישבנו כאן, כלומר כסך ההוצאות התפעוליות והאחרות בסך ההכנסות (המימוניות והתפעוליות).
 (3) נתון זה לשנת 2011 אינו בר השוואה במלואו בשל השפעת הוראת מדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי.
 המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

איור ב'-25

השוואה בין-לאומית: יחס ההוצאות התפעוליות והאחרות לסך הפדיון¹, 2011

(1) הרווח המימוני וההכנסות התפעוליות והאחרות.
 (2) נתוני שוודיה נכונים לדצמבר 2009; נתוני שווייץ ובלגיה נכונים לדצמבר 2010; נתוני בריטניה, איטליה וספרד נכונים ליולי 2011; נתוני דנמרק, לוקסמבורג, יפן, פורטוגל, ארצות הברית, קוריאה, יוון, תורכיה וצ'כיה נכונים לספטמבר 2011; נתוני ישראל, אוסטריה, הולנד, נורבגיה, קנדה, פינלנד, פולין, מקסיקו, סלובקיה, אסטוניה, הונגריה, צ'ילה וסלובניה נכונים לדצמבר 2011.
 המקור: נתוני המדינות הזרות - קרן המטבע הבין-לאומית; נתוני ישראל - דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

דומה לממוצע של התקופה 2000 עד 2010. עלייתו השנה מוסברת בין השאר בגידול של תשלומי המשכורות, הפיצויים, התגמולים והפנסיה, וכן בעלייה מתמדת של שיעור העובדים האקדמאים בקרב עובדי הקבוצות. עם זאת נציין כי עלייתן של הוצאות השכר ללא ההוצאות הנלוות השנה, 3%, הייתה נמוכה מעלייתו של השכר הממוצע למשרת שכיר ישראלי במשק (3.8%).

ה. מגזרי הפעילות

פעילותן העיקרית של הקבוצות הבנקאיות בישראל נשענת על "פעילות מוטת לקוחות" דרך חמשת מגזרי הפעילות הקלסית, שבאמצעותם הקבוצות מספקות מיגוון של מוצרים ושירותים פיננסיים ללקוחותיהם מכל המגזרים העסקי, המסחרי, העסקים הקטנים, הבנקאות הפרטית ומשקי הבית. פעילות נוספת של הקבוצות הבנקאיות היא "פעילות פיננסית", המנוהלת באמצעות מגזר הניהול הפיננסי. זו כוללת לרוב (תוך שונות יחסית בהגדרתה בין הבנקים) את ההשקעות של הבנק לעצמו ובשם לקוחותיו בניירות ערך, במכשירים פיננסיים מורכבים בהשקעות ריאליות.

לוח ב'-19

מודד הביצוע לפי מנורי פעילות^{1,2} בחמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, 2010 ו-2011

	מנורי היתרון הפיננסי		מנורי תעסיקי		המנורי תעסיקי		המנורי המסחרי		מנורי המסחרי		מנורי תעסיקים הקטנים		מנורי הבנקאות הפרטיות		מנורי משקי הבית	
	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010
	התפלגות (אחוזים)															
28	29	25	26	10	10	6	6	5	4	4	26	25	היענופים וריבוי הרווח (משקלתי)			
12	13	39	39	14	14	7	7	5	4	4	23	22				
5	8	25	27	14	14	13	13	9	8	8	34	30	היתרה הממוצעת של נכסי הסיכון			
4	7	20	22	12	12	13	13	12	11	11	38	35	הרווח מפעילות מימון לפני החוצאות אשראי			
4	0	43	31	19	23	13	18	2	2	2	19	27	סך הכנסות התפעוליות והמלמניות			
3	5	12	12	8	8	13	12	19	18	19	45	45	הוצאות בנין הפסדי אשראי			
11	10	11	11	10	10	11	12	14	14	14	43	43	הכנסות התפעוליות והאחרות			
-4	6	38	48	15	11	17	13	9	6	6	24	15	הוצאות התפעוליות והאחרות			
-3	9	38	46	15	11	17	13	9	6	6	24	15	הרווח מפעילות רגילות			
													הרווח הנקי			
0.0	0.0	0.5	0.4	0.6	0.7	0.7	0.9	0.1	0.1	0.1	0.2	0.3	הוצאות להפסדי אשראי לסך הנכסים			
0.4	0.7	2.4	2.6	3.4	3.4	5.6	5.5	4.8	4.4	4.4	3.2	3.0	הרווח מפעילות מימון לפני החוצאות בנין הפסדי אשראי לסך הנכסים			
0.5	0.9	3.0	3.2	4.3	4.4	8.3	8.3	9.6	9.8	9.8	5.3	5.4	סך ההכנסות ² לסך הנכסים			
0.9	0.9	1.1	1.1	2.4	2.6	5.0	5.1	7.7	8.4	8.4	4.2	4.5	הוצאות התפעוליות לסך הנכסים			
-0.1	0.2	0.9	1.1	0.9	0.7	1.8	1.4	1.2	0.9	0.9	0.5	0.4	הרווח הנקי לשקל נכס			
													יחסים			
0.13	0.24	0.55	0.57	0.39	0.38	0.55	0.55	0.62	0.65	0.65	0.50	0.54	יחס הכיסול ⁴			
0.54	0.97	2.75	2.97	1.81	1.67	1.66	1.62	1.24	1.18	1.18	1.26	1.22	יחס היעילות ⁵			
-0.21	0.53	0.72	0.93	0.80	0.62	1.75	1.41	1.50	1.07	0.78	0.53	0.53	תשואת ליכסי סיכון ⁶			
0.13	0.00	0.40	0.29	0.49	0.61	0.66	0.92	0.14	0.13	0.13	0.30	0.45	הוצאות בנין הפסדי אשראי לסך נכסי סיכון			

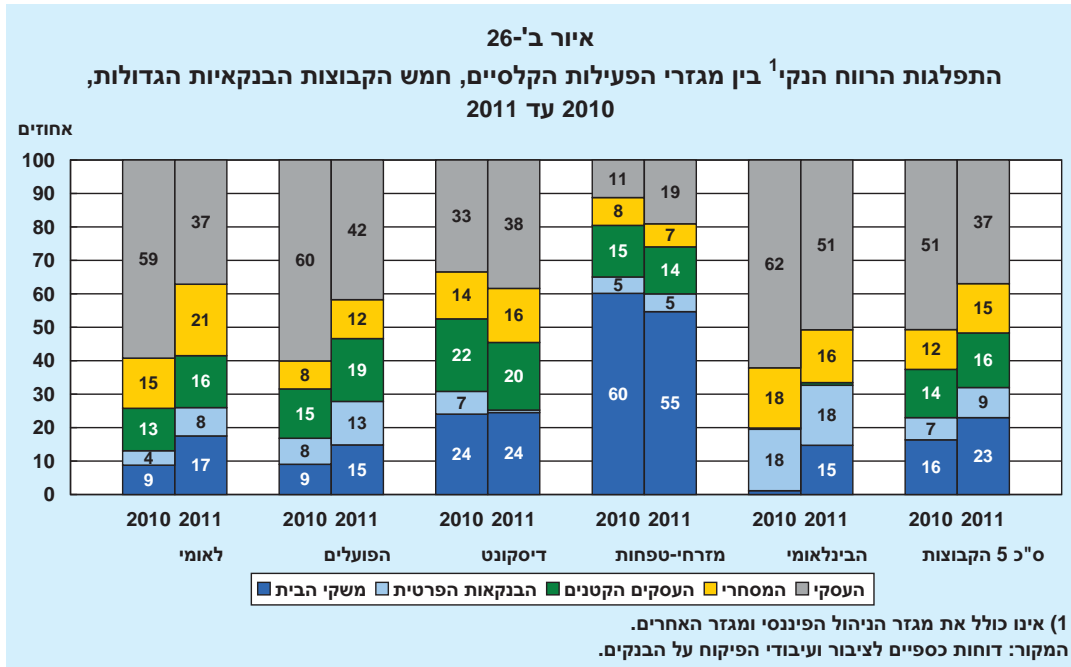
(1) כל קבוצה בנקאית מגדירה את מנורי הפעילות לפי שיקול דעתה ובהתאם לטאפנינים ולתיקו הפעיליות של לקוחותיה : באופן כללי, מנורי משקי הבית מורכב מלקוחות פרטיים בעלי יעוץ פיננסי נמנדי עד בינוני ; מנורי הבנקאות הפרטיות מורכב מלקוחות פרטיות בעלי יעוץ פיננסי נמוך ; המנורי המסחרי מורכב מחברות עסקיות שהתיקו פעילותן נבחר ; המנורי תעסיקי מורכב מחברות שמחזור מכירותיהן רחבות גבוהות.

(2) לא כולל את המנורי האחר והתאמת.
 (3) סך ההכנסות מחושבות כסכום של ההכנסות התפעוליות והאחרות והרווח מפעילות מימון לפני החוצאות בתפילות והאחרות.
 (4) מוחשב כחס בין ההכנסות התפעוליות והאחרות לסך הוצאות התפעוליות והאחרות.
 (5) מוחשב כחס בין ההכנסות התפעוליות והאחרות והרווח מפעילות מימון לפני החליט לסך הוצאות התפעוליות והאחרות.
 (6) מוחשב כחס שבין הרווח הנקי ליקורה הממוצעת של נכסי הסיכון.
המקור : דוחות כספיים לציבור ועיבודי תיקוח על הנכסים.

בחינה של חמשת מגזרי הפעילות הקלטיים השנה מצביעה על שינוי בהתפלגות תרומותיהם לרווח הנקי. המגזרים העסקי והמסחרי, שבשנת 2010 תרומתם לרווח הנקי הייתה הגבוהה ביותר, כ-63% (איור ב'-26), רשמו השנה ירידה, ותרומתם מסתכמת בכמחצית מסך התרומה של מגזרי הפעילות הקלטיים. ירידה זו נבעה בין היתר מירידה של סך ההכנסות ומעלייה בהפרשה להפסדי האשראי. ירידת הרווח הנקי התבטאה גם בירידה של התשואה לנכסי סיכון (לוח ב'-19). התפתחות זו מיוחסת בעיקר לתמורות שהתחוללו השנה בכלכלה העולמית והמקומית, אשר השפיעו לשלילה על השווקים הפיננסיים והביאו גם לעלייה בהערכות הסיכון של הלווים. ירידת ההכנסות במגזר העסקי והמסחרי בלטה במיוחד בקבוצות "לאומי" ו"הפועלים", תוצאת משקלם הגבוה בסך האשראי הבנקאי למגזר העסקי, של אופי פעילותם ושל רגישותם להתפתחויות השליליות שהיו השנה בסביבה העסקית.

תרומתם של המגזרים הקמעוניים - משקי הבית והבנקאות הפרטית - לרווח הנקי עלתה מ-23% ל-32%. הרווחים ממגזרים אלה בלטו לחיוב בהשפעתם גם על הרווח המימוני, ובמיוחד בקבוצת "המזרחי", המנהלת פעילות ענפה במגזר משקי הבית. התפתחות זו מיוחסת בעיקר לתחרות בין הקבוצות הבנקאיות על האשראי לדיור, המשך ישיר להתפתחויות בשנת 2010.

מגזר העסקים הקטנים, שתרומתו לרווח הנקי עלתה לעומת השנה הקודמת, ממשיך להציג תשואה גבוהה יחסית לנכסי הסיכון, וזאת בין היתר בשל ירידת ההוצאות להפסדי אשראי. נציין כי מגזר העסקים הקטנים הוא לרוב המגזר הנושא את התשואה הגבוהה ביותר, וזאת בין היתר עקב רמות הסיכון הגבוהות המאפיינות את הפעילות בו, אשר מתבטאות, בין היתר, בשיעור הגבוה של ההפרשות ביחס לאשראי. גורם נוסף המאפיין את פעילות מגזר העסקים הקטנים הוא עלות תפעולם הגבוהה; בדומה למגזר משקי הבית גם מגזר העסקים הקטנים מאופיין בעלויות תפעול גבוהות. אלה נגזרות מהצורך של הקבוצות להחזיק ולתפעל מערך סניפים רחב ונגיש עבור לקוחות המגזר הקמעוני (ובניהם העסקים הקטנים), מערך הכולל משאבים אנושיים ופיזיים רבים. מגזר הניהול הפיננסי, המאפשר לקבוצות הבנקאיות ליצור אפיקי הכנסה חלופיים ומשלימים, רשם השנה ירידה משמעותית של התשואה, ובסך הכול תרם לירידתו של הרווח הנקי. מגזר זה, המאופיין לאורך השנים בתנודתיות רבה, הושפע השנה בין היתר מההרעה בשווקים הפיננסיים בארץ ובעולם, וכן מהירידה של רווחי החברות הכלולות הריאליות.

12. נספחים

לוח ג-1 עסקאות במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים שבחן הסכום הנקוב מייצג סכיון אשראי, סך מערכת הבנקאות הישראלית¹, 2010 לעומת 2011

התפלגות	שיעור השינוי		היתרות לסוף שנה		אשראי תעודות
	לעומת השנה הקודמת	(באחוזים)	2011	² 2010	
2011	2010	(באחוזים)	(מיליוני ש"ח)		
1.6	1.4	22.2	7,243	5,927	אשראי תעודות
4.9	5.0	3.9	21,845	21,028	ערביות להבטחת אשראי
9.0	8.5	11.9	40,054	35,781	ערביות לרכש דיירות
15.3	14.0	15.7	68,024	58,807	ערביות והתחייבויות אחרות
20.8	20.4	7.6	92,226	85,693	מסגרות אשראי של כרטיסי אשראי שלא נוצלו
19.3	21.1	3.8-	85,540	88,935	מסגרות חו"ד ומסגרות אשראי אחרות לציבור שלא נוצלו
19.9	21.0	0.2-	87,993	88,185	התחייבויות בלתי חוזרות למתן אשראי שאושר ועדיין לא ניתן
9.1	8.6	11.1	40,230	36,207	התחייבויות להוצאת ערבויות
100	100	5.4	443,155	420,563	סך הכול

(1) חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות ושלושת הבנקים העממיים ("אגוד", "ירושלים" ו"דקסיה").

(2) קיימים פערים בין יתרות החו"זים המוצגות בלוח זה לשנת 2010 לבין יתרות שהוצגו אשתקד בלוח המקביל לאותה שנה. פערים אלו נובעים מהכללת סך היתרה של "מסגרות לפעולה במכשירים נגזרים שלא נוצלו" ב"בנק הבינלאומי" השנה (בסעיף "ערבויות והתחייבויות אחרות") לעומת הכללה של 10 אחוזים מיתרה זו בסעיף "מסגרות חו"ד ומסגרות אשראי אחרות בהשבויות לפי דרישה שלא נוצלו" אשתקד. בסעיף "מסגרות אשראי של כרטיסי אשראי שלא נוצלו" נובע הפער מהכללתה של יתרת מסגרות האשראי הלא מוצגות של כרטיסי האשראי שבאחריות בנקים אחרים בקבוצת "בנק הפועלים". יתר הפערים נובעים מסינון-מחדש או מהצגה מתוקנת של ערכים מדוחות.

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

לוח ג'-ב/2

אינדקסות מרכזיים בשוק האשראי לזינר, סך המערכת הבנקאית, 2005 עד 2011

	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	
יתרת החלואות לזינר לסוף השנה (מיליוני ש"ח)	224,862	200,237	172,033	154,123	136,994	126,057	124,189	התרחבות החלואות לזינר לסוף השנה (מיליוני ש"ח)
שיעור השינוי	12%	16%	12%	13%	9%	2%		
יתרת החלואות למטרת מנורים לסוף השנה (מיליוני ש"ח)	204,067	180,145	155,843	138,491	122,210	111,710	110,734	יתרת החלואות למטרת מנורים לסוף השנה (מיליוני ש"ח)
שיעור השינוי	13%	16%	13%	13%	9%	1%		
יתרת החלואות במשכון זירית מנורים ¹ לסוף השנה (מיליוני ש"ח)	20,796	20,093	16,191	15,632	14,784	14,347	13,455	יתרת החלואות במשכון זירית מנורים ¹ לסוף השנה (מיליוני ש"ח)
שיעור השינוי	3%	24%	4%	6%	3%	7%		
הביצועים החדשים הממוצעים של החלואות למטרת מנורים (מיליוני ש"ח)	3,727	3,932	2,885	2,512	2,044	1,409	1,717	הביצועים החדשים הממוצעים של החלואות למטרת מנורים (מיליוני ש"ח)
הביצועים במגזר הלא-צמוד בריבית משתנה (מיליוני ש"ח)	1,376	1,980	1,737	1,202	725	436	374	הביצועים במגזר הלא-צמוד בריבית משתנה (מיליוני ש"ח)
הביצועים במגזר הצמוד בריבית משתנה (מיליוני ש"ח)	1,476	1,229	678	776	452	341	273	הביצועים במגזר הצמוד בריבית משתנה (מיליוני ש"ח)
הביצועים במגזר הצמוד בריבית קבועה (מיליוני ש"ח)	490	464	336	448	740	474	909	הביצועים במגזר הצמוד בריבית קבועה (מיליוני ש"ח)
הביצועים במגזר המטי"ח בריבית משתנה (מיליוני ש"ח)	200	189	110	60	100	145	158	הביצועים במגזר המטי"ח בריבית משתנה (מיליוני ש"ח)
שיעור הרביבת המשקללת הממוצעת על החלואות למטרת מנורים	3.3%	2.5%	2.2%	4.1%	4.6%	5.4%	4.5%	
שיעור הרביבת המשתנה במגזר הלא-צמוד	3.8%	2.6%	1.7%	4.4%	4.8%	6.2%	4.8%	
שיעור הרביבת המשתנה במגזר הצמוד	2.8%	2.2%	2.7%	3.7%	4.4%	5.0%	4.2%	
שיעור הרביבת הקבועה במגזר הצמוד	2.8%	2.6%	3.1%	3.8%	4.2%	4.8%	4.3%	
שיעור הרביבת המשתנה במגזר המטי"ח	3.0%	2.8%	2.8%	5.0%	6.3%	6.1%	5.1%	
מספר החלואות למטרת מנורים שניתנו לצינור במהלך חודש דצמבר	5,677	8,380	7,904					
גודל החלואה הממוצעת בשקלים בחודש דצמבר	565,310	555,016	497,280					

מספר החלואות למטרת מנורים שניתנו לצינור במהלך חודש דצמבר
 גודל החלואה הממוצעת בשקלים בחודש דצמבר
 (1) שאינן למטרת מנורים.
 המקור: זיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

בנק ישראל, מערכת הבנקאות בישראל, 2011

לוח נ"ב-3 מדדים לריכוזיות תיק האשראי לציבור¹ של חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, דצמבר 2006 עד דצמבר 2011

חמש						
הקבוצות	הקבוצות	הקבוצות	הקבוצות	הקבוצות	הקבוצות	השנה
הריכוזיות לפי ענפי המשק						
0.083	0.098	0.053	0.103	0.086	0.089	2006
0.087	0.103	0.060	0.104	0.095	0.090	2007
0.074	0.067	0.045	0.090	0.073	0.092	2008
0.076	0.070	0.039	0.088	0.080	0.093	2009
0.076	0.070	0.041	0.086	0.079	0.093	2010
0.073	0.057	0.037	0.081	0.080	0.090	2011
0.169	0.178	0.216	0.162	0.167	0.175	2006
0.174	0.190	0.199	0.169	0.173	0.184	2007
0.172	0.172	0.184	0.168	0.170	0.190	2008
0.177	0.177	0.189	0.173	0.171	0.199	2009
0.181	0.177	0.197	0.173	0.175	0.205	2010
0.182	0.168	0.197	0.171	0.175	0.205	2011
29.0	26.0	49.5	21.0	30.2	26.2	2006
28.7	26.3	44.4	22.0	28.6	27.1	2007
32.9	37.4	50.1	26.1	33.0	27.8	2008
33.1	37.5	54.4	27.8	29.5	29.9	2009
34.2	37.2	54.7	28.9	30.9	30.5	2010
35.5	41.1	56.9	31.3	30.8	31.5	2011
18.2	7.8	3.8	19.0	22.3	20.9	2006
17.9	5.9	3.9	21.4	21.8	20.5	2007
14.2	4.9	3.1	21.0	13.4	19.1	2008
14.3	4.4	3.1	23.0	13.1	18.6	2009
13.0	3.9	2.4	21.9	11.5	17.3	2010
11.9	3.0	1.9	20.7	11.0	15.6	2011
הריכוזיות לפי גודל הלווה						
0.891	0.903	0.798	0.901	0.886	0.905	2006
0.897	0.897	0.825	0.909	0.896	0.907	2007
0.896	0.837	0.810	0.904	0.909	0.908	2008
0.897	0.854	0.808	0.912	0.903	0.905	2009
0.902	0.855	0.813	0.908	0.913	0.907	2010
0.903	0.846	0.811	0.904	0.924	0.901	2011
44.3	41.5	26.0	44.8	51.6	41.9	2006
44.5	41.0	32.6	42.9	52.0	41.6	2007
43.1	33.7	29.0	41.6	51.1	43.6	2008
41.4	30.8	26.1	41.8	50.2	40.6	2009
41.6	33.3	26.1	43.2	49.0	42.0	2010
40.6	29.3	24.6	40.5	48.9	41.9	2011
14.8	6.6	8.9	8.7	5.0	2006	
15.9	5.6	11.5	8.9	6.1	2007	
14.4	9.5	8.4	10.6	8.4	2008	
10.6	7.4	9.2	11.6	5.1	2009	
11.3	8.2	7.8	8.1	5.4	2010	
8.5	5.2	6.4	8.3	5.6	2011	

- (1) על בסיס מאזני וחוץ-מאזני.
 - (2) מדד זה הוא סכום ריבועים של משקלות האשראי בענף מסוים (בניכוי האשראי הניתן לאנשים פרטיים) בסך האשראי לציבור (כולל האשראי הניתן לאנשים פרטיים).
 - (3) ענפי המשק המשוקללים במדד זה כוללים הן את פעילות הלווה בישראל והן את פעילות הלווה בחו"ל.
 - (4) מדד זה הוא סכום ריבועים של משקלות האשראי בענף מסוים (בניכוי האשראי הניתן לאנשים פרטיים) בסך האשראי לציבור (בניכוי האשראי הניתן לאנשים פרטיים).
 - (5) ענפי המשק המשוקללים במדד זה כוללים את פעילות הלווה בישראל בלבד.
 - (6) מדד גיני משקף את אי-השוויוניות בהתפלגות האשראי לפי לווים.
 - (7) בתוספת זכויות של בעלי מניות חיצוניים.
- המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי המיקוח על הבנקים.**

לוח ג-י/ב-4
התפלגות יתרות האשראי לציבור לפי גודל הלווה בחמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, 2010 ו-2011

המשקל המצטבר בסך יתרת הלווים	המשקל המצטבר בסך יתרת האשראי	יתרת האשראי הממוצעת	מספר הלווים	יתרת האשראי לציבור וסכנו האשראי החוץ-מאתני		אשראי ללווה		
				2011	2010			
100.00	100.00	100.00	3	3,912,043	3,749,045	12,620	13,528	עד 10
52.97	54.39	98.90	16	1,096,582	1,196,598	17,865	18,379	מעל 10 עד 20
39.79	39.84	97.40	31	1,162,223	1,163,453	36,333	34,675	מעל 20 עד 40
25.82	25.69	94.40	59	922,595	928,434	54,386	52,448	מעל 40 עד 80
14.73	14.40	89.80	111	507,940	498,215	56,449	53,214	מעל 80 עד 150
8.62	8.34	85.10	212	314,526	310,752	66,788	64,577	מעל 150 עד 300
4.84	4.56	79.40	430	215,730	208,362	92,705	87,940	מעל 300 עד 600
2.25	2.03	71.60	819	122,596	108,824	100,405	88,928	מעל 600 עד 1,200
0.78	0.71	63.20	1,503	30,367	26,612	45,642	40,102	מעל 1,200 עד 2,000
0.41	0.39	59.40	2,727	16,337	14,501	44,545	39,636	מעל 2,000 עד 4,000
0.21	0.21	55.60	5,542	7,517	7,126	41,657	39,875	מעל 4,000 עד 8,000
0.12	0.12	52.10	12,469	5,405	5,343	67,393	66,099	מעל 8,000 עד 20,000
0.06	0.06	46.40	27,608	2,518	2,429	69,518	66,532	מעל 20,000 עד 40,000
0.03	0.03	40.60	79,552	2,602	2,563	206,995	203,366	מעל 40,000 עד 200,000
0.01	0.01	23.20	279,553	369	354	103,155	98,097	מעל 200,000 עד 400,000
0.00	0.00	14.50	526,149	154	155	81,027	85,858	מעל 400,000 עד 800,000
0.00	0.00	7.70	946,128	39	39	36,899	38,031	מעל 800,000 עד 1,200,000
0.00	0.00	4.60	1,304,917	12	11	15,659	15,071	מעל 1,200,000 עד 1,600,000
0.00	0.00	3.30	1,734,000	9	11	15,606	19,530	מעל 1,600,000 עד 2,000,000
0.00	0.00	2.00	2,114,000	3	1	6,342	2,130	מעל 2,000,000 עד 2,400,000
0.00	0.00	1.50	2,619,250	4	1	10,477	2,666	מעל 2,400,000 עד 2,800,000
0.00	0.00	0.60	2,900,000	2	1	6,903	2,900	מעל 2,800,000 עד 3,200,000
0.00	0.00	0.60	3,451,500	2	2	7,387	3,200,000	מעל 3,200,000 עד סך הכול
100.00	100.00	100.00	143	8,319,573	8,222,832	1,189,369	1,140,969	סך הכול

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקאים.

פרק ב': ההתפתחויות במערכת הבנקאות

לוח נ-5 (המשך)
תיק ניירות הערך של המשקיעות הבנקאיות המזולות, 2010 ו-2011¹

	המשקיעות						הבנק הבינלאומי					
	2011		2010		2011		2010		2011		2010	
התפלגות (אחוזים)	השווי ההונג (מיליוני ש"ח)	התפלגות (אחוזים)	השווי ההונג (מיליוני ש"ח)	התפלגות (אחוזים)	השווי ההונג (מיליוני ש"ח)	התפלגות (אחוזים)	השווי ההונג (מיליוני ש"ח)	התפלגות (אחוזים)	השווי ההונג (מיליוני ש"ח)	התפלגות (אחוזים)	השווי ההונג (מיליוני ש"ח)	
2.5	3,693	2.0	2,918	2.8	328	3.8	594	8.3	703	-	-	
1.5	2,184	2.0	2,951	-	-	-	-	-	-	-	-	
0.6	810	0.5	753	0.1	6	0.1	17	-	-	-	-	
0.1	176	0.1	185	0.9	110	0.8	126	-	-	-	-	
0.7	1,028	1.0	1,435	-	-	-	-	-	-	-	-	
0.1	81	0.0	47	0.7	81	0.3	47	-	-	-	-	
0.2	286	0.2	240	2.2	266	1.3	200	-	-	-	-	
5.7	8,258	5.8	8,529	6.7	791	6.2	984	8.3	703	-	-	
49.7	72,331	48.2	71,231	52.1	6,182	42.8	6,761	65.5	5,524	80.9	6,023	
4.8	6,969	4.4	6,440	1.3	151	2.3	366	1.0	86	1.4	103	
1.1	1,622	1.0	1,549	1.1	131	1.3	202	1.9	159	1.7	127	
8.5	12,314	12.3	18,247	8.0	955	16.8	2,653	4.9	412	8.2	612	
10.1	14,767	9.9	14,680	3.5	413	6.6	1,001	0.7	61	0.8	60	
1.3	1,885	1.7	2,504	3.2	375	3.9	620	1.0	81	-	-	
1.5	2,196	1.5	2,287	0.2	28	1.5	239	1.6	135	2.1	154	
77.0	112,084	79.1	116,938	69.4	8,235	75.2	11,882	76.6	6,458	95.0	7,079	
3.4	5,018	4.6	6,759	4.6	546	5.8	917	1.0	85	1.1	81	
80.5	117,102	83.7	123,697	74.0	8,781	81.0	12,799	77.6	6,543	96.1	7,160	
12.0	17,430	7.8	11,497	16.4	1,952	10.3	1,632	14.0	1,183	3.8	285	
0.3	415	0.6	850	1.5	176	0.3	44	-	-	-	-	
0.2	269	0.2	293	0.7	82	0.8	133	-	-	-	-	
0.5	797	0.6	878	0.3	35	0.4	61	0.0	3	0.1	4	
0.1	174	0.2	256	-	-	-	-	-	-	-	-	
0.3	427	0.3	451	0.4	43	0.5	84	-	-	-	-	
0.2	249	0.7	988	0.0	2	0.2	35	-	-	-	-	
13.6	19,761	10.3	15,213	19.3	2,290	12.6	1,989	14.1	1,186	3.9	289	
0.3	428	0.3	383	0.1	10	0.2	30	-	-	-	-	
13.9	20,189	10.6	15,596	19.4	2,300	12.8	2,019	14.1	1,186	3.9	289	
100.0	145,549	100.0	147,822	100.0	11,872	100.0	15,802	100.0	8,432	100.0	7,449	

1) בלוח זה ניררת ערך מוגבל משכנתאות (MBS) שהונפקו ע"י סוכנות ממשל בארה"ב (FHMIC ו-GNMA) כלולים בעתק "מגובל נכסים או מגובל משכנתאות", בין אם יש בניגוד ערבות של הממשל ובין אם לאו.
2) בקבוצת דיסקונט איגרות חוב המגובלות בנכסים או במשכנתאות נעקרו איגרות חוב של סוכנויות של ממשלת ארצות הברית.
המקור: "זירות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הנכסים".

לוח נ'ב-6

התשוואה המותאמת לסיכון - RAROC; גישת השונות - השונות משותפת¹,
לפי קבוצות בנקאיות, 2002 עד 2011

השנה	R _f	לאומי	הפועלים	דיסקונט	טפחות	הבינלאומי	חמש הקבוצות
2002	4.82	-0.10	-0.17	-0.40	0.34	-0.53	-0.22
2003	4.89	0.21	0.40	-0.13	0.45	-0.02	0.28
2004	3.76	0.72	0.81	0.33	0.59	0.24	0.81
2005	2.98	0.84	1.01	0.22	0.84	0.65	0.96
2006	3.70	1.00	0.89	0.36	0.75	0.56	1.00
2007	3.19	0.83	0.60	0.48	0.90	0.73	0.83
2008	2.93	-0.10	-0.27	-0.01	0.50	0.00	-0.13
2009	1.51	0.37	0.20	0.40	0.47	0.67	0.41
2010	0.89	0.43	0.35	0.31	0.82	0.63	0.52
2011	1.18	0.30	0.40	0.34	1.04	0.60	0.50

(1) התשוואה המותאמת לסיכון חושבה על פי גישת השונות - השונות משותפת:

$$RAROC = \frac{ROE - R_f}{2.33 \cdot \sigma_{ROE}}$$

כאשר:

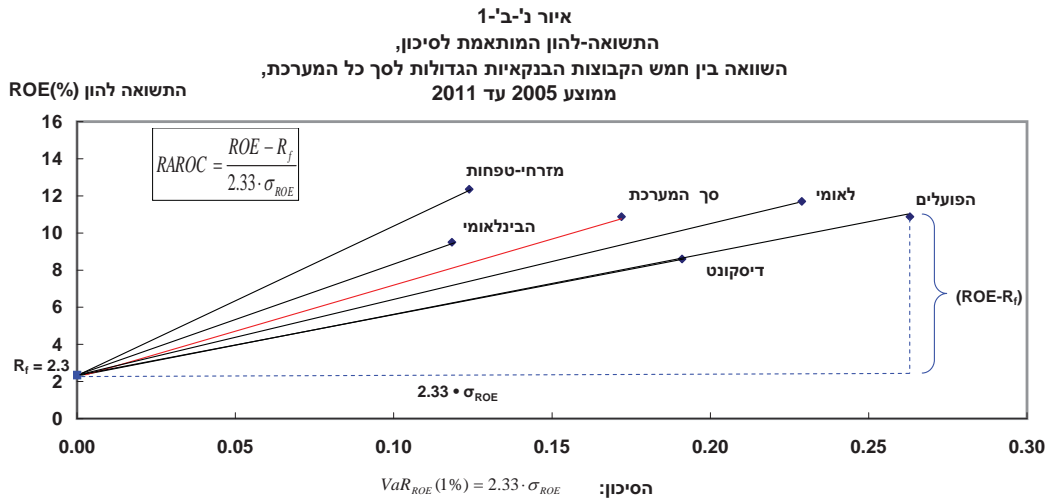
ROE = התשוואה להון העצמי.

R_f = הריבית חסרת הסיכון; התשוואה לפדיון על אג"ח צמודה למדד ל-5 שנים ("גליל") במשך השנה האחרונה קובעת.

σ_{ROE} = סטיית התקן של התשוואות להון, המחושבת על בסיס נתונים רבעוניים של התשוואות להון ב-7 השנים האחרונות.

$Z = 2.33$ ערך ברמת מובהקות של 99%.

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

R_f - הריבית חסרת הסיכון השנתית הממוצעת בשנים 2005 עד 2011 ריבית מתבססת על התשוואה-לפדיון על אג"ח צמודה למדד ל-5 שנים ("גליל").

ROE - התשוואה להון השנתית הממוצעת בתקופה 2005 עד 2011.

σ_{ROE} - סטיית התקן המתבססת על ROE של כל רביע בתקופה 2005 עד 2011. (משמע שהחישוב נעשה על פני 28 תצפיות).

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.